

ATLANT TRODENSKA TRIBUNA

20
din

12 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE, ZNANOSTI,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

NOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Kako velesile nadzorujejo atomske eksplozije pri svojih tekmečih?

Ljudje, ki kdaj pa kdaj preberejo podatke o dosežanih eksplozijah atomskih in termonuklearnih bomb, na primer natančni podatki, da je po letu 1945 eksplodiralo 81 bomb, med katerimi je bilo 57

Ni dolgo tega, kar je na to zagonetno vprašanje, na katerega večina sploh ni pričakovala odgovora, odgovoril državni tajnik za znanstveno raziskovanje pri francoski vladi:

vendar jim to prikrivanje ni niti malo uspelo. Seizmograf se ne moti...

MALENKOV JE PRIZNAL

Avgusta 1953 so v Washingtonu javno razglasili, da ima Sovjetska zveza vodikovo bombo. To je bilo presenečenje, toda dva dni pozneje je sam Malenkov priznal, da je ta informacija točna. Tega podatka niso preskrbeli tajni agenti. Pelega avgusta so ameriška letala, ki so patrolirala vzdolž 65. vzporednika nad Beringovim prelivom, zašla v atomski oblak. Piloti so čutili, kako bijejo Geigerjevi števeci, vdelani v njihove čelade. Posadka je v posebnih posodah nabrala nekaj hiapov iz teh oblakov. Posode so bile nemudoma poslane v Washington.

Vsebinsko so takoj analizirali. Ni šlo samo za oglik 14, pač pa tudi za delce tritija, se pravi težke vode, ki je pred dvema milijardama let obhvala našo zemljo in ki gori sto milijonov milijonkrat hitreje kot vodik. Američani so imeli dokaz, da so Rusi opravili poskus z vodikovo bombo. Osemindeset ur prej so seizmografi na Aljaski in Aleutih dognali središče poskusa. Teda so razglasili presenetljivo novico.

ukvarjajo samo tisti, ki jim sredstev za takšne namene ne manjka. Toda danes že nastaja vprašanje, koliko časa bo to nadzorstvo še uspešno?

Pred kratkim je britanski ministrski predsednik sir Anthony Eden spregovoril o tem pred Spodajo zbornico:

»V kratkem ne bo več mogoče ugotavljati, kje izvajajo atomske poskuse. Nič več ne bomo mogli spremljati in ugotavljati atomskega napredka v drugih državah. Zal so eksplozije samo prvo razdobje pri teh poskusih. Vse kaže, da je mogoče izvajati poskuse brez eksplozij, česar pred dvema ali tremi leti ni bilo mogoče. Teda je bilo mogoče upati, da bo prišlo do sporazuma glede medsebojnega nadzorstva. Bojim se, da je znanstveni napredek podrl te upe. Razen tega ne smem nič več javno povedati...«

Kaj neki naj bi te sibilne besede pomenile? Odgovor na to vprašanje je dvojen in ne velja več za skrivnost. Zadnji atomski poskusi v Nevadi so razkrili, da so Američani preskušali »tihno bombo«. Bomba eksplodira brez običajnega hrupa, zaradi česar bo tudi močno prizadeto nadzorstvo s seizmografi. Poleg tega pa je angleški ministrski predsednik Eden hotel povedati, da postaja naše ozračje čedalje bolj nevarno. Tega mnenja so tudi vsi atomski strokovnjaki...

V Galsworthyjevi komediji »Okna«, ki je poslednja premiera ljubljanske drame v letošnji sezoni, nastopa tudi Vika Grilova v vlogi Mary, hčerke pisatelja Marcha. To je pravzaprav stranska vloga — a igralka mora vendar skoraj vse časi biti na odru in spremljati vsa dejanja, čeprav vanj aktivno ne posega. Vika Grilova je s to vlogo dobila le malo besedila, a je tudi z nemo ljubo ustvarila jasen in prepričljiv lik.

POZOR! TUDI RADIOAKTIVNI IZOTOPSI SO LAHKO NEVARNI

ameriških, 18 sovjetskih in 6 britanskih, se presenečeno sprašujejo, kako je mogoče dobiti tako podrobne podatke, ko pa vendar vsi vemo, s kolikšno pazljivostjo prikrivajo te poskuse? Nepoučeni največkrat pripisujejo te podatke »odlični obveščevalni službi« vohonom, ki so prodrli do najskrivnostnejših podatkov, ki jih sicer skrivajo pod desetimi pečati, ali pa celo izdajalstvu najvišjih vojaških osebnosti... Tako zastavljeno vprašanje kliče po odgovoru in po odpravi neosnovanih domnev.

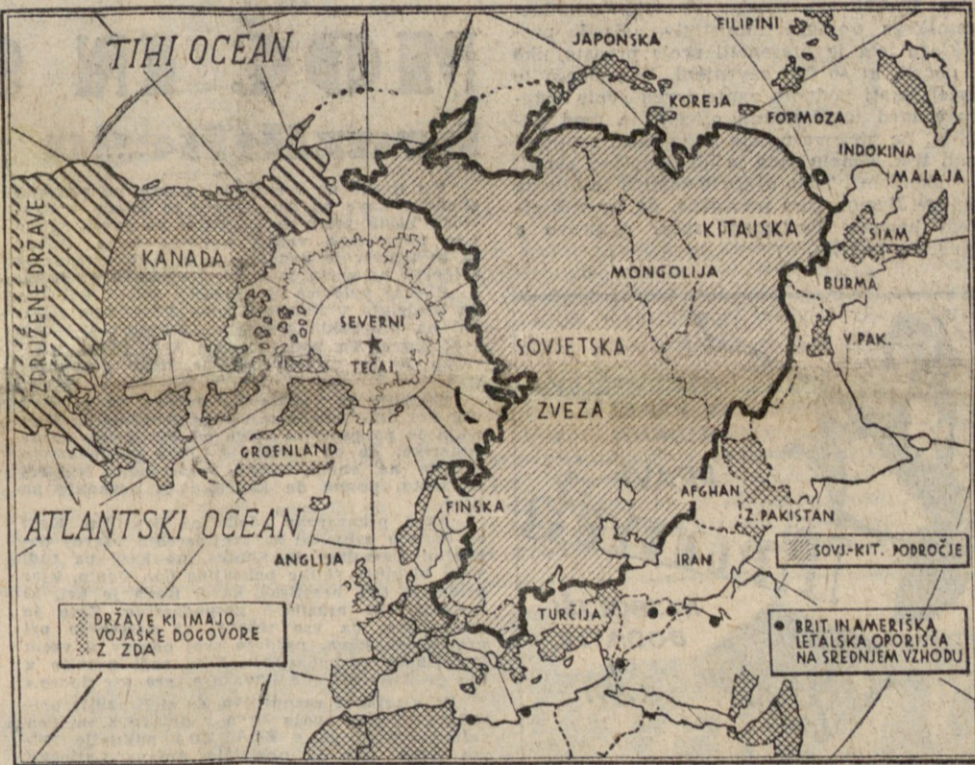
»Na našem planetu ne more priti do atomske eksplozije, da bi o tem v istem trenutku ne zaznali v vseh državah. Mi razpolagamo s posebno službo, ki lahko ugotovi, kje je prišlo do atomske eksplozije. Eksplozijo lahko opredelimo tako po času kot po kraju. Na ta način smo tudi zvedeli, da so v Sovjetski zvezi med septembrom in novembrom 1954 imeli štiri tajne poskuse. Podrobno vemo za dan in kraj poskusov...«

Skrivnosti okrog nadzorstva, ki ga vse večje države izvajajo glede nasprotnikovih atomskih eksplozij, ni težko razkriti. To nadzorstvo deluje od sekunde do sekunde s pomočjo astatičnih seizmografov. Ti seizmografi imajo poleg sebe običajno še elektronske ojačevalce. Običajno poteka to »nadzorstvo« v sklopu treh seizmografov, dva, ki prestražata vodoravne valove z vzhoda ali severa, tretji pa prestražata navpične valove. Te seizmografe poznajo že dvajset let — se pravi, imeli so jih že prej, preden so sploh iznašli atomsko bombo — in uporabljajo jih geofizični pri sondiranju notranjosti zemeljske skorje.

SEIZMOGRAFI DELUJEJO

Če je mogoče s temi skrajno občutljivimi aparati ugotavljati tresljaje, ki jih povzročajo geofizični pri svojem raziskovanju, koliko laže je ugotoviti pravi potres, ki ga povzročijo sleherni eksplozija atomske bombe. Eksplozija dveh kilogramov urana 235 povzroči isti učinek kot potres 6. ali 7. kategorije, kar pomeni, da je mogoče izmeriti valove v razdalji 100 tisoč kilometrov od epicentra. Katera eksplozija bi torej mogla mimo teh aparatov? Navedimo primer: seizmografi po vsem svetu so do sekunde natančno zabeležili eksplozijo, hkrati pa tudi središče in moč eksplozije atomske bombe, ki so jo razstrelili 4. julija 1946 na Bikinih. Vodikove bombe, ki so jih izdelali in preskušili pozneje, pa so bile še stokrat močnejše...

Toda kako vedo seizmografi, ali gre za pravi potres ali pa »samo« za eksplozijo? To je zelo preprosto. Diagram na seizmografu bo pri pravem potresu pokazal sliko, iz katere je razvidno, da je bil potres v središču najmočnejši, da pa se je širil tudi na okolice, kjer je bil šibkejši. Poskus z bombo, bodisi, da je eksplodirala na tleh ali pa v zraku, pa pretrese zemljo samo enkrat. Na seizmografu se pokaže ena sama črta, kajti tresljaj je bil izoliran, osamljen. Rusi so hoteli prikriti svoje poskuse. Zato so jih pripravili v kirgizskih stepah, kjer se zemlja venomer trese.

KONCENTRACIJA OKROG SEVERNNEGA TEČAJA. — TAKŠNEGA ZEMLJEVIDA NAJBREZ SE NISTE VIDELI; GRE ZA »POLARNO PROJEKCIJO«, KI NAM V POVSEM DRUGAČNI RAZPOREJITVI — KAKOR SMO ŽE VAJENI — POKAŽE RAZPOREJITEV DRŽAV SEVERNNE POLUTE. TA ZEMLJEVID NAM PA TUDI KAZE, OKROG KATERIH PODROČIJ JE RAZPROSTRTA »NOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA«, KI NADZORUJE EKSPLOZIJE PRI »ATOMSKIH TEKMEČIH«.

ROBOTI KOT ČUVAJI

Poleg seizmografov je letalska kontrola najuspešnejše sredstvo, s katerim je mogoče spremljati nasprotnikove atomske poskuse. Američani niti ne preveč tajijo, da so okrog in okrog sovjetskega bloka uvedli takšno »letalsko nadzorstvo«, s katerim nadzorujejo oblake, ki prihajajo s sovjetskega področja. Letala in ladje neprenehoma patrolirajo od Aljasko do Aleutov, od tod do Filipinov, čez Pakistan na Srednji vzhod, od tod do Nemčije in naprej do Severnega tečaja. Na drugi strani tudi Rusi ne držijo križem rok. Njihova letala preletavajo vse severno področje do Aljasko in še čez. Ob pacifiški in atlantski obali pa potujejo sovjetske ladje, ki iz dovoljene oddaljenosti opravljajo isto delo.

Poleg tega so dan in noč na delu »čuvarki-roboti«. Tako Rusi kot Američani imajo v bližini Severnega tečaja svoje ladje in letala, opremljene s posebnimi aparati. Gre namreč za foto-električne celice, s katerimi je mogoče prestrčiti odsvit atomskih eksplozij na daljavo 800 do 1000 km. Poleg tega delujejo še detektorji za toplotne valove, ki so tako zelo občutljivi, da zaznajo najmanjše udarce valov, do katerih pride v ozračju. Podmornice pa imajo posebne naprave, s katerimi lahko ugotovijo celo zelo oddaljene podvodne eksplozije, ki jih sicer seizmografi ne morejo zabeležiti.

ASTRONOMSKI STROŠKI

Vzdrževanje te fantastične obveščevalne službe terja dnevno astronomske vsote denarja. S to »službo« se zato lahko

Srečno pot na tooli sever!

Naziskovalna ladja ameriške mornarice »Atka« je ob povratku z Južnega tečaja natovorila na svoj krov enajst živih pingvinov, ki so se prišli iz radovednosti — pingvini so namreč zelo radovedni — posloviti od velike jeklene posadke. Živalski vrstni vedno z veseljem poslušajo te prijazne prebivalce Antarktike, ki so ponujajo nobenega strahu pred ljudmi — živalska nalivnost, kajti »mornarji« so jih z večletno stišali v frižider, da jim na poti proti severu ne bi bilo preveč vroče, odkar pa so morali zato svojim otrokom stlačiti.

Salkovo zdravilo na črni borzi

Zaupanje v Salkovo zdravilo proti otroški paralizni se je zelo omajalo, ko je klub cepitju zbolelo 64 otrok, od katerih so štirje umrli. Najbolj verjeten vzrok, pravijo strokovnjaki, da je to novo cepljenje odpovedalo, je v tem, ker so se zdravilni amoni in dopirani, kakaj premašne doze ne uničijo virusa. Milijoni staršev z zaskrbljenostjo opazujejo pri svojih otrocih dobo, ko mora cepljenje začeti delovati. Cutterjevi laboratoriji, iz katerih je prišlo cepivo, ki je napačno delovalo pri 64 otrocih, so dobili nalogo, da adregerijo bolnišnicam vsa razpoložljiva zloga. Preiskave pri nekaterih zdravnikih so potrdile glasove, ki so že prej krožili: precej zdravnikov namreč ni vrnilo cepiva, niti praznih ampul, predali so jih na črni borzi.

Faure bo govoril po rusko

Na četverni konferenci se bo samo francoski ministrski predsednik Edgar Faure lahko brez tolmača pogovarjal s sovjetskim premierom Bulganinom. Faure je po izobrazbi orientalist in je že na Zenevski konferenci vzbudil pozornost zaradi svojih dolgih pogovorov s sovjetskimi delegati. Tolmačevo pomoč je potreboval samo dvakrat.

Tehtno opravičilo

V običnem svetu zahodnonemškega mesta Sodena je eden izmed občinskih odborov gradil župana Gilberta Justa, ker se mnogokrat z mestnim avtomobilom vozi v Frankfurt, da bi poslušal predavanja na univerzi. Odbornik je zahteval, naj se županu taka vožnja prepoveda, večina odborov pa je to zahtevano zavrnila, češ da župan, ko poslušava predavanja na univerzi, tudi s tem mnogo koristi občini, ker izpopolnjuje svoje izobrazbo in delovne sposobnosti.

Radarji na avtomobilih

Od junija letošnjega leta bo ameriška prometna policija začela uporabljati avtomobile, v katerih bodo vgrajeni radarji. Radar bo lahko kontroliral in pokazal brzino posameznih avtomobilov; dobjeni rezultati pa bodo služili za dokazne na sodiščih. V New Yorku je doslej opravilo tečaj že okoli 100 policistov, s katerimi bodo zmanjšali 366 motoristov letne policije na 150. Radar bo lahko deloval v vsakem vremenu. Po izjavi sefa policije so ti avtomobilski radarji predvideni za 53 avtostrad, ki vodijo proti New Yorku.

Reader's Digest v deficitu

Od letošnjega aprila prinaša ameriški mesečnik Reader's Digest v svoji reklamni izdaji tudi reklamne oglase. Prvih 33 letih svojega obstoja je namreč časopis zašel v finančne težave in uredništvo je na ta način skušalo pokriti stroške tiskanja, ali pa bi bilo pristojno povisati ceno izdava. Anketa, na katero so odgovorili bralci, je pokazala, da si leti ne želijo poročiti. Reader's Digest je bil osnovan leta 1929 in njegova cena je ostala od takrat do danes ista — 25 centov za izvod; izhaja v 29 izdajah in skupni nakladi 10 milijonov na mesec.

Človek bodočnosti

Hkrati se trudimo, da bi zapustili zemljo, pa tudi da bi se čim globlje zarili vanjo in se izognili škodljivemu učinku žarčenja atomske bombe. Civilna zaščita je postala važen tehnični činitelj za obrambo proti atomskim napadom. Najmodernejša oprema pomaga človeku proti strašnim žarkom. »Revolver«, ki ga drži moč na sliki v svoji roki, je samo Geigerjev števec, s katerim bo doobil obseg in intenzivnost žarčenja.

SPRIJATELJEM NA DOPUST

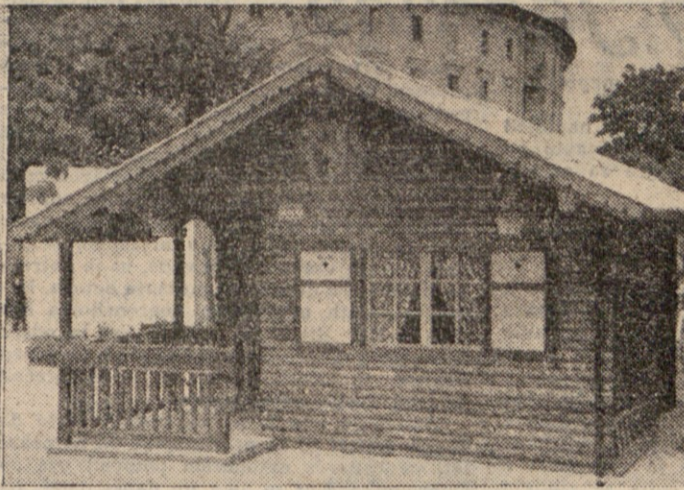
Če se odpeljete na počitnice, ne pozabite še prej naročiti si »TT«, ki vam ga bomo pošiljali v kraj, kjer boste na letovišču. Sporočite svoj počitniški naslov upravi »TT« (naročniški oddelak), Ljubljana, Kardeljeva ulica 3 ali po telefonu na št. 21-832.

BREZ »TT« VAM BO DOLGČAS!

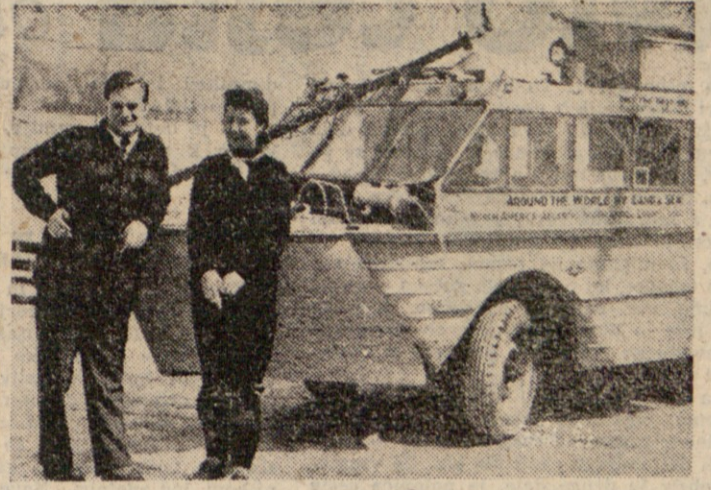

OBISK IZ INDIJE
LJUBLJANA — Indijska parlamentarna delegacija si je v Ljubljani ogledala tudi postopje Ljudske skupščine. Na sliki poslanec indijske kongresne stranke Krišna Murti Rao v razgovoru z dr. Ferdom Kozakom in dr. Marjanom Brecljem.

ZA STIRI STO TISOČAKOV ...
LJUBLJANA — Lesna obrt »Smrekas« iz Gornjega grada je na gospodarskem razstavišču postavila zložljivo weekend hišico za štiričlansko družino. Cena opremljene hišice je 400.000 dinarjev.

OKOLI SVETA
AVSTRALIJA — Zakonska dvojica Carlin je krenila v posebnem amfibijskem vozilu na pot okoli sveta po naslednji poti: Severna Amerika — Atlantik — Severna Afrika — Evropa — Azija — Pacifik

Zelena Anglija je ostala za nami. Kamor je segalo oko, sami valoviti pašniki, poraščeni z ostro travo, mahovjem in praprotnjo. Dve, druga proti drugi obrnjeni, občestni tabili: »Škotska« in »Anglija«. Nič drugega, kar bi poudarjalo značilnost dežele, v katero smo vstopali. Ovce in ograjena cesta na tej strani, ovce in ograjena cesta na drugi strani meje. In vendar tod že več stoletij meji dva popolnoma različna naroda. Ze Jedburgh, prvi večji trg, kamor pridete po več deset kilometrov dolgi vožnji čez moroland, kaže izredno burno zgodovino te dežele. Za en šiling vam pokažejo dvorec, v katerem so bivali škotski kralji, ko so zbirali viteze na bojne pohode proti jugu. Škotska že več desetletij živi od turizma, zato so v skoraj vsakem kraju številne zgodovinske znamenitosti dostopne turistom, toda nam se je mudilo v Edinburhu.

Stanovali smo v hotelu »Sant Andrew« v ulici Sant Andrew, kar ne bi bilo nič posebnega, če ne bi opazili, da je tudi neka velika modna trgovina na slovitih Princes Street nazvala ime tega svetnika, v naslednji ulici pa tudi neka boljša gostilna. Krajevni večernik mi je odkril tudi kino pri Svetem Andreju. Škoti niso posebno versko navdušeni, Svetega Andreja pa obhajajo, ker je po tradiciji škotski nacionalni zaščitnik.

Slikovit škotski pesalec

Njegova zastava, svetlo modra z belim diagonalnim križem, je škotska in daje modro podlago slovitemu britanskemu »Union Jacku«.

Edinburgh je glavno mesto Škotske, zato ni čudno, da tam zelo poudarjajo škotstvo, poleg tega pa je veliko turistično središče, katerega adut je škotska folklor in tradicija, ki jo imajo nalogo simbolizirati Sveti Andrej. Osebnostne skušnje s tem svetnikom so bile zelo prijetne. V hotelu sem ugotovil, da so mi zvečer položili na vnožje postelje pod odejo tank z vročo vodo, za kar sem jim bil tistega hladnega dne posebno hvaležen.

Zdi pa se, da so Škoti še bolj, kakor na svojem otoku, ponosni na porridge. Po mestu vozijo veliki zaprti kamioni, ki imajo na steni narisanega atleta v beli majici in telovadnih hlačah iz škotskega blaga in telovadnih hlačah iz škotskega blaga in telovadnih hlačah iz škotskega blaga in telovadnih hlačah iz škotskega blaga in telovadnih hlačah iz škotskega blaga.

V Edinburški trdnjavi je vojno ministrstvo namestilo škotski regiment in tako vsaj delno zadovoljilo želje letoviščarjev, da vidijo na Škotskem v kritice obične Škote. Ti vojaki nosijo kilte, krilo, okoli pasu na belim pasu lovsko torbico, kajti žepov v kiltni ni, pisane dokolenke in barete. Le angleška vojaška bluza jih izdaja, da so oborožene sile Njegove Velikanstva. Tisti, ki je ravnokar stal na straži, je bil predmet občudovanja treh brhkih Američank, ki so se sukale okoli njega s filmskimi kamerami in poslušale lahko glasbo po prenosnem radiu, ki so ga v trenutku »zaposlenosti« pustile na bližnjem zidu. V sezoni, ko je v mestu vse polno pri-

NIKAJ DNI med škoti

O Edinburghu, škotski skoposti, golfu, whiskyju in še drugih zanimivostih

reditev in tujevc, jih je baže videti več, ki nosijo kilte ki pa očitno ne morejo tekmovali s primernostjo in cenenostjo evropskih oblačil. Tak kilt je narejen iz 10 metrov globoko nabranega volnenega blaga. Kdor si ga želi, vstopi v trgovino, pove klan, rod, h kateremu pripada, ali pa vsaj svoj primerek prodajalcu, ki na podlagi tega ugotovi vzorec in ga ponudi. Vsa klan ima tri vzorce, imenovane tartane: prazničnega, lovskega in vsakodnevnega. Večina Škotov se dandanes zadovolji s kakšnim postranskim kosom garderobe: robčkom, kravato, ruto, dokolenkami ali podobnim, izdelanim v vzorec. Morda je temu kriva tudi znana »škotska skopost«. Varčnost je treba pripisati precej težkim socialnim razmeram na Škotskem in tudi v Angliji, »škotsko skopost« pa priložni hudomušnosti in smislu za humor Škotov samih. Na Škotskem namreč ni lepo, norčevati se iz drugih — posnemanja vredno, kajne! —, zato so ti žilavi, delavni ljudje, ki so vsi zelo vedri in veseli, po svoje celo nepopoljšljivi šaljivci, rekli la problem, tako, da se smejejo samim sebi.

Nekaj kilometrov severno od Edinburgha se razprostira zaliv Firth of Forth, ki se globoko zajeda v škotsko celino. Do tod sega na jug Highland, hribovito, z mešanimi gozdovi in livadami, hudourniki in gradičmi podobnimi hišami posajeno področje, na katerega lepota so Škoti upravičeno ponosni. Predno pridete tja, morate vkrcati vozilo na tovorni brod pri brodišču Queensferry tik pod velikanskim železnim mostom na prosti Edinburgh-Aberdeen. Škoti že nekaj desetletij prepričujejo londonsko vlado o potrebi gradnje mostu, ki bi se ob živahnem avtomobilskem prometu izplačal v nekaj letih, toda doslej še niso ničesar dosegli. Ob tem problemu so Škoti še bolj začutili potrebo, da začnejo urejati svoje domače zadeve sami, za čimer težijo že od takrat, ko so podpisali zvezo z Anglijo in bili prisiljeni opustiti svoj parlament, čeprav je Škotska ostala formalno kraljevina zase še naprej.

Pred kratkim so začeli pobudniki gradnje mostu propagando posebne vrste. Vsakemu med sto in sto avtomobilov, ki čaka na eni in drugi strani na prevoz, prilepijo na steklo znamko v svetlomodri barvi in škotskim diagonalnim križem počez, na kateri piše: »Press for Forth bridge!«. »Navijaj za most čez Forth!«. Avtomobilisti z veseljem dovoljujejo, prilepijo tako znamko na avtomobilsko steklo, ker je vožnja čez zaliv pravo turistično doživetje, kakor na primer vožnja čez Gross Glockner za naše voznike.

Highland, hribovita dežela Škotske, je napravila name močan vtis. Po enoličnosti Lowlanda sploh nisem pričakoval, da bi mogla biti tako daleč na severu dežela, ki bi bila tako podobna naši Sloveniji, bolj rečeno Gorenjski. Pri Pitlochryu smo se ustavili ob času kosila poleg mostu, čez reko, ker je bil pred nekaj sto leti strahoten pokol med dvema klanoma. Kakor da bi se od tistih dni čutilo iztrebljenje, je bilo vse naokoli tiho. Z mostu sem pogledal približno sedem metrov globoko na gladino reke, ki se je zrcalila v temnovijoličasti barvi, delno zaradi gozda, ki se je sklanjal čez brez, delno pa zaradi vodnega rastlinstva. Tišina je zmotila le čudna siva verveca, kakršne še nikoli poprej nisem videl, ki je preganjala na življenje in smrt svojo rdečkasto rjavo sorodnico. Povedali so mi, da se kaj takšnega večkrat vidi na Škotskem.

Sicer pa ima Škotska s svojim živalstvom še eno, dokaj prijetno presenečenje. To so škotske avtohtone krave, ki so jih kot posebno deželo zaščitili. Imajo dolge zavahane roge kot panonsko govedo in so vse preraščene z najmanj deset centimetrom dolgo skuštrano dlako. Tista, ki je »pozirala« pred moje lečo, je imela tudi četr metra dolge

Potovanje v Rusijo

Prvič po revoluciji leta 1917 se je sovjetski turist lotil propagande za potovanje v Rusijo. V nekaj dneh je bilo izpranih prvih 750 mest krožnega potovanja po Baltiku z obiskom Leningrada in Moskve. Odhod je iz Le Havra. Potovanje stane od 37.500 do 250.000 frankov. Prvi, pripravljeni za to potovanje prihodajo svobodnim potnikom, nekaj jih je inženirjev, nekaj zdravnikov in nekaj arhitektov.

SE NEKAJ MOŠKIH MANEK-NOV ŠPORTNE POKLADNE IN BOLJ VI-SOKE RASTI POTREBUJE »GOSPODAR-SKO RAZSTAVIŠČE« ZA TURISTIČNO-ŠPORTNO MODNO REVUIJO, KI BO V OKVIRU I. TURISTIČNE RAZSTAVE. PISMENE PONUDBE JE ODDATI OSEBNO V PROPAGANDNEM ODDELKU GOSPODARSKEGA RAZSTAVIŠČA. LJUBLJANA, TITOVA 50. NAJKASNEJE DO PETKA 16. T. M. OB DVANAJSTIH.

Tu je začetek — ali pa konec — Škotske

lase, ki so ji poganjali med rogov, bila je podobna dekletu, ki se zjutraj še ni počesala.

Tik preden sem zapustil deželo, sem se seznanil še z eno posebnostjo, ki je nekot slovela po vsem svetu. V vasič Gretna Green, zadnjem škotskem naselju na poti iz Glasgova v angleško Deželo jezer je stara kovačnica in nekdanja prva poštna postaja na Škotskem. Sem so prihajali dolga desetletja vsi, ki se iz kakršnih koli razlogov niso mogli poročiti v Angliji. Ločenka v Angliji postane »prosta« šele po šestih mesecih po razvezi, na Škotskem pa se lahko poroči z drugim takoj, če je vsaj eden ob bodočih

zakoncev stalno naseljen na Škotskem ali pa tam biva nepretrgoma 21 dni. Tudi mladotelniki uživajo na Škotskem v primeri z Anglijo posebne ugodnosti pri sklenitvi zakona. Sploh velja na Škotskem še sam izraz volje za skupno življenje za veljavno poroko in ni potrebna nobena ceremonija. Podjetni Škoti so izrabili »neugnanost« bodočih zakonskih družov, ki jim »kruto« angleško pravo ni dovoljevalo, da bi se združili, in že kar v prvi hiši »onkraj« meje uredili gostišče in vse potrebno, da so bili zaljubljeni čimbolj srečni drug poleg drugega. Dandanes si le-ti izbirajo druga pota, Gretna Green

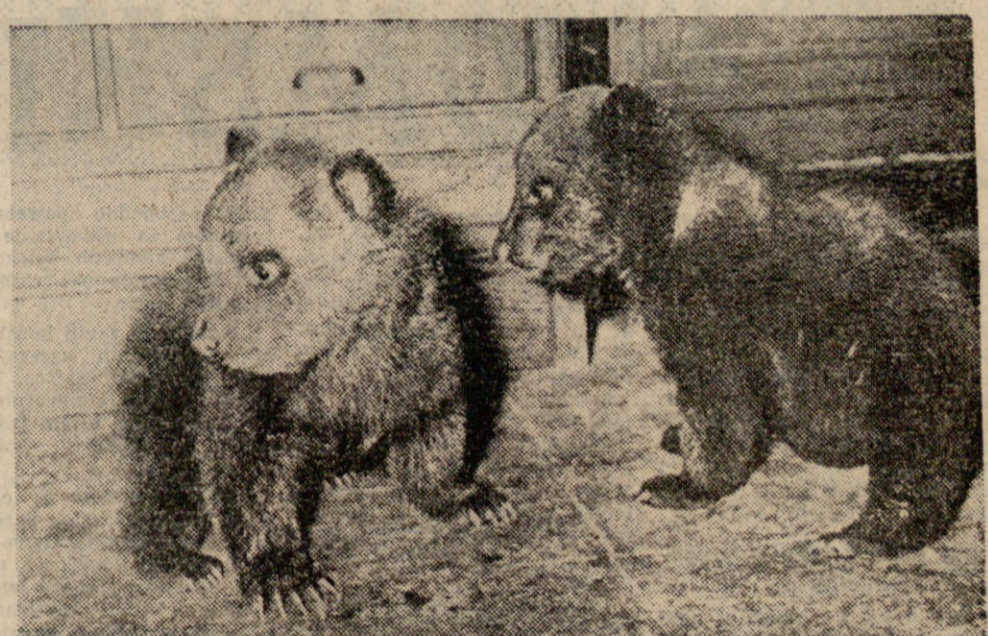
B. Irgolič

Kadar zabrunda kosmatinec...

Sredi priprav za sedanjo veliko lovsko in ribiško razstavo v Ljubljani smo se pogovarjali o srečanju z medvedmi. Bilo je nekaj dni potem, ko je maršal Tito v kočevskih gozdovih ustrelil kosmatince, ki ste ga videli nagačenega na razstavi. Cene Kranjc, urednik »Lovca«, je pripovedoval, kako je šel nekot v oktobru nad divjega prašiča. Bil je topel, mesečen večer. »Grem po kočevskih velikih senožetih, v copatah; prisluškujem, kje bom zaslišal divje svinje. Pridem tiho v dobrem vetru do stare lesnice. Ko stopim v njeno senco, nekaj v krošnjah strahovito zareni. I, stric medved je čepel gori in se sladkal z lesnikami. Jaz puško dol, iz sence ven na senožet, na mesečino, pa se zaderem: »Boš šel! — In res me je ubogal. Pri priči je splezal z drevesa in jo ubral po senožeti, da ga je bilo veselje gledati...«

»Tudi jaz sem nekot spravil medveda v strah.« je brž pripregel dr. Milan Dular, predsednik razstavnega odbora. »Bilo je pred vojno v mozejski okolici na Kočevskem. Mrak se je delal, ko sva šla z lovcom malo pogledat po lovišču. Zdajci zagledava velikega medveda, kako ti lepo raca pred nama. Midva za njim. Ondi je kraški svet in iznenada obstojimo, vsi trije pred veliko pečino. Medved se je znašel v zagati. Ni mogel ne naprej ne nazaj iz velikanskega dupla. Stemnilo se je že. Z lovcom sva čakala, kaj bo. Medved je brundal, cvilil, kakor bi mlo prosil, naj ga že vendar pustiva v miru. Pa sva ga res pustila. Naposled se je le okorajžil, priskakljal iz duplja in jo po stranski poti pobrisal pred nama. Se dolgo sva ga poslušala, kako nejevoljno je brundal v noč.«

»Ljubke prizore lahko doživim pri srečanju z medvedmi, toda z medvedkami je treba biti bolj previden.« je nadaljeval dr. Dular. »Čudovit prizor sem doživel leta 1936 v Grčaricah. Z lovcom Bižalom sva šla nad srnjaka. S seboj sva vzela Bižalovega sina, starega petnajst let. Ustavili smo se na jasi, kjer so bila poldrugi meter visoko zložena obeljena debla. Fanta sva poslala malo naprej na ogled za srnjakom. Komaj fant odide, že se izluči iz goščavja medvedka z

dvema mladičema. Lepo ju je privedla do hlohov in ju pričela učiti, kako je treba plezati čez leseno piramido. Ves pouk je trajal kakšnih deset minut. S šapo je pomagala zdaj prvemu, zdaj drugemu medvedku, in če se je skotalil z debela, je zabrundala in ga poučila, kako mora navkreber. Iznenada naju je zavohala. Zapik! Hudo je zagodrnjala in jo ubrala v smeri, kamor je bil odšel fant na ogled. Tedaj sva se z Bižalom zavedela, da je zadeva presneto resna. Tekla sva po ovinku — šlo je za fantovo življenje. Se pravi čas sva prispela do njega in ga potegnila na varno. Medvedka jo je ubrala z mladičema nedaleč od nas. Bila je huda, zelo huda, ko je izgnila v goščavo in noč.«

»Novembra 1938.« je nadaljeval dr. Dular, sem izjemoma dobil dovoljenje za odstrel medveda. Od ciganon sem kupil kljuse za 200 din, ga takoj ustrelil in tako pokopal, da je štrlela ena noga iz zemlje. Čakal sem polne lune. Ko pridem na prežo, je konja že

pa donajajo dohodke turist, ki si lahko za precej zasoljeno vstopnino ogledajo »Old Blacksmith's shops«, ki je nekaj marsikateri zaskrbljeni angleški družini zmešala račune.

Razlike med Škotskim in angleškim pravom pa se ne omejujejo le na zakonsko zvezo, ampak tudi na brezporočno dedovanje, kupoprodajo, kazensko pravo, itd. in delajo s svojimi izvrinimi škotskimi precedenti tašne težave angleškim odvetnikom, da se v zadevah svojih strank na Škotskem skoraj redno posvetujejo s svojimi kolegi v Edinburghu ali drugod. Istočasno pa kažejo na veliko in neuklonljivo tradicijo, ki je preživela anglikanizacijo in ki daje dandanes škotskim nacionalistom močno orožje v prizadevanju za ponovo ustanovitev domačega parlamenta.

Škotska je domovina zelo zanimive športne igre, ki je osvojila ves angleško govoreči svet, — golf, prav tako kot velja Anglija za domovino tenisa. Vznožja hribov dajejo čudovit teren za to igro. Na razdaljo nekaj deset metrov vsakega v hrib veslo in izkopljejo na sredi ploščadi, ki meri nekaj kvadratnih metrov, malo jama, prav tolikšno, da se lahko skotali vanjo kot jabolko velika lesena žogica. S palicami, podobnimi hokejskim, katerih glave so iz jelka ali lesa in ima vsaka določen naklon udarne ploskve, oštevilčen od 0 do 10, tolikokrat pošljejo kroglice proti jami, da jo končno spravijo vanjo. Izvežban igralec udari le tri, štirikrat. Vse skupaj se ponovi 18 krat, vsakokrat na drugem igrišču. Po osemnajsti luknji vsi igralci pričakujejo »devetnajsto«, ki se odigra v bližnji točilnici Golf-kluba. Toda to le redko kdaj nazdravijo z whiskyjem, to krepko škotsko pijačo, ampak vsako leto pogosteje s pivom. Whisky postaja za mnoge Škote in tudi Angleže žalostna pravljica. V prizadevanju, da bi okrepila svojo bilanco z Združenimi ameriškim državam, je britanska vlada silno obdavčila domačo proizvodnjo whiskyja, da bi ga bilo več za izvoz. Tako stane litrska steklenica te dobre pijače okoli 6000 dinarjev, medtem ko stane samo žganje in hranjenje v hrastovih sodih, kjer se whisky navzame značilne arome, le desetino tega. Ob upoštevanju poštenosti tamkajšnjih davkoplačevalcev ni niti misliti, da bi lahko prišli do žganja tudi ceneje, zato se ga izogibajo in pijejo pivo, za katero pravijo, da je tudi dobro in povrh vsega ne sleze take v glavo in stegna kakor whisky, kar tudi nekaj velja.

Avto cesta ob Jadranu

Leta minevajo... Tu in tam kakšna vest o kateri naših velikih akcij o gigantski gradnji, hidrocentrali ali tovarni, o začrtku dela — potem pa je vsega konec in oziramo se po novem... Tako je bilo z avto cesto Beograd—Zagreb, tako z avto cesto Zagreb—Reka, tako je tudi z Jadransko cesto in tako bo z delom avto ceste Zagreb—Ljubljana. Dokler jo gradijo, še mislimo na težave, ogromne napore in izdatke, ko pa je delo gotovo — se ne spominimo več nanj in pozabimo. Kdo še danes piše o avto cesti Zagreb—Beograd? Niti navadnega poročila o prometu in rentabilnosti nikjer...

Toda o Jadranski cesti tudi zdaj skoraj nič ne pišemo, čeprav se dela v polnem zamahu in je del te turistične ceste že gotov — in to ne mali del, marveč okoli 200 km. Če vzamemo v obzir še druge dele, je polovica ceste na hrvaškem delu Jadranskega morja že gotova. Zato smo napravili te dni kratek izlet, da bi o tej cesti podrobneje govorili.

ČEZ ISTRO, MIMO PULE DO REKE

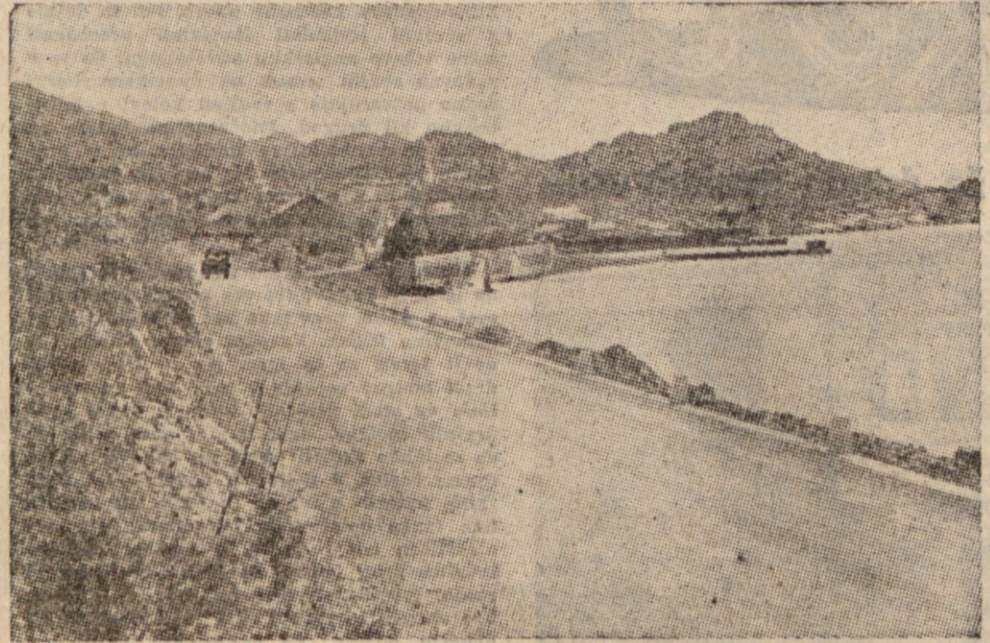
Stara cesta nas vodi od Poreča ob Limskem zalivu do Rovinja. Limski zaliv je ne navadno slikovit, cesta pelje visoko iznad njega in ko se v zalivu zgneto ribiški čolni, tedaj je to nepozaben prizor... Rovinj s svojimi otoki, zaprti luko in borovimi gozdčki je prav tako privlačno. Tu je tudi naš inštitut za biologijo morja, ki ga vodi prof. Zel in ljubljanske univerze, in kamor slovenski študentje vse rajše prihajajo taboriti. Rovinjski ribiški slovi po svoji lovski sreči, poleg tega

dimnikov in bele jadrnice nas neprestano podravljajo...

OD NAŠE NAJVEČJE LUKE V REKI DO NAJSTAREJŠE V SENJU

Kratek oddih v Reki in peljemo se naprej. Za nami ostaja hrup žerjavov in žvižganje oceanskih ladij. Od Sušaka naprej so avto ceste gradile samo roke naših ljudi. Cesta obide lepi Bakarski zaliv visoko na obali, mimo vinogradov, v katerih se grozdje pretvarja v »bakarski vodic«. Prvakar smo v Titovi Kraljevici, kjer so prav te dni proslavljali tridesetletnico, kar je Tito delal v njihovi ladjedelnici. Nove ladje se zibljejo v luki... Vozimo se dalje, nad Vinodolskim zalivom, in odpre se nam prelep razgled: vse do Omišlja, Klimenta in Sila na otoku Krku. Tu in tam nam prileti nasproti kakšen galeb, elegantni obrat in spet je v svojem carstvu, na morju... Zdalje je pred nami Crikvenica. Na plaži se že sončijo tujci; spotoma smo srečali precejšnje število avtomobilov in avtobusov, s tablicami tujih držav. Sezona se začne in to so prve inozemske lastovke na Jadranu. Iz Crikvenice smo se, napotili proti Selcam. Tudi tu je na plaži še nekaj kopalcev, na desni pluje vojna ladja proti Reki.

Evo, pa smo v Novem! Do tod je bila cesta gotova, lani in letos pa jo nadaljujejo proti Senju. Hoteli so že odprti. V luki tovorijo

Nova cesta se je raztegnila mimo Slnja in malih primorskih mestec proti Zadru

pa tudi po svojih starih pesmih in ribiških pantomimah. Toda mi smo že dalje z našim avtomobilom, pravkar smo prispeli v Vodnjan, od koder nam pogled zaide preko Fažanskega zaliva na Brionse, štirinajst biserov Kvamerskega zaliva... Še malo in tu je Pula — amfiteater iz 1. stoletja, ladjedelnica in čudoviti vrvež tega lepega mesta. Zal, nimamo časa, da bi si vse to ogledali in doživeli, naša pot gre dalje.

Od Pule do Raše ne vidimo morja, uživamo pa v borovih gozdih, vinogradih in slikovitih istrskih pejsajih. Labin ostane visoko nad avto cesto, pod Labinom pa srečujemo stotine novih domov naših rudarjev, zračnih in svetlih hiš, ki so zamenjale nezdružene barake. Ne traja dolgo, ko smo že ob Plominjskem zalivu, pravem fjordu s prastarim gradčem, ki je živa arheološka povest... Od tod se cesta dvigne visoko nad morje, vidita se Cres in Krk. Kmalu smo v Brestcu, rojstnem mestu starega hrvaškega književnika Evgenija Kumičića, s psevdonimom Siolski-Sisul pa je najvišji vrh Učke nad Brestcem... Tu se začnejo novi deli ceste in pelje čisto ob morju vse do Mošteničke drage. Potem zdrvim skozi Kraj, rojstno mesto pisatelja Viktorja Cara Emilina, pa skozi Medvejo, Lovran, Iko, Ičić in končno Opatjico... Od Opatije do Voloskega med nizi vil in palm, nato pa čez odprti Prelug do Reke. Pogled počiva na morskem gladini, dim iz ladijskih

deske na ladje, žage na Velebitu delajo noč in dan. V Novem se odcepi cesta proti Ogulinu, mi pa hitimo dalje proti Senju. Na novi cesti vozimo tudi z 90 kilometri na uro, nova asfaltna emulzija je odlična in gume pojejo z visokimi toni...

Končno Senj — cilj naše druge etape. To je naše najstarejše pristanišče, prav tako polno ladij, ki prepeljujejo les. Na pomolih stoje kamioni iz Italije. Odvažajo drva, vsak po deset ton: drva so v Italiji dragocena. Stari Nehajgrad — nikoli osvojen, se dviguje na skali. Iz Senja pelje cesta čez Vratnik na Plitvička jezera. Letos bo gotova avto cesta od Zagreba preko Karlovca do Plitvičkih jezer. Čez dve leti — tako pravijo — bo gotova tudi avto cesta Plitvička jezera—Otočac—Senj. Takrat boste lahko potovali iz Zagreba v Reko pa k Plitvičkim jezerom in spet v Zagreb z avtomobilom, ne da bi kjerkoli zašli na navadno cesto. Takrat bo gotov tudi odsek Ljubljana—Zagreb in tako bomo tudi Slovenci potovali k Plitvičkim jezerom samo nekaj kratkih ur.

SKOZI USEKE, ČEZ NASEPI IN VIADUKTE DO KARLOBAGA

Od Poreča do Senja smo prevozili že okoli 250 kilometrov. Od Senja do Karlobaga jih je še 75, toda cesta je gotova šele nekaj kilometrov za Senjam, nekako pri Sv. Juraju,

pod Velebitom. Od Senja gradi cesto podjetje »Asfalt« iz Reke, od Karlobaga sem pa podjetje »Viadukti« iz Zagreba. Več kot 200 delavcev je tu zaposlenih, mine pokajo, kompresorji brnjajo, useki se odpirajo, nad prepad rastejo viadukti, naš avto pa skače čez jame in kamenje kot veliki kenguruj... Tod je cesta zaprta in potniki morajo po stranski poti Senj—Zuta—Lokva—Gospić—Karlobag in dalje. Ko pregledujemo načrte, nam inženir Vuković, vodja gradbenih del, tolmači način dela in organizacijo. Delo ni lahko, pripeljati morajo vsako kapljo vode, ki je potrebna ljudem, strojem in za mešanje betona. Nekaj modernih avtocestern neprenehoma hiti sem in tja. Hiteti je treba, kakaj ta odsek mora biti gotov še letos. Nekje sredi poti med Senjem in Karlobagom se bodo srečali delavci. To bo veliko slavlje.

Naslednje leto bodo nadaljevali cesto do Zadra. Načrti so že pripravljani. In še nekaj let, pa bomo z avtobusom potovali vse do Dubrovnika. Kar se nam zdi danes daleč, bo kmalu blizu... Milan Babič

IZ PODSITA

Šola za male špekulante

Po mnogih letih sva se z Miho srečala v kavarni. Lepo zalit, oblečen po najnovjši modi, v ustih najdražjo cigareto, je sedel sam ob mizi v kotu.

Razveselil se me je in mi ponudil stol. »No, s kakšnimi sistemi se pa zdaj ukvarjaš, ga podražim. Ne noruj se, saj veš, da sem vedno imel vero v svoj sistem in sem si tudi po njem odprl dokaj dobičkanosno podjetje.«

»Glej ga, se začudim, kaj nisi v državni službi? Kakšno podjetje pa imaš? Miha je globoko potegnil iz svoje cigarete, malo pomolčal in me vprašal: »Včasih sem ti veliko zaupal, ali znaš še vedno molčati?«

»Da znam molčati, to veš, vendar upam, da ne počenjšate kaj nevarnega?«

»Hm, kakor se vzame!« Previdno se je ozrl okrog in mi tiho šepnil: »Imam šolo za male špekulante.«

»Pa kako si prišel na tako originalno idejo?«

»Ej, to je pravzaprav zanimiva povest. Ti se ji boš smejal, za mene so bile pa tedaj kaj bridke izkušnje. No, poslušaj: Bilo je med vojno. Tudi midva z ženo sva občutila pomanjkanje, saj na karte nisi dobil skoro nič, pa sva jo večkrat mahnila okrog na kmete, da bi si kaj nakupila. Pridrva nekdo do kmečke hiše, pred katero je stala ženica stresala orehe v korito vode.

»Kaj pa počenjšate, mamka? jo vprašam. S težavo se je osemdesetletna starica vpravila pokonci in odgovorila: »Orehi so letos hudo piškali. Mečem jih v vodo, da slabi splavajo na vrh, dobri pa padejo na dno.«

»Dobre boste potem prodali, kaj?«

»Hi, hi, hi, se z brezzobnimi čeljusti zasmehje, »dobre obdržimo doma, slabe bomo pa prodali!«

Komentarja menda ni treba. A takrat je bilo prvič, da sem postal pozoren na take male lopovščine. Nekaj tednov potem nam je neka ženica prinesla na dom ponujat kuhano maslo, med vojno prava redkost.

Ko ga je hotela žena kupiti pol kile, je ženšče oblasno dejalo: »Vse ali pa nič! V loncu ga je poldrugo kilo. Meni se muči domov in vam lonec kar naržem.«

Kupila sva ga za visoko ceno. Komaj pa je ženica prejela denar, je že odvihrala kot burja.

Lonec je bil star, glinast in ne preveč čist, pa je žena brž začela maslo predelavati v drugo posodo. Oh, še danes se spominjam, kakšna divja onemogla jeza me je prišla in kako sem zdijval na ulico, da bi babnico še ujel in kako so ženi tekle solze, ker je nisem mogel več najti. Pomislil, masla je bilo na vrhu komaj za palec debelo, spodaj pa le naribano rumeno korenje.

»Ha, ha, ha, se zasmehjem, »to ti je bila tila.«

»Tila, tila,« je pol smeje pol tragično pokimal Miha. »Toda, kot bi mi neki bes nalašč napajal, so se prav takrat take male lopovščine vrstile druga za drugo.

Ko me je časoma jeza minila, me je stvar začela zanimati. Začel sem tako nekako znanstveno zbirati take primere. Sistemiziranje je bilo že od nekaj moja strast in tako sem tudi te razporejale v posamezne vrste. Najbolj grobe primere sem izločil, kajti ti se pripetijo lahko le enkrat, dvakrat, potem pa postanejo ljudje previdni in jim ne nasedejo več. Umetnost pa je, vzbuditi v ljudeh občutek, da so dobro postreženi, čeprav v resnici niso.

»Presneti sofist,« ga prekinem.

»Kaj češ, tak sem pač! Odpri sem torej tečaj, tečaje za trgovce, gostince, obrtnike, delavce v tovarnah itd. itd.«

»In kje imaš te svoje tečaje?«

»Ej, to je za poslovna skrivnost. Morda posnemam Sokrata, ki je zbiral svoje

Čo se pripeti samo...

... v New Yorku: V nekem velikem newyorškem hotelu so »zbirali spominčkov« v 11 mesecih odnesli: 97.489 robcev, 44.000 prtičev, 10.266 blazin, 14.122 rjuh, 10.237 kozarcev, 7.305 žlic, 10.768 pepelnikov in 14.561 kozarčkov za žganje.

... v Londonu: John Dewar, pokojni lastnik znane tovarne viskija, je svoje milijone zapustil protialkoholni ligi z naročilom, naj denar uporabijo za propagando mineralne vode.

... v New Yorku: Neki bankir je daroval 10.000 dolarjev onemu psu, ki bo svojemu gospodarju najbolj podoben.

PROFESOR BOR KAPICA

ATOMSKI CAR

A.M. BIEV

L. 1932 sta imela oba v žepu dvojno diplomu fizike in geologije. Bila sta asistenta na istem oddelku, toda pri dveh različnih profesorjih. Prvi je bil pri Joffeju, drugi pa pri Sergeju Vavilovu. Doktorirala sta skoraj istočasno — bila sta zagrižena konkurenta — in so ju le dve dni pozneje istega dne — 8. avgusta 1936 — oba aretirali. Vsa izmed njiju je dobil — sicer za različne grehe — deset let zapora.

Brata prideta v super-kompleks

Oba brata sta delala v kavkaško-kaspiskem koncentracijskem taborišču v Derbentu v bližini Bakuja. Poleti 1937, ko sta Kapica in Joffe zaključila svoje dolgo iskanje po »kraljestvu senc«, sta naletela tudi na tekmujoča brata, ki ju je Joffe potem spravil v OKB.

Tik pred izbruhom vojne so oba pomolostila in ostala sta — prvič pri skupnem delu — pri Joffeju. Od neprestanih medsebojnih preprič sta dosegla lepe uspehe.

Ko pa so Kapici olajšali delo in raziskave s sporočili polkovnika von Siedlitzja, ki je bil precej točno poučen o delu dr. Gustava Hertza, so zaposlili oba brata pri »vitalnem procesu«, ozkem grlu sovjetskih atomskih raziskav.

Bilo je gotovo, da bosta oba brata delala z isto vneto, zaradi katere sta postala že slavna, in vendar vsak na svoj način. Nesoglasja in skoki v stran, ki jih Super kompleks nikakor ni dovoljeval, so bili pri tem problemu zelo zalezeni.

Polkovnik von Siedlitz ni imel niti pojma o tem, kakšno razburjenje so povzročila njegova odkritja. Bil je vsem in vselej v pomoč, prav posebno pa se inženirju Ginsburgu pri zaslišanju nemških ujetnikov, ki jih tedaj še ni bilo posebno mnogo.

Ginsburg in von Siedlitz sta postala intimna prijatelja. Po končani vojni sta se odpravila v Nemčijo in pripeljala od tam dr. Gustava Hertza...

Kaj je pomenilo AA

»Če bi morali storiti toliko hkrati, kaj bi bilo lažje kot to!« Tako je izdihnil profesor Magdesijev, ko je umiral v OKB. Njegov OKB je imel nalogo skonstruirati AA, ne da bi pri tem ostali vedeli, kaj to pravzaprav pomeni. Profesorjevi sodelavci so premišljevali, če ni morda azimutni artilerijski sistem (daljnjski izstrelski), drugi pa so spet menili, da pomeni atomsko artilerijo.

Nihče v OKB pa ni vedel tega, kar je vedel Magdesijev — da je tajinstven ukaz pomenil atomski agregat, da je pomenil opremo in aparate, ki so bili za uresničenje atomskih raziskav

skav neobhodno potrebni — predvsem za ustvarjanje nadhitrosti atomskih delčkov, ki jih potrebujejo pri razbijanju atomskih jeder.

Le zakaj so zavili konstruiranje znanstvenih agregatov v tako znanostno tančico, saj je vendar obstajala nevarnost, da se bodo prav s tem izdal — kar se je pozneje v resnici tudi zgodilo.

Prof. Magdesijev je omenil, da v konstrukciji teh agregatov ni nobene skrivnosti več, saj je Ernest O. Lawrence zgradil svoj prvi ciklotron že leta 1932 v ZDA in s tem praktično rešil problem raziskave dogajanj v atomskem jedru.

Seveda so bile potrebne še izboljšave, s katerimi bi dosegli večje hitrosti in pospeške. Toda osnova je bila nedvomno uresničena.

V Rusiji so imeli tedaj dva velika ciklotrona v Moskvi in Leningradu. Tretji, največji, pa je bil v gradnji. Vse, kar so do tedaj imeli, so porabili pravzaprav iz objavljenih podatkov v inozemstvu...

Magdesijevu so prinesli ogromen kup načrtov, proračunov in risb orjaškega ciklotrona v Berkeleyju v Kaliforniji, ki je bil leta 1940 že v polnem pogonu. Ta orjak je ustvaril v sebi naboje 30 milijonov elektronskih voltov. Magdesijev je imel torej nešteto možnosti, da bi zadovoljil svojega predpostavljene — Kapico.

ga raziskovanja. Ze nekdo — bilo je pri lordu Rutherfordu v Angliji — je uspel samo zaradi svojih dobesedno fantastičnih namerov. Toda imel je pri tem neko dobro lastnost: če je bila videti stvar še tako fantastična in razborita, se je ni lotil prej, preden ni bilo pripravljeno vse do zadnje podrobnosti in zagotovljena vsaka najmanjša stvar. Zato ga je že stari lord Rutherford krtil za »prečelnega sanjčaka«. Ze tedaj je Kapica silno malo govoril. »Raje pet besed premalom kot deset preveč,« je bilo njegovo vodilo. »Saj kleše besede kot kamnosek.« je nekdo dejal Rutherfordu. »Skorojda dobro, toda do skrajnosti točno.« In takšen je Kapica tudi ostal. Če pa je na koncu koncev le spregovoril, so ga z užitekmu poslušali. Govoril je lepo ruščino. Kratko, smiselno, prepričljivo, živahno in vendar le globoko. Vsaka napisana vrsta, bile so sicer silno redke, bi bila prava postlatica za kritike, tako izbrušena so bila njegova izvajanja. Bivši gof. Aleksej Tolstoj je dejal o njem: »Kapicičin jezik potrjuje resnico, da lahko ustvarja sama na ruskih tleh!« Toda tudi njegova angleščina je bila brezhibna. S svojo izgovorjavo bi bil z lahko govornik, čeprav ni bil govornik. S svojim poznavanjem jezika je celo strogemu stilistu Rutherfordu pomagal pri korekturah. Kapica je to rad storil.

Medtem ko je delal, pa je zase mrmral protirargumente — Angliji — je uspel samo zaradi svojih dobesedno fantastičnih namerov. Toda imel je pri tem neko dobro lastnost: če je bila videti stvar še tako fantastična in razborita, se je ni lotil prej, preden ni bilo pripravljeno vse do zadnje podrobnosti in zagotovljena vsaka najmanjša stvar. Zato ga je že stari lord Rutherford krtil za »prečelnega sanjčaka«. Ze tedaj je Kapica silno malo govoril. »Raje pet besed premalom kot deset preveč,« je bilo njegovo vodilo. »Saj kleše besede kot kamnosek.« je nekdo dejal Rutherfordu. »Skorojda dobro, toda do skrajnosti točno.« In takšen je Kapica tudi ostal. Če pa je na koncu koncev le spregovoril, so ga z užitekmu poslušali. Govoril je lepo ruščino. Kratko, smiselno, prepričljivo, živahno in vendar le globoko. Vsaka napisana vrsta, bile so sicer silno redke, bi bila prava postlatica za kritike, tako izbrušena so bila njegova izvajanja. Bivši gof. Aleksej Tolstoj je dejal o njem: »Kapicičin jezik potrjuje resnico, da lahko ustvarja sama na ruskih tleh!« Toda tudi njegova angleščina je bila brezhibna. S svojo izgovorjavo bi bil z lahko govornik, čeprav ni bil govornik. S svojim poznavanjem jezika je celo strogemu stilistu Rutherfordu pomagal pri korekturah. Kapica je to rad storil.

Medtem ko je delal, pa je zase mrmral protirargumente — Angliji — je uspel samo zaradi svojih dobesedno fantastičnih namerov. Toda imel je pri tem neko dobro lastnost: če je bila videti stvar še tako fantastična in razborita, se je ni lotil prej, preden ni bilo pripravljeno vse do zadnje podrobnosti in zagotovljena vsaka najmanjša stvar. Zato ga je že stari lord Rutherford krtil za »prečelnega sanjčaka«. Ze tedaj je Kapica silno malo govoril. »Raje pet besed premalom kot deset preveč,« je bilo njegovo vodilo. »Saj kleše besede kot kamnosek.« je nekdo dejal Rutherfordu. »Skorojda dobro, toda do skrajnosti točno.« In takšen je Kapica tudi ostal. Če pa je na koncu koncev le spregovoril, so ga z užitekmu poslušali. Govoril je lepo ruščino. Kratko, smiselno, prepričljivo, živahno in vendar le globoko. Vsaka napisana vrsta, bile so sicer silno redke, bi bila prava postlatica za kritike, tako izbrušena so bila njegova izvajanja. Bivši gof. Aleksej Tolstoj je dejal o njem: »Kapicičin jezik potrjuje resnico, da lahko ustvarja sama na ruskih tleh!« Toda tudi njegova angleščina je bila brezhibna. S svojo izgovorjavo bi bil z lahko govornik, čeprav ni bil govornik. S svojim poznavanjem jezika je celo strogemu stilistu Rutherfordu pomagal pri korekturah. Kapica je to rad storil.

Kaj je delal Kapica?

Medtem je Magdesijev med delom na 17. varjanti atomskega agregata umrl, ne da bi bil zadovoljil Kapicihni zahtevi. Medtem se je Kurčatov ukvarjal s številnimi poskusi, ki naj bi enkrat za vselej zaključili iskanje kratkega efekta. Sergej Vavilov se je mučil s svojimi

učence in jih poučeval kar na ulici. Toda o tem ne sprašuj.

»No pa mi iz vsebine svojega pouka kaj povej!«

»To pa že, vendar je preobširno govoriti o vseh panogah. Na kratko ti bom skiciral le pouk za trgovce. Predno preidemo k praksi, je potrebna pač teorija, ki te pri vsakem pouku. Iz teorije ti naštejem tri predmete: psihologija kupca, psihologija razpoloženja in psihologija množice.

1. Zivahni. Radi kletajo za prodajalcem, si vse ogledavajo in zdi se, da nič ne pazijo ne na tehtnico, ne na račun, toda videz vara, bodi previden!

2. Malomarni in površni. Preleni so, da bi razmišljali in računali. Niti vrnjenege drobiža se jim ne ljubi prešteti. V to grupo šteje tudi otroka do 10. leta.

3. Pedanti. Pozor! Oni vidijo skozi papir, les in zid. Ko tehtaš, ne odmaknejo oči od jezička na tehtnici. Denar po trikrat preštejejo. Takim se ni dobro zameriti. Daja te v časopis ali pa te brž ovadijo inšpekciji. Bodi čimbolj pošten do njih!

4. Jezljivci-koleriki. Nevarni so le trenutno, ker ti v obraz zabrusijo in so pripravljene tudi na dejanski napad, če zaslušijo krivico. Bodi do njih čimbolj pozorni in zvrčaj višje cene na račun šefa ali oblasti. Če jim zgreješ izpuhiti, še sami radi kaj primaknejo.

5. Molčeči ali »tih« vode. To so kulturni, dobro vzgojeni ljudje, ki se te bodo za vedno ogledali. Če bodo večkrat ugotovili prevaro.

Posebne vrste so premožni in revni. Premožni se vpricho reuvenega rad baha s svojim denarjem. Če pri tem sodi v 2. vrsto, si ga le privošči. Revni, s prazno denarnico so pa večinoma med pedanti.

Da si pri pijančih lahko marsikaj več privoščiš kot pri treznih, tega pa menda ni treba nikogar učiti!

Psihologija razpoloženja. Ob slabem vremenu smo vsi radi čemerni, zlasti starejši ljudje, ki jih muči reumatizem, ob času splošnega pomanjkanja vsi razdraženi, ker lakota slabo vpliva na živčevje itd. itd.

Psihologija množice. Zaupno povej eni stranki, da bo zaradi vojne ali zaradi česar koli že zmanjkalo tega ali onega blaga, in, bodi prepričan, bodo koj drugi dan že vsi navaliili na trgovino. Vsak bo vesel, da vsaj še nekaj dobi. Takrat se le bolj brez skrbi uštej pri meri in tehtnici. Upoštevaj tudi neodločnost in sramežljivost večine. Vsakega je sram, razburjati se pred drugimi zaradi onega ali dveh dinarjev.

Od praktičnega pouka pa še tole — za trgovine namreč:

1. Način tehtanja. Na primer: vrzi robo zviškoma na vago, da brž zanima jeziček v prid stranki in jo brž vzemi proč, preden se jeziček ustavi. Treba pa je mnogo vaje, da sebe ne oškoduješ!

2. Način merjenja. Prijazno opozorjaj stranko na drugo blago, pri tem pa neopazno nateguj, kar se da, ko ji odmerjaj njen kos.

3. Način zaviljanja. Cim dražji predmeti, kava, čaj, poper etc. v tem bolj grobe vrečice ali pa v več manjših vrečic, češ da ti večjih manjka!

4. Mešanje blaga. Mast se da izvratno mešati s pretlačanimi kuhanim krompirjem, brinovce jagode med poper, mlado, pripravljano hrastovo skorjo med cel cimet itd. Včasih je to celo v korist kupčevega zdravja!

5. Reklama. Cim manj je vredno blago, večjo reklamo, potrebuje. V izložbo vedno dobro blago, kupcu manjvredno, zlasti pri sadju in zelenjavi!

Dovolj imaš za zdaj, je končal Miha. K. Rihar

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE LJUBLJANA TITOVA 90

OGLEJTE SI

I. MEDNARODNO RAZSTAVO PREDELAVE IN UPORABE LESA - OD 4. - 13. JUNIJA

DR. ALEKSANDER LENARD:

PURITANCI Z NOVE GVINEJE

pujejo in prodajajo. Dobra žena stane 6 velikih školjk in 8 prašičev, ali 1000 živalskih zob. Mnogoženstvo prevladuje in žene so v resnici sužnje. V njihove dolžnosti je vključeno tudi obdelovanje zemlje, reja prašičev, kuhanje in vzgoja številnih otrok. Kljub temu pa si mlado dekle pridržuje nekatere prednosti. Čeprav je na prodaj, vendar lahko sama privabi kupca s svojimi ženskimi čarji. Ko je vzbudila njegovo zanimanje,

ze ga oklepa tako dolgo, dokler ne zbere dovolj sredstev in jo odkupi od njenega očeta. Besede ljubezen ni v jeziku domačinov. Prav tako ne poznajo ljubezenskih pesmi in romantičnih mitov. Plešejo samo takrat, če se ločijo od znanega dela svoje lastnine in v dobi žalovanja. »Hibiskus«, ki ga nosijo v laseh, je znamenje čarovnije, a ne zaljubljenosti. Moj nosač Komatol je bil doma iz gorovja

zelo previdni, da jih otroci ne bi zalotili skupaj na ležišču. To pa je skoraj nemogoče v enem samem prostoru, kjer živijo. Vendar se otroci že zgodaj nauče prikrivati svojo radovednost. Kadar otroci spijo v tuji kolibi, se od gostitelja takole poslovijo: »Mi smo ponoči spali. Nismo nič videli, ali slišali.« Morala domačinov temelji na strahu pred duhovi. Ideal vsakega moškega je »zlata doba«, za katero so prepričani, da je bila ena generacija pred njimi, ko duhovom ni bilo mar poženja smrtnikov. Če je tedaj kdo srečal žensko, jo je smel zagrabiti za lase. Hitra in nenadna ugrabitev upirajoče se žrtve in nasilje še dandanes mika tamošnje moške.

20-letni neoznjeni mladeniči najbolj ogrožajo neupogljivo moralo vasi. Vakebo je bil takšen mladenič, ki si je dal dosti opravka z mladimi deklety pa tudi omoženimi domačinkami. Ko so ga obdožili prešuštva, je zbežal iz vasi. Ker ni maral priznati svoje krivde, se ni hotel pogajati z njim, kaj šele, da bi mu prodal hčer. Krivec, ki noče priznati svojih pregreh je namreč silno zaničevan. Ljudje mu ne zaupajo več, ga mrzijo in prezirajo. Kdor se kljub temu družiti z njim, se igra s smrtjo.

Ta puritanska družba strogo premaguje svoje nagone. O čutnosti živih ljudi razpravlja samo v preprih; kvečjemu starčki, ki določajo kazni za moralne prekrške, smejo na glas spregovoriti o njej.

Takemu razpravljanju sem bil priča v neki vasi, dobro uro oddaljeni iz doline Vaghi. Pred starci je trepetal ves objokan deček z imenom Pokanau in pripovedoval, kako je pod gozdom zagledal deklico, ki si je izdirala trn. Pravil je, kako je tedaj iz gozda planil Vakebo in se dekletu tiho približal. Mali Pokanau je bil na moč radoveden in se je plazil proti njima. Deklica ni slutila nič hudega. Pokanau je kakor ukopan obstal, ko se je divji Vakebo s krikom vrgel na deklico. Borila sta se in mali je mislil, da se bosta zvalila po strmini, tako strašno

Pravkar sem od prijatelja iz Avstralijske prejel pismo, v katerem mi piše tudi tole: »Gotovo se spominjaš, da sem Ti pisal o tukajšnjih ljudeh, ki so bili prej na Novi Gvineji. Med njimi je tudi Mr. Jim Leahy, moj znanec. Prepričan sem, da bi Ti lahko marsikaj napisal o življenju in ljudeh na Novi Gvineji, če bi ga prosil. Daj, potruditi se, mislim, da Ti ne bo žal. Pravil mi je, da so tam pred kratkim obsodili na smrt 33 domačinov zaradi umorov. Obsodbe so nato umaknili. Primitivna plemena običajno pomilostijo, čeprav so po naših zakonih kriva. Tu pa je naš zakon brez moči in učinka.« Čudno vabilo, sem si dejal, ko sem bral pismo. In nehote sem se spomnil Nove Gvineje, kakršno sem sam spoznal pred leti... Naša jadrnica se je ustavila dober kilometer od obale in sprejeli so nas doma-

Skupina domačinov v izgubljeni dolini na Novi Gvineji. Njihov največji okras so šopi človeških las, ki jih okrasijo z zelenim listjem, orlovimi krili, ter rumenimi in vijoličastimi cvetovi. Njihove ogrlice so iz školjk

čini v kanujih. Velik kanu se je ustavljal ob boku jadrnice. Poglavar Kampvena nas je pozdravil in nam ponudil srčiko palme, ki je imela okus kot naše zelje. Počastil nas je tudi z drugimi darovi. Za plačilo je zahteval tobak v palčicah, ki ga je potem skrbeno zavil v cunjjo. Ko je bilo kupčevanje opravljeno, smo posedli v kanuje in odveslali k obali. Pred nami se je dvigalo visoko gorovje, ki se vleče od vzhoda do zahoda Nove Gvineje, otok pa je dolg 1500 in širok 400 milj. Doslej še ni bil ves raziskan. Reka Vahgi izvira na vzhodnem pobočju Mount Hagena, ki je visok 3810 metrov. V dolino te reke sva se napotila z Arabcem Rašidom. Dolga je okrog 120 kilometrov in skoro vsa obdelana. V njej živi približno 75.000 izredno primitivnih ljudi, za katere še do pred kratkim svet niti vedel ni. Nadmorska višina reke Vahgi je 1600 metrov. V njej sadijo domačini med drugim tudi sladke tropski krompir in koruzo.

Teden za tednom smo z Rašidom in nosači peščili po globoko izhojenih stezah. Napredovali smo včasih 16, drugič celo 30 kilometrov na dan. Globlje in globlje smo prodirali v gorovje Hagena. Včasih so nas spremljali domačini iz vasi, skozi katere smo potovali. Nadeli so si slavnostna oblačila: perje in školjke in se po vsem telesu pobarvali. Med spremljevalci, ki so nam sledili po 10 kilometrov daleč, je bilo tudi precej deklet. Pogledovale so po tem ali onem nosaču, ki se jim je na prvi pogled priljubil. Očividno se niso mogle spriznati z mislijo, da bi ga pustile izginiti v džungli.

Kakor v Afriki, tudi tu žene navadno ku-

SRCE IN OŽILJE (krvni pritisk, sklerozo, trombozo), ledvice (vnetja, kamne, pesek), notranje žleze (prostin, basedow), živce (nevrastenijo, nervezo, nevralgije) zdravi uspešno **RADENSKO ZDRAVILISČE**, Slatina Radenci. — Odprto od 1. maja dalje v predsezoni znižane cene. Zahtevajte prospekt! **ZDRAVJE JE PRVO!**

dočin so morali Američani čakati nanjo sedem ali osem let. To pa je bila nagrada za Kapičin zavlačevalno taktiko v letih 1938 — 1943.

V Rusiji se nikakor niso mogli zediniti za ime novega ciklotrona. Bil je prvi »trons«, ki je združeval v sebi ciklotron s sinhrotromom. Ze zato, da bi ta izum priznalo tudi »mnozestvo«, so morali najti primerno ime. Inženir Veksler je najprej predlagal, naj bi ga imenovali »stalintron«. Toda pozneje je ta svoj predlog umaknil, ker se je že toliko stvari imenovalo po Stalinu. Tudi Kapiča je bil odločno proti temu, da bi za čisto in večno znanost uporabljali tako vsakdanja in neznanstvena imena.

Tedaj je priskočil na pomoč — kot že tolikokrat — Abram Joffe. »Dosti bolj nevtralen bo, če krstimo ta vsemogočni agregat z imenom Nev-Tron kot krono vsega novega v svetu. Zdi se mi, da bomo lahko ta izraz obdržali za vse čase.«

Joffe, ki je bil referent jedrskega sveta, je moral o tem poročati Stalinu. Ta je imel dovolj smisla humor in ni zametil, da se njegovo »sončno ime« vendarle enkrat umaknilo »bridki stvarnosti«...

Tedaj se je razširil med atomskimi znanstveniki stavek: »Nevtroni iz nev-trona.« Nevtron je enota atomskega izstrelka.

Stalinu je dovolj žal

Sredi novembra 1942 je otvoril Stalin v Kremeljskem bunkerju kot pred 12 meseci drugo zasedanje vseh super svetov.

Vsi prizadeži so bili polnoštevno zbrani, čeprav so nekateri od njih medtem evakuirali v skrivne kotečke Sovjetske zveze — na visoki sever, čez Ural, v Sibirijo in Centralno Azijo. Stalin se je pravkar vrnil iz Stalingrada. Nemcem, ki so si

cer že daleč prodrl in se polastili celo severnega Kavkaza, je sicer že precej trda predla, toda boril se so še prav tako zagrizeno kot prej. Sestintridesletni poveljnik general Konstantin Rokosovski se je v tistih kritičnih časih takole izrazil: »Moje izgube so dvakrat tako visoke, kot bi smele biti, če bi bili bolj oboroženi!« K temu je še dodal, da bi znanstveniki ne smeli biti tako skopji in previdni. To mnenje je potrdil še njegov poveljnik oklopnega orožja Artur Berndt: »Oni iz laboratorijev bi lahko že zdavnaj ustvarili drobeno novo orožje, toda vse predalec so od strelskih jarkov!«

Stalin si je te besede dobro zapomnil. Sele pred nekaj tedni se je nenadajano pojavil v Moskvi. Mr. Winston Churchill. Pojasnil je Stalinu, da ameriške posiljke še niso dosegle obsega, ki ga Stalin pričakuje, da pa so ZDA država neomejenih možnosti, in da bo bodočnost prekostila vsa pričakovanja... Stalinu ni bilo treba še posebej povedati, da je Churchill mislil s tem na stvari, o katerih prejšnjaja sam že dobrih pet let. Churchill je torej nazkazal, Rokosovski in Berndt sta se pritoževala — vse skupaj je bil očiten namig, da je treba pohiteti. Stalin se je pri pričih odločil, da ne bo več dovolil zavlačevanja, namreč zahteval točne termine.

»Abram Feodorovič,« je začel, »poslušajte me, pa vi tudi Pjotr Leonidovič!« predvsem velja za vaju dva! Danes se ne nameravam pogovarjati o šahu. Razumelate?«

Znanstveniki so se začudeno spogledovali.

»Pa tudi za vas vse, cenjeni gostje, velja moja beseda,« je nadaljeval Stalin.

Stalin je bil tokrat z Berjo, Malenkovicem, maršalom Vorošilovom in generalom Georgijem Zukovom, šefom generalnega štaba v manjšini, proti sedemnajstim učenjakom, ki so vselej radi slišali, če se je na govor začel drugače kot z običajnim »tovariši«.

»Ko smo začeli naše delo, smo sklenili, da bomo zanj žrtvovali vse. Dalj smo vse, kar ste vi hoteli in kar smo mi mogli. Kapiča, ali se zavedate, da smo tretje kolesce že načeli in tudi porabili?« Dobili ste tisočkrat več kot pred petimi leti! Če mi ne verjamete, povprašajte vsega Joffeja. Pred kratkim je dobil nov obracun.«

Stalin ni bil glasen, toda govoril je zelo prepričljivo.

Kapiča se je tedaj spomnil, da je pred približno dvema me-

tovarna **POHIŠTVA** Maribor

OBREZJE: ZRKOVSKA CESTA ŠT. 24

TOVARNA POHIŠTVA MARIBOR

Oglejte si naše kvalitetne izdelke zlasti **sodobno kuhinjo** na I. mednarodni razstavi predelave in uporabe lesa v Ljubljani

Elegantna žena uporablja le kozmetiko **Luxol**

LUXO KOSMETIKA

Poslednji primeri kuge v Evropi

Nedavno je svetovna znanstvena organizacija izdala delo dr. R. Politzerja, v katerem je zbrano vse dosežanje delo o kugi in o sredstvih za pobijanje te bolezni, ki je bila v mračnem srednjem veku »božji bič« za vse človeštvo.

Zanimiva je zgodovina kuge. Leta 542 pred našim štetjem je izbruhnila v Rimskem cesarstvu. Ta epidemija je obšla ves takrat poznani svet in je trajala 60 let. Učenjaki trde, da je pomrlo za kugo več milijonov ljudi. Rimsko cesarstvo je bilo za naše pojme redko naseljeno, zato si lahko predstavljamo, kaj je pomenila ta katastrofa za tiste čase.

V XIV. stoletju sta v Veliki Britaniji umrli za kugo dve tretjini prebivalstva; prav tako v Aziji in drugih delih Evrope. Cerkevna gosposka je bolezen izrabila v svoje namene in pridigala, da pošilja kugo bog, ki hoče kaznovati pregrešni svet. Kuga je vladala nad Evropo in Azijo tri sto let. Prenesla so jo podgane in jo naglo razširjale — predvsem zaradi izredno nizkega higijenskega standarda.

V XVII. stoletju je kuga polagoma pojejavljala, najprej v Zahodni Evropi, kasneje tudi na vzhodu (leta 1841 so jo nazadnje zatirali tudi v Turčiji).

V XVIII. stoletju se je spet pojavila v Zahodni Evropi. Tako je leta 1720 v strašni epidemiji umrlo samo v Marseillen 50.000 ljudi. V istem času se je pojavljala tudi po naših

kraji. V Istri, v Poreču je kuga pokosila vse prebivalce, tako da so se v mestu po tej katastrofi naselili povsem novi ljudje.

Leta 1894 je umrlo v Hong-Kongu za kugo več tisoč ljudi. V Evropi pa se v tem času skorajda ni mogla več razviti, ker so se higijenski pogoji znatno izboljšali. Danes se pojavljajo endemične okužbe kuge na Kitajskem, v Burmi, Indokini, v Severni, Severozahodni in Osrednji Afriki in Južni Ameriki (posebno v Peruju). Med leti 1931 in 1952 je umrlo v Indiji za kugo 235.286 ljudi. Poleg lakote je kuga najstrašnejši bič, ki desetkuje prebivalstvo v vseh zaostalih delih.

Poslednji primeri kuge v Evropi so zabeleženi ob koncu druge svetovne vojne, l. 1945. Tedaj je bilo v Italiji 29 bolnikov, od teh jih je 15 umrlo. Istega leta je na Korziki v Ajacciju umrlo za kugo 13 ljudi.

Dr. Politzer naglašja v svojem delu, da je kuga še vedno težak problem za svetovno zdravstveno službo, ker je v ekonomsko zaostalih deželah zelo težko uspešno voditi borbo proti njej. Vendar jo bo znanost gotovo premagala, kot tudi vsa ostala zla, zaradi katerih trpi človeštvo. Ko bodo današnje zaostale države zboljšale življenjsko raven, se bodo ljudje tudi kuge spominjali kot nečesa, kar je za vselej izginito s sveta.

PRI NAKUPU ZADOSTUJEJO LE **3** BESEDE

Albus domače milo

POZOR PRED IMITACIJAMI

sta se obdelovala z rokami in nogami. Nenadoma pa je kričanje prenehalo, borba je prestala in obležala sta tiho na soncu. Starci so kimali predse — nič dobrega se ni obetalo Vakebu.

Ko smo zapustili ogručeno množico, smo nadaljevali pot v gorovje Hagena. Naslednjega dne smo naleteli na večjo skupino domačinov, ki je ob spremljavi bobnov plesala svoj slikovit ples »vaboli vainai«. To je edini ples, v katerem se divje izraža njihova zatajena čutnost in sila nagonov. Morda sem povedal premalo. Možje odvežejo vrvice, s katerimi so prevezali »koteke« in krožijo kakor blazni mimo žensk, ki veselo gledajo te prizore. To je bilo prvič in zadnjič, da sem videl ta edini primer čutnega izražanja med preprostimi ljudstvom, katerega moralni zakoni so sicer izredno strogi.

Otroci posnemajo plesalce, toda njihov ples je preprost. Ves čas pa se zmerjajo, kajti tudi to je del ceremonije. Pravzaprav me pogled nanje ni navdušil...

Ko smo v koloni zapustili vas, so še dolgo odmevali zamolkli udarci bobnov. Plesalci še niso omagali...

Karbon

V GOSPODINJSTVU
BARVE ZA VOLNO, BOMBAŽ IN SVILO TER BARVE ZA PODE

V URADU
KARBON IN INDIGO PAPIRJI, TRAKOVI ZA FISALENE STROJE, BLAZINE ZA ŽIGE, KARBOGRAF APARATI, VSE VRSTE ČRNIL IN TUŠEV V VSEH BARVAH, RADIRKE IN IN KREDE V RAZNIH BARVAH

V ŠOLI
VSE VRSTE ČRNIL IN TUŠEV V VSEH BARVAH, RADIRKE IN IN KREDE V RAZNIH BARVAH

V UMETNOSTI IN TEHNIKI
TEHNIŠKI TUŠI, TEMPERA IN OLJNATE BARVE ZA SLIKARJE

V INDUSTRIJI IN OBRTI
RAFINIRANI IN BITUMENIZIRANI PAPIRJI ZA EMBLAŽO

Karbon ZNAMKA KVALITETE

ZAGREB, VLAŠKA 67, POŠT. PRED. 94, TEL. 38-775, 37-508

secema dobil list, popisano s številkami, ki pa ga je skrbeno položil na stran, ko je spoznal, da nima nobenega opravka s fiziko. Mrtve številke mu niso nič pomenile...

»Izdanki so bili in gotovo so bili vsi potrebni. S tem ne počenjamo nobenega luksuza!« je hladno odgovoril.

»Tudi jaz sem v to prepričan, Kapiča,« je dejal Stalin. Z veseljem bomo dodali še četrto kolesce, vendar hočemo prej kaj videti!«

»Toda prej moramo mi videti, kaj se tam notri dogaja. Če bomo gledali mimo tega, ne bomo nikoli prišli na cilj,« se je oglašil Kapičin odgovor. Menil je, da še niso raziskali vsega, kar je neobhodno potrebno.

»In vendar se moramo ojunati, Kapiča. Iz megle pridej hitreje, če korakaš po njej, kot pa če čakaš, da se sama umakne. To bi morali vedeti že iz Anglije!«

»Na začetku smo,« je odgovoril Kapiča. »In še to — v megli, so padci bolj nevarni, če skačeš!«

»Zdaj pa, Kapiča,« je Stalin začel. »Mnogo smo žrtvovali za to, kar imamo danes. Zato se ne bom pustil več vleči za nos niti od vas, niti od Joffeja. Nočem več šal o šahu, hočem točen termin!«

Stalina je minila potrpežljivost. Vsak petek se je sestel s tem ali onim izmed članov sveta in se pozanimal za »vojno poročilo«. Običajno je bil žrtve Joffe, ki je kratko in jasno povedal, kaj se je zgodilo in kako daleč so že z delom. Brž pa, ko ga je Stalin vprašal za kakšen termin, se mu je Joffe izmuznil s pogovorom o šahu. Stalin mu je moral na koncu vselej pritrditi in se privaditi njegovim šalam.

Premalo delavcev
Zdaj mu je bilo dovolj večnih tolažb. Sledila je kratka parada

vreden vaše pozornosti. Torej, naprej z eno izmed obeh smeri! Tako bomo prišli hitreje, mogoče že v nekaj mesecih, do prvega otipljivega rezultata, ki nem bo v veliko pomoč pri bodočih težavah. Vas, Kapiča, bomo pustili še vedno pri vaših agregatih. Če sem prav razumel, mi je Joffe dejal, da bo Kurčatov s svojimi poškusi gotov prej kot vi. Kurčatov bo zato dobil več pomoči. Upam, da ste s tem zadovoljni.«

Nato se je obrnil h Kurčatovu. »Vi gotovo soglašate? Pogovorite se takoj z Berjo in Malenkovicem o tem, kaj najbolj potrebujete, da vam bomo lahko pomagali. Tako, to je urejeno. Hvala vam vsem. Kurčatov, je jutri boste potovali v Juma, pravzaprav bi še raje videl, če odpotujete danes.«

»Niti las se mu ne bo skrivil...«

Učenjaki so vstali in se poslovili. Stalin pa se je obrnil še h Kapiči. »Pjotr Leonidovič! Kurčatov bo napravil za vas nekaj korakov po megli. Sicer pa ostane vse po starem.«

»Le kaj bo moral za to plačati?« je vprašal Kapiča. »Z vsak spodrsiljaj, ki se mu utegne pripetiti?«

»Niti las se mu ne bo skrivil, če bo na koncu uspel. Žrtve smo, kot sem že povedal, upoštevali. Pri nas v Georgiji pravijo: Niti cerkve ne zgradiš brez žrtve. Sicer pa pomenijo za nas žrtve samo izkušnje.«

Ko sta prišla iz Kremlija, se je Kapiča obrnil k Joffeju: »Kar neprijetno se počutim po tem razgovoru!«

»Tudi jaz, Pjotr,« mu je odvrnil Joffe. »Vendar se mi zdi, da ne smemo že pri Kapiči začet s slabimi slutnjami!«

Kapiča je molčal, ta dan zanj ni bil srečen.

»Glejte, Kapiča,« je dejal. »Ta nasvet našega čagega Borisa Nikolajeviča Galerikina je

TUBERKULOZI SMO PREKRIŽALI MORILSKKE NAKANE

Razgovor našega dopisnika
z dr. Tomažem Furlanom

Zdaj gre za to, da jo čimprej izkoreninimo do kraja

Inštitutu za tuberkulozo na Golniku, ki je ob enem naše največje, najsodobnejše urejeno zdravilišče, je bila po odredbi Izvršnega sveta LRS poverjena skrb za celotno protituberkulozno delo v območju Slovenije. Zaradi napredujoče medicinske vede in učinkovite podpore naše socialistične skupnosti je protituberkulozno dejavnost dosegla vidne, zares pomembne uspehe tako pri zdravljenju, kakor pri preprečevanju te nevarne nalezljive množične bolezni. Spodaj nekaj tehtnih in značilnih ugotovitev iz razgovora našega dopisnika z direktorjem inštituta dr. Tomažem Furlanom.

Na poti iz Kranja proti vasi Gorice se ti v osrčju planin bežno odpre pogled na slikovito skupino strnjanih poslopj vrh brega, ki bi za tujca, takole od daleč, lahko pomenila tudi malo mestce. Tistim, ki so pred 38 leti na Golniku osnovali zdravilišče za tuberkulozne, pač ne moremo očitati, da niso imeli srečne roke pri izbiri kraja in klimatskih prilik. V varnem zavetju, pod plečatim gorskim hrbtom, sredi bujnega zelenja in gozdne tišine, se belijo danes, soncu na široko izpostavljene večnadstropne zdraviliške zgradbe s pokritimi bolniškimi verandami. Stara graščina, v kateri so bili nastanjeni prvi jetični bolniki, je ostala skromno v ozadju za polkrožno falango modernih poslopj, kakor so jih v letih naglega razvoja dozivali drugo k drugemu. Tam, kjer so nekoč stali graščinski hlevi, dopolnjujejo danes zunanji videx upravne zgrade. S širokih teras se bolnikom odpira prelep pogled na pasove smrekovih gozdov v dolini in vsenaokrog, ter še pred njimi, na prostran zdraviliški park. Ob spodnjem robu parka so v senci smrekov-

bile potrebne izkušnje. Zlasti v diagnostiki. Še posebej v rentgenski diagnostiki. Nismo poznali še globinskega rentgenskega slikanja pljuč, ki je danes pljučnemu kirurgu nepogrešljivi kažipot.

IN DANES ... ?

Zakaj toliko besed o smrtnosti tuberkuloze včeraj? Zato pač, da nam bo še bolj pred očmi ogromni, epohalni delež in napredek medicinske znanosti pri zdravljenju tuberkuloze danes. Danes ne govorimo več o umrljivosti za tuberkulozo, temveč le še o zdravljenju tuberkuloznega bolnika, k čemur nam pripomorejo učinkoviti sodobni načini operativnega zdravljenja, odlična moč antibiotikov (streptomicina) ter kemičnih sredstev (PAS tablete, conteben, evitson). Vsi ti načini in sredstva sodobnega zdravljenja se med seboj prepletajo. Zdaj vemo, da streptomycin in antibiotiki sploh, pri vsej svoji začetni učinkovitosti ne dajejo trajnih uspehov. Tuberkulozni bacili se nekako privadijo nanje. Toda vendar nam je streptomycin v dragoceno pomoč za kasnejši morebitni poseg kirurškega noža v prsni votlini, ki bolnika v težkih, odprtih primerih bolezni le privede do ozdravljenja. V zdraviliških skoraj nima več bolnikov z vročino. Nekaj dni ležanja, uživanja novih zdravil in bolnik je brez temperature, zbudi se mu tek, telesna teža raste,

lišča za tuberkulozne. Danes imamo samo v sklopu Golnika okrevališče v Goricah (60 postelj), v Predvorju in Tupalcih (90) in okrevališče pri Otočah (40). Poznano je okrevališče Pohorski dvor (110).

Oddelki za otroško tuberkulozo: Prej nobene. Danes: na Golniku (55 postelj), v Novem Celju (70), in Ljubljani (50).

Protituberkulozni dispanzerjev je bilo pred vojno 18, danes pa jih je že 42, to se pravi, da jih je v nekaterih okrajih tudi po več.

Se nekaj zanimivih proračunskih števil. Kr. banska uprava v Ljubljani je vsako leto prispevala za protituberkulozni namen okrog 300.000 din. Od tega je šlo 150.000 din za zdravljenje socialno nezavarovanih bolnikov na Golniku, ostalo polovico pa je dobila Protituberkulozna liga. Danes samo proračun zdravilišča na Golniku preko 200.000.000 din letno. Če bi pristeli letne proračune še vseh ostalih ustanov, bi se številka močno približala polovici milijarde dinarjev na leto.

Nikoli si nisem v svojem življenju česa bolj želel, kakor da bi bil tuberkulozni bolnik v času zdravljenja rešen gmotnih skrbi. Včasih so bolniki na Golniku že po nekaj mesecih zdravljenja silili domov, ker pač niso imeli več denarnih sredstev. Oskrbnina je znašala takrat 3.000 din mesečno ali izračunano v takratno vrednost bele moke — 1.000 kg bele moke. To ni bilo še vse. Bolnik

Dr. Tomaž Furlan (levo) v razgovoru z našim dopisnikom

dnevna oskrba v sanatoriju 2.000 frankov, v zdraviliščih kjer tudi operirajo, pa 6.000 frankov, 12.000 dinarjev na dan za enega tuberkuloznega bolnika. Pri nas je zdravljenje tuberkuloze brezplačno. Poglejmo številke in videli bomo, kakšna ogromna denarna sredstva žrtvuje naša skupnost samo za zdravljenje tuberkuloznih.

Kje so zdaj še ostale masovne preventivne akcije, kakor je n. pr. fluorografija, ki jo vodi naš inštitut? Ljudje ne vedo, kako draga stvar je fluorografija. Vsak fluorografski rentgenski aparat stane 10.000 dolarjev, pripadajoče vozilo, v katerem je aparatura nameščena, pa prav toliko. (Dve takšni kompoziciji so nam darovali ameriški Slovenci). Zdaj pa račun: Kadar gre z Golnika na delo celotna fluorografska ekipa s tremi aparaturnami, pelje s seboj na pot stvari in vrednosti 60.000 dolarjev. Vrednost rentgenskih filmov, ki jih v enem letu potroši fluorografska akcija, znaša 8.000 dolarjev!

BOLEVANJE IN UMRLJIVOST ZA JETIKO DANES

»Nekateri trdijo, da obolenje za tuberkulozo kljub uspešnemu zdravljenju narašča? Ali je to res?«

Na prvi pogled se zdi, da je to res. Toda zakaj? Zato, ker odkrijemo s pomočjo fluorografske akcije in dispanzerske mreže vedno več bolnikov, ki bi drugače lepo ostali doma. Absolutno število bolnikov torej raste, ker vedno več ljudi pregledamo. (Do letos je bilo fluorografsko pregledano že nad 1.000.000 prebivalcev.) Objektivno vzeto, pa odstotek novo obolelih prav nič ne raste. Saj tudi ne more rasti, če sproti odstranjujemo vire nalezljivosti, to se pravi, če sistematsko pošiljamo bolnike iz njihovega okolja v zdravilišča. Kako se pa napredek pri zdravljenju tuberkuloze kaže v številkah umrljivosti za boleznijo? Če je kaj na svetu razveseljivega, potem je tole: Leta 1900 je v radoviškem okraju umrlo za jetiko 141 bolnikov, leta 1952 vsega skupaj samo še 12, predlanski samo še 7 — čeprav se je v tem razdobju število prebivalstva dvignilo od 30 na 50 tisoč. To ni noben izjemni primer. To velja v povprečju za večino okrajev v Sloveniji.

IN KAKO BO Z ZATRANJEM TUBERKULOZE V BODOČNOSTI?

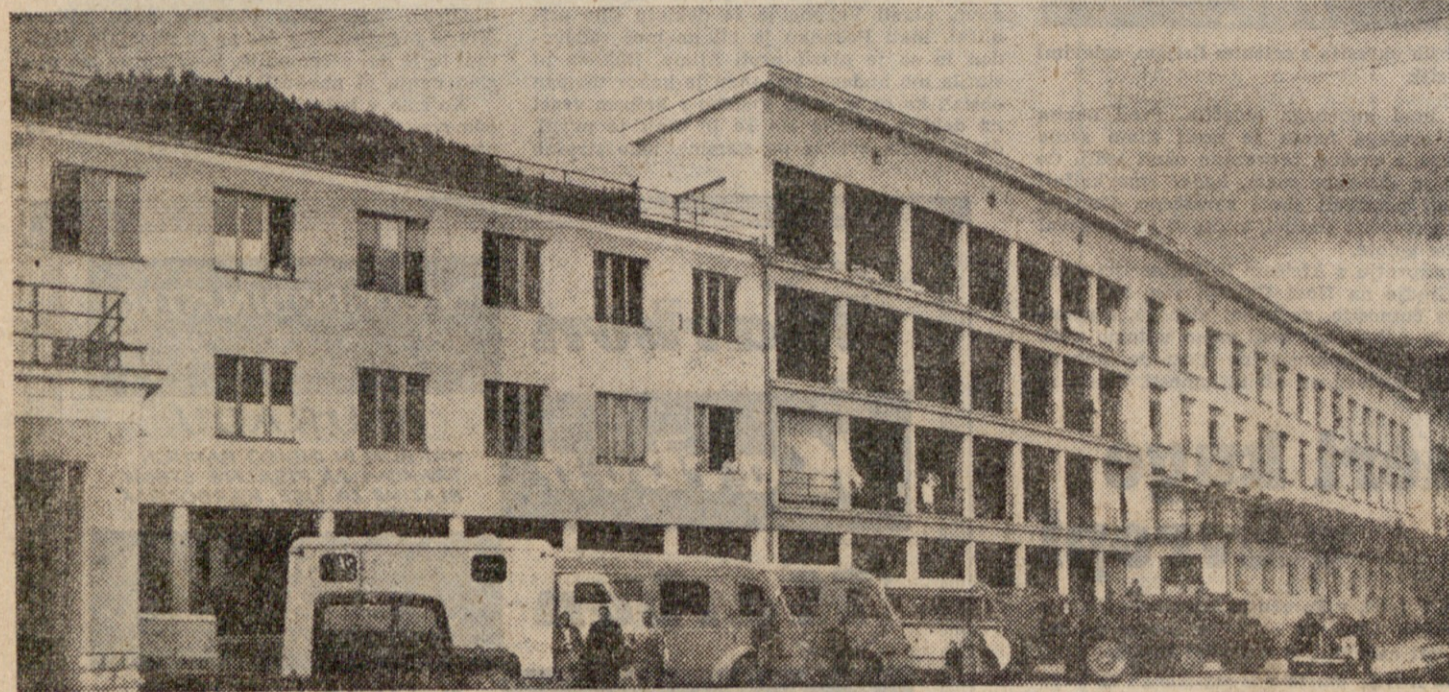
Ze iz dosedaj izpričanih dejstev smo lahko po pravici optimisti. Učinkovitost antibiotikov (streptomycin) bo kljub rezistenci še nadalje pomembno in tudi odločilno vplivala na uspešni potek in dobo zdravljenja tuberkuloznih. Z njihovo pomočjo ne bo v bolnišnicah več potrebna stroga ležalna kura. Tako se bo pri bolnikih v zavodih vse bolj uveljavljala delovna terapija kot priprava in navajanje za njihov povratek v polno, aktivno življenje po končni ozdravitvi.

Po zaslugi blagodejnega učinka antibiotikov se bodo mnogi bolniki lahko zdravili doma in bo tako v zdraviliščih na razpolago vedno več postelj za težje, odprte bolezniške primere, pri katerih je potrebna daljša doba zdravljenja.

Danes je že na delu široko organizirana nasledovalna služba, ki bo tudi v bodoče iskala ter sproti odstranjevala vire okužbe s tuberkulozo, kjerkoli se bodo pojavili. Z drugimi besedami: sleherni bolnik z odprto tuberkulozo bo moral nemudoma v zdravilišče. Tak bolnik je družbi v manjši materialno breme, tudi če se zdravi v najdražjem sanatoriju, kakor pa če ga puščamo na ulici ali doma v družini.

Cepljenje z »BeSeZe« cepivom proti tuberkulozi je že dovolj poznano in tudi uspešno zaščitno sredstvo za preprečevanje bolezni. Kaj pa s tistimi bolniki, pri katerih se bolezni ponovi oziroma znova pojavi drugje? Ozdravilni nosi kaverno, pa se ti že čas na drugi polovici pljuč pojavi nova. Tudi o tem razmišlja in vrta medicinska veda. Gre za to, kako naj bi dosegli stalno imunost proti bolezni pri že ozdravljenih bolnikih. Vse to kaže, da bo besežiranje v bližnji bodočnosti postalo tudi nov uspešni način zdravljenja. Z zauživanjem, s preprostim pitjem beseže cepiva, bo človeški organizem v stanju stalno odbijati napade zloglasnih Kochovih bacilov. O tem pa kdaj drugič.

Nekaj smrtonosni tuberkulozi smo torej že uspešno zastavili pot. Končni cilj protituberkulozne dejavnosti pa je, da bolezni izkoreninimo do kraja. Trdno upam, da tudi ta čas ni več daleč. LADISLAV KIAUTA

Del novjših objektov zdravilišča na Golniku. Pred njim stojijo kolone fluorografskih avtomobilov

vega gozdčka pred kratkim uredili celo majhno umetno jezerce.

»Direktorja dr. Furlana iščem!« To ni tako preprosta reč, najti koga v labirintu neskončnih hodnikov, ki vodijo v bolniške sobe in na verande, v obednice in čajne kuhinje, v operacijske dvorane in laboratorije. Tako mirno in samotno je zunaj, kjer se po stezicah med nasadi sprehajajo bolniki, tu notri pa od zore do mraka vrvi in diha polno življenje velikega, zamotanega zdraviliškega organizma. Na vsakem koraku srečuješ zdravnik, sestre, bolničarke in strežnike, kako tiho hite za svojim opravilom, zaverovani v eno samo nenehno skrb za bolnega človeka. Potlej se je od nekdaj prikazal tudi dr. Tomaž Furlan, ki je mimogrede povedano, lani praznoval 25-letnico zdravniškega in organizacijskega dela na Golniku.

Saj ni lepo, da sem ga takole odtrgal od stoterih opravkov in skrbi, toda vendar, gre za nekaj vprašanj, ki bodo zanimala bralce širom naše domovine. »Dobro,« je rekel dr. Furlan, ko sva sedla k razgovoru v odmaknjenem kotičku. »Kar vprašaj! Mnogo je stvari. Vsak, ki pride, vprašuje najprej o novih načinih zdravljenja tuberkuloze.« Nekaj podobnega sem tudi jaz kanil povprašati.

O ZDRAVLJENJU TUBERKULOZE NEKDAJ ...

»Se pred nekaj desetletji je tuberkuloza, ali kakor so ji pri nas rekli sušica, jetika, pomenila strašno ime v zavesti ljudi. Jetika je bila takrat smrtna bolezen, kakor je danes rak, čeprav v resnici rak po svoji smrtni žetvi danes daleč zaostaja za jetiko pred 50 leti, ko je vsak tretji, četrti bolnik postal njena žrtev. Kdor se je takrat javil pri zdravniku, bolan za tuberkulozo, mu je ta lahko prerokoval smrt v enem ali dveh letih. Še po prvi svetovni vojni je imel jetični bolnik 80% verjetnosti, da bo najkasneje čez 5 let mrtev. Medicina še ni bila kos zavratni morilki. Protituberkulozne borbe v današnjem pomenu besede ni bilo. Bolezen ni bila obravnavana kot celota, njeno masovno socialno obeležje ni bilo upoštevano. Le malo bolnikov se je moglo zdraviti v dragih in še redkih sanatorijih. Od začasnega, še plahega zdravljenja s pnevmotorakso do uspešnega operativnega zdravljenja je bila dolga pot. Zato so

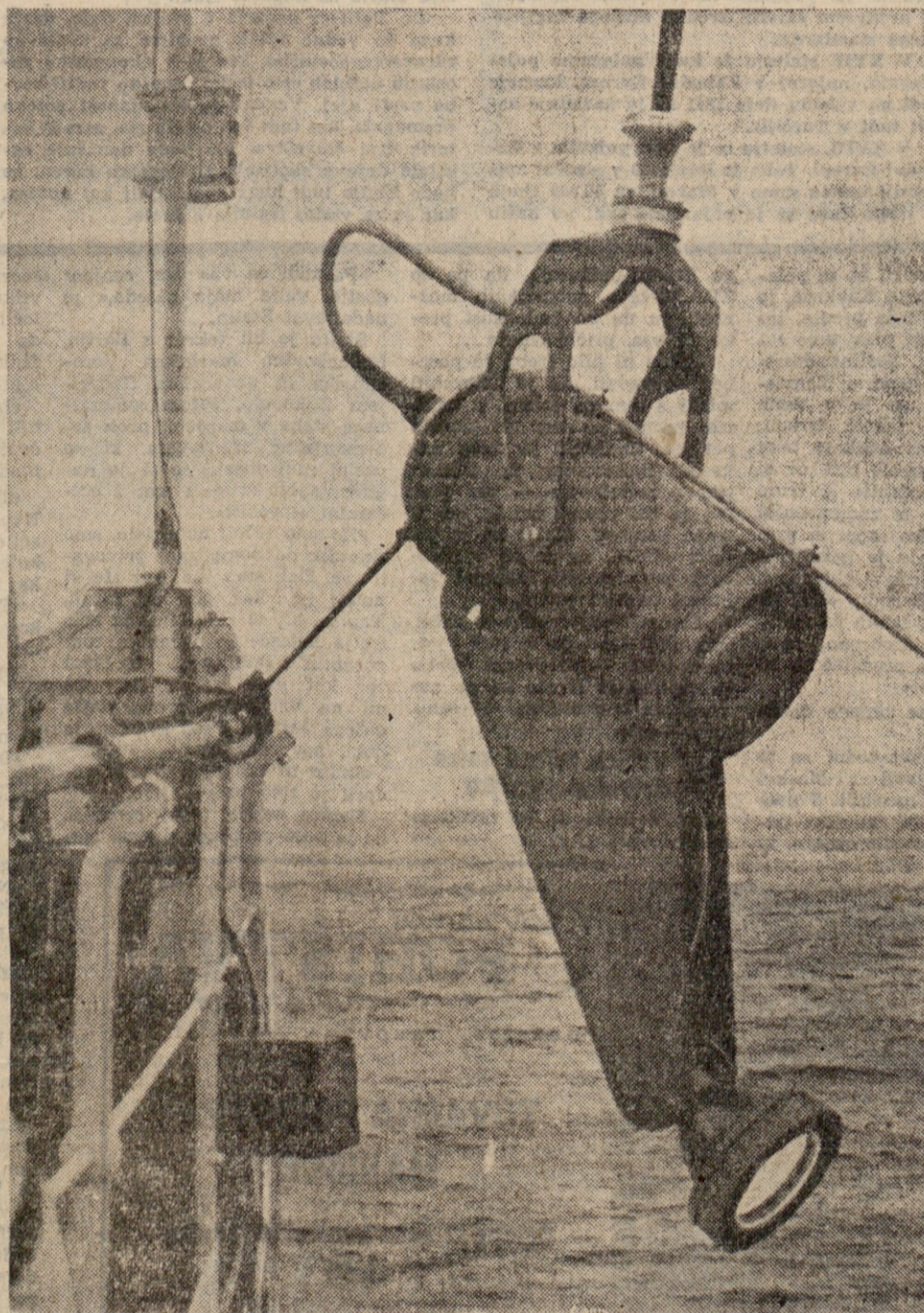
znojenje preneha. Zdaj je prvi čas za operativni poseg, kolikor je ta sploh še potreben. Pljučna kirurgija dosegla danes vrhunske uspehe. Tudi najtežje oblike bolezni z velikimi kavernami niso danes noben resen problem več za pljučnega kirurga. Če ni drugače, kirurg bolno tkivo preprosto odstrani iz telesa.

Tuberkulozi smo torej že pošteno prekrižali morilske nakane. Uspehi zdravljenja so na dlani. Beseda pa je o razširjenosti bolezni, o njeni nalezljivosti, po kateri je bila toliko let na zlem glasu družbene, socialne bolezni. Živimo v času poostre odločne protituberkulozne borbe. Zdaj ni več vprašanje, kdo bo zmagal, ampak kdaj. Naša oborožitev je mnogostranska in učinkovita. Danes preprečujemo epidemske pojave bolezni s tako imenovanim »BeSeZe« cepivom proti tuberkulozi. Danes imamo zanesljiva sredstva za izsleditev bolezenskih primerov med prebivalstvom v

je moral plačati še posebej injekcije, operacije in rentgenske preglede, kar je spet naneslo vrednost za 100 in več kg bele moke.

Danes stane zdravljenje na Golniku mesečno 23.000 din na osebo. (V Franciji stane

Podmorska televizija

Objekt, ki ga vidite na sliki, bo najbrž že v kratkem postal neizbežen pripomoček vseh raziskovalnih ladij. To je televizijska podmorska kamera, ki jo je mogoče spustiti v največje globine — za razsvetljava v popolnem mraku velikih globlin skrbi poseben žaromet — in jo vrteti v vseh smereh. Podvodna televizijska kamera je neprecenljiv pripomoček pri iskanju potopljenih ladij in raziskavanju morskega dna, kar so do zdaj opravljali sami potapljači. Toda globine so postavile človeškemu telesu mejo, televizijski kameri pa ne. Najbolj se je nova naprava obnesla pri iskanju ruševin angleškega reaktivskega letala »Comet«, ki je strmoglavilo pri otoku Elba. Potapljači ne bi mogli tega dela nikoli opraviti, predel iskanja je bil preobširen. Kamera pa je opsavila vse v nekaj urah.

Moderna žena uporablja vedno le parfumerijo Luxol

najširšem obsegu. Fluorografijo že vsi poznamo. Protituberkulozni dispanzerji so s svojo patronažno službo na terenu v prvi bojni črti. Sovražnik je neprestano zasledovan in kmalu bomo lahko rekli, da so mu dnevi šteti!

STEVILKE GOVORE

»Inštitutu za tuberkulozo na Golniku je bila poverjena odgovornost za celotno protituberkulozno delo v republiki. Ali bo kos tolikšni nalogi?«

»Če bi to nalogo dobili leta 1945 in ne letos, bi se človek prav gotovo prestrašil. Toda v desetih letih po osvoboditvi nismo spali, ampak delali in glej, tu so uspehi, ki jih nihče ne more zanikati. Razumljivo je, da tolikšnih uspehov ne bi bilo brez stalne in ogromne pomoči naše socialistične skupnosti, naše oblasti. Navedel bom samo nekaj števil, ki pač ne potrebujejo še posebne razlage.

Poglejmo samo, kaj je bilo po osvoboditvi storjenega za povečanje števila postelj v zdraviliščih in bolnišnicah za tuberkulozne. Pred vojno so bili v Sloveniji samo trije sanatoriji: Golnik (200 postelj), Topolšiča (200), Vurberg pri Ptuj (70). Danes pa je poleg Golnika (do 800 postelj) in Topolšiče (230 postelj, v gradnji novih 200 postelj) še vrsta novih zdravilišč: Novo Celje (260 postelj), zdravilišče na Pohorju (120), specialna bolnišnica v Ormožu (130), Senožeče (80), novo, lani odprto zdravilišče v Sežani (170) in Ankaran v slovenski Istri (102 postelj, v gradnji 60 novih postelj). Omenimo naj tudi moderni zdravilišči za kostno tuberkulozo v Valodtri in Sempetru pri Gorici.

Bolniški oddelki. Prej sta bila samo dva bolniška oddelki: v ljubljanski in v mariborski splošni bolnišnici. Po osvoboditvi smo odprli v Ljubljani novi oddelki za pljučno tuberkulozo v Trnovem (80 postelj). Dalje so bolniški oddelki za tuberkulozo v Celju (50) v Idriji (20), v Murski Soboti (46), v Brežicah (40), v Novem mestu (92) in v Slovemj Gradcu (25). Vsi ti oddelki sponinjajo po svoji ureditvi bolj na zdravilišča, kakor pa na oddelke bolnišnice.

Bred vojno nismo imeli nobenega okreva-

Aero MOLTIN PROTI MOLIE VAM ZANESLJIVO UNIČUJE MOLJE!

TOVARNA FARMACEVTSKIH IN KEMIČNIH PROIZVODOV „Lek“ LJUBLJANA PRIPOROČA Coffalgol TABLETE ZOPER RAZNOVRSTNE BOLEČINE IN PREHLAD Phenalgol TABLETE PROTI ZOBOLUBU, GLAVOBOLU, REVMATIČNIM BOLEČINAM, NEURALGIJAM I.T.D. KINA Z ŽELEZOM VINO ZA OSLABELE COFFALGOL-PHENALGOL-KINA VINO DOBITE V VSAKI LEKARNI V ORIGINALNEM O MOTU!

OKROGLO GLEDALIŠČE

v Ljubljani

IZ AMERIKE PREKO BELGIJE, PARIZA IN — CELJA, PRIHAJA OKROGLO GLEDALIŠČE V LJUBLJANO. — V KRIŽANKAH NA NOVO PREUREJANO VITEŠKO DVORANO ZA GLEDALIŠKE PRIREDITVE, KI SE BODO ZAČELE V ČASU III. LJUBLJANSKEGA FESTIVALA

V času III. Ljubljanskega festivala bo Ljubljana dobila izredno zanimivo kulturno novost: Okroglo gledališče. Sicer pa okroglo gledališče ni nobena novost več, temveč samo nadaljevanje gledališč, ki so se iz ameriških univerz prenesla po vsem svetu. Prvi so se navdušili za ta tip gledališča Belgijci, ki so z J. B. Priestleyja »Inspektorjem na obisku« gostovali v Parizu. Sprva je ta okrogli odrček marsikoga precej razočaral: na rahlo dvignjenih

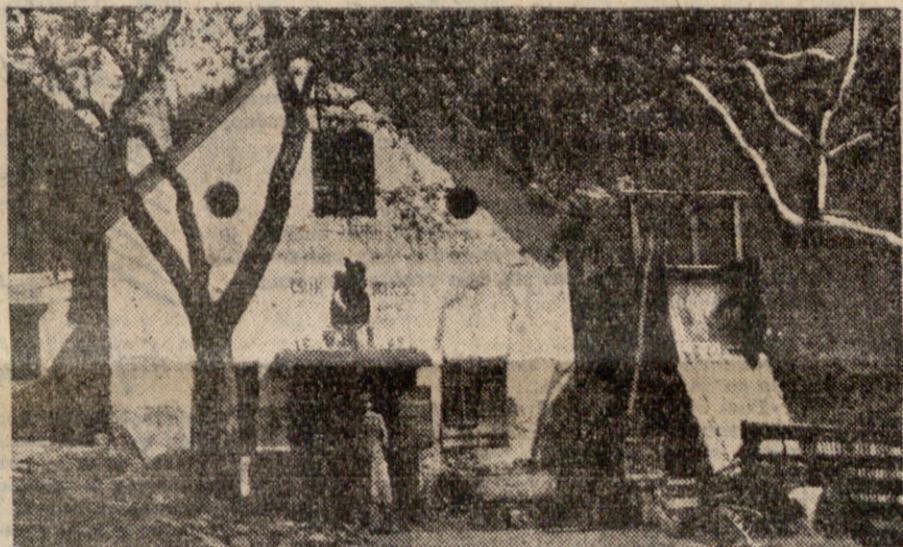
deskah je stalo le nekaj kosov slabega pohištva, ki ga je obsevala slabotna luč reflektorja, mizica, dvojce stolov, klop in nastančak. Marsikdo od gledalcev je imel občutek, da ni v gledališču, ampak v salonu, v katerem se je zbralo nekaj prijateljev, da poslušajo solista ali predavatelja. Vendar je okroglo gledališče doživelo popoln uspeh tudi pri nezaupljivih Parižanih, ki so se leta 1954 sami poizkusili v tej

kar sem jih doslej igral, čeprav mi je naturalističen lik zelo blizu. Kot igralec sicer nisem nikakršen ljubimec, a to vlogo imam rad, ker ima mnogo močnih notranjih elementov. Delo z režiserko Baranovičevico je zelo prijetno.

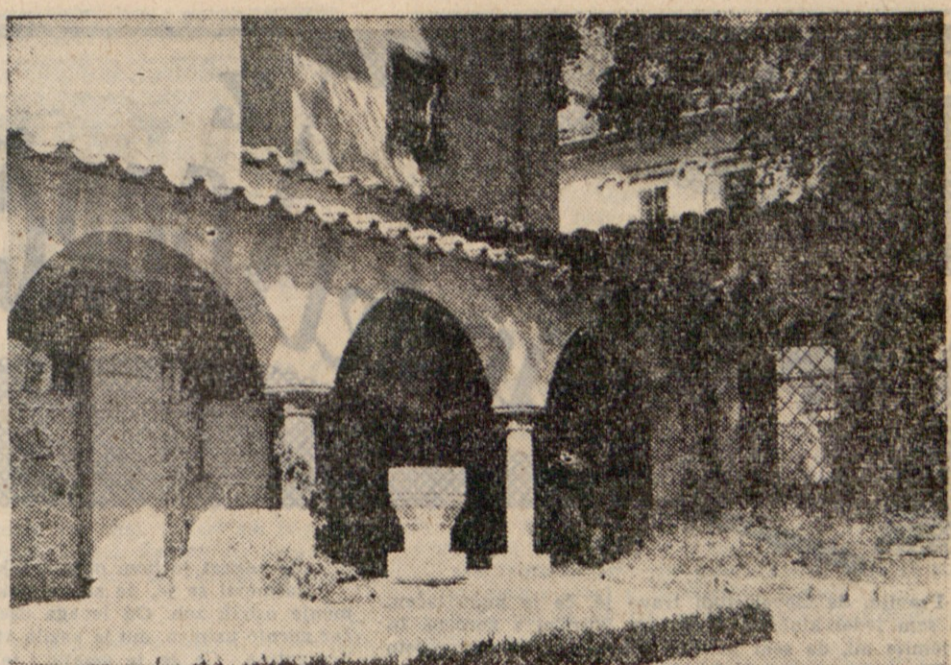
Milan Brezigar: »Drama je dobro grajena, vendar jaz osebno kot človek, samo kot človek, te vrste temnih dram v tem času iz etično človeškega stališča odklanjam. V tej drami vidim samo temne sile, zelo temne sile, edini svetli lik je stara gospa Raquin. Kajti ta drama kaže samo zločin, prebujajočo se vest in samomor, kar je spet zločin nad človekom, poti nazgor pa ni nikjer, zato ta drama ne mora biti etična. Človeštvo je treba slej ko prej dvigniti iz blata. Baranovičeva je silno talentiran režiser, od mlajših čisto gotovo eden najboljših, o tem ni nobene dvoma. Sam sem karakterni igralec in ljubim vloge z močno karakterno potezo, v katerih vedno iščem človeka, ki ga predstavljam, v njegovi psihološki strani. Predstavljam upokojenega policijskega komisarja, ki je po srcu dober, pač pa naprten k osladnosti, pri vsem tem pa je strogi policijski paragraf. Vsako vlogo, ki jo igram, vzljubim in se ji popolnoma predam.

Judita Hahnova: »Zelo sem vesela, da mi je režiserka zaupala to vlogo, čeprav sem sprva pristopila z nekakšno bojznostjo, preprosto zato, ker okroglo gledališče nima ne rampe ne siflerja, temveč igra s publiko, ne pa publiki. Vloga mi je nad vse všeč, ker je pestra, ker ima ogromen razpon in vsebuje vse registre, ki jih ima v sebi ženska. Rača igram tudi komedijsko. Vesela sem, da sodelujem pri rojstvu Eksperimentalnega gledališča po zamisli režiserke Baranovičeve.

Maks Bajc: »Nad vlogo sem navdušen, ker je zgoščena in lahko narediš iz nje veliko; koliko pa bom ustvaril, pa še ne vem. Zasedba je dobra. Režiserka je naravnost presenečenje, ima izreden postah za psihološke odtenke, isto lahko trdim o soigralcih. Drama bo za publiko prav

Starodavna kovačija »Oslake« pri vzhodu Pohorja pod vasjo Skomarji (950 m nadmorske višine), kjer so odkrili spomenik ljudskemu pesniku in pevcu Juriju Vodovniku (1791-1858)

Pred vhom v »Viteško dvorano« v Križankah je že dlje časa izredno lepo — po Plečnikovi zamisli — urejen dohod, lapidarij, ki bo služil tudi za različne umetnostno-zgodovinske razstave. Desno od tod je — kakor smo že poročali — veliko dvorišče z izredno lepo arhitekturno panoramo, tu pa že prebija tudi prehod na novo Letno gledališče, kjer so dela v polnem teku in kjer bo že v soboto s predstavo Cankarjevih »Hlapcev« pričel III. ljubljanski festival

gotovo doživeti, kajti ljubavna tragedija vedno privlači in tudi osvoji. Prav v gledališču v krogu lahko igralec pokaže vse svoje znanje, pa tudi vse neznanje. Igra je čisto filmska in zahteva od igralca še večje zbranosti, ker ni deljena po kadrkih, ampak teče nepretrpoma.

Alja Tkačeva: »Na vsak način je okroglo gledališče nekaj čudovitega, ker ustvarja neko posebno vzdušje. Zlasti je zanimiv občutek, da te bodo gledalci gledali z vseh strani. »Thérèse Raquin« je imeniten komad, vse vloge brez izjeme so dobre, z mojo vlogo vred. Navadno so vloge propalih deklet zelo hvaležne. Moja

vloga je sicer majhna, a ima vrsto najrazličnejših odtenkov...

Tone Homar: »... Mislim, da je princip gledališča v krogu v svetu že dlje časa poznan, zato je zelo koristno in zanimivo, da tudi pri nas začnemo s takimi poizkusi. S svojo vlogo sem zadovoljen, zlasti pa, ker so me pritegnili k prvi predstavi. Kakšen bo uspeh predstave, ne morem predvidevati, vendar pa mislim, da bo ta novi način našel pri naši gledališki publiki ugoden odmev. To je pravzaprav naše pomirsko delo v tej smeri; a kljub različnim začetnim težavam upam, da bo vse steklo v redu, posebno zaradi izredne poštrevnosti naše režiserke.

O pesniku cokel in koša

Cokle in koš pravzaprav nimata mnogo pesniškega na sebi. Toda pohorski ljudski pesnik Jurij Vodovnik (1791-1858) je oboje proslavil v svojih pesmih in zato je prav, da pri njegovem spomeniku, ki so ga dne 5. junija odkrili v njegovi vasi, vsaj na njegov koš niso pozabili, iz železa kovan

gvišno ni coklarjem kus. Vsaki farman je kolar, vsaki purgar je coklar. Tudi v farof v coklah grejo, se še zunaj napovejo, s coklami klopočejo gor po pragu tolčejo.

Enako je Jurij Vodovnik proslavil in ovekovečil svoj koš, brez katerega tudi on kot potujoči pevec ni mogel biti. Za prenašanje vseh mogočih predmetov služi koš v najrazličnejših oblikah in velikostih našim brijovskim ljudem. Nekatere od Savinjskih sem slišal, da celo mati otroka prinese v košu na svet. Vodovnik pa, ki je veliko platna natkal, a še več pesmi osnoval, kakor sam pravi, nikoli ni hodil brez koša po svetu. V svojem rimiranem življenjepis iz leta 1846 pravi:

»Jaz mam en stari zručen koš, ni vreden še en šajnašt groš; v starem košu mam vse pesmi zložene. Zdjaj pa že komaj nosim ta stari zručen koš, prijatelj svoje prosim, da b' dal vsak en groš. Ko jaz ta košek zapustim, da z a m e n o j b i b i l s p o m i n.«

Kot pristni potujoči pevec, ki je sejal svoje pesmi po Pohorju, po Mislinjski dolini in Savinjski dolini, zlasti pa po Dravinjski dolini, je Vodovnik kakor moderni kolporter v svojem košu prenašal iz kraja v kraj in iz njega delil in prodajal svoje saljive pesmi. Značilno zanj je, da si je na stara leta želel, da bi ta koš bil njegov »spomin«, t. j. spomenik.

Dr. Fr. Mišič

Domače

anekdote

POZNAVALEC RAZMER

Filmski režiser František Čap se je v Jugoslaviji že tako udomačil, da je spoznal marsikatero značilnost življenja pri nas. Ker se je letos namenil na počitnice v Dubrovnik, so ga slovenski kolegi opomnili, da je žal v Dubrovniku in okolici vse rezervirano. František pa je hudomušno in smeje odgovoril:

»Nič ne de, bom že dobil sobo. Saj imam nemški potni list.«

NOSAČI NISO ZA KOPRODUKCIJO

Naš znani filmski arhitekt Mirko Lipužič je z nemško ekipo, ki snema film »Naj sonce zopet sije«, prispel na Rab. Nosarji na pomolu so brž zgrabili kovčke prispelih postov. Neki nosar je že hotel dvigniti tudi Lipužičev kotček, toda v zadnjem trenutku se je premislil in malomarno zamahnil z roko:

»Saj ta je pa naš...!«

KAJ JIM VSE »NESE«

Ko je v 3. številki revije »Novi svet«, ki jo je izdajala Državna založba Slovenije, izšla leta 1951 daljša pesem Tita Vidmarja z naslovom »Pesem o dežju«, so v neki družbi ugibali, kakšen je bil neki honorar za tako dolgo pesem. Ugibanju napravi konec nekdo, ki je bil točno informiran o vsikni zneska, ki ni bil razno majhen. Eden iz družbe pripomni na to: »Glej no, tem Vidmarjem še voda dobro nese.« In na vprašanje, kako to misli, pojasni: »Stanetu je neslo na marele, Milanu nese na turbine, Titu pa na verze.«

PROF. ŠERKO IN MALA GRETA GARBO

Vsa Ljubljana je pred vojno poznala majhno, radavo raznašalko časopisja, imenovano Greta Garbo. Pa je morala reva nekako zaradi žincev na zdravniški pregled. Se tisti večer pride potem Greta h Kolovratu prodajati časopise.

»Oha, se je hotel prof. Serko upričo družbe pikro pokaliti z Grego, »jaz sem te pa davi že videl na Studencu.«

»Jaz pa tebe, je odsekala Greta.

Lojze Rozman in Judita Hahnova bosta v uprizoritvi dramatisacije Zolajevga romana »Thérèse Raquine nastopila v glavnih vlogah na novem Okroglem gledališču v Križankah (Viteška dvorana)

BEGEJ TOVARNA TULJEV IN KLOBUKOV TRENJANIN

Največja izbira vseh vrst klobukov - zajetje in volnene, nadalje buretke, športne čepice in slamičke dobite v specialni trgovini

»BEGEJ«

JUBLJANA, Copova ulica 3 (hiša Mesne hranilnice)

KNJIGE IN LJUDJE

Ob stoti knjigi mariborske založbe »OBZORJA«

Mariborska založba Obzorja, ki je s svojo življenjskosti in iniciativnostjo že večkrat vzbudila pozornost slovenske kulturne javnosti in s tem presejala pomen provincialne založbe, je nedavno izdala še svojo stoto knjigo — izvorni roman Borisa Pahorja »Vila ob jezeru«. Ob tem pomembnem dogodku pelobčujemo nekaj misli glavnega urednika založbe tov. Jožeta Košarja.

Misliti, da ne bo napak, če v uvodu poudarimo, da je imel Maribor pred vojno dve knjižni založbi: ena da so v Mariboru izhajale poleg umevnega in teuskega lista Karšni revije, druga kateri naj omenim do letnikov Casopisa za zgodovino in naroupede, literarno revijo Obzorja in Pedagoški mesečnik za otstare Raziskovalni list. Po osvoboditvi je založniško delo v Mariboru skoraj docela zamrlo. O vzrokih tega kulturnega mrtvila, ki je prva leta po vojni značilno za vse mariborsko javno življenje, ne bi govedli. Le mimogrede bi omenili, da so bile tega krive politične pacije tudi nezdružive centralistične intencije, ki so obvladovale naše takratno kulturno življenje. Tako je dobil Maribor svojo knjižno založbo šele pred dobrimi štirinajstimi leti, torej v tahi, ko je bila vsotaka knjižniskura na našem knjižnem trgu že v močnem upadanjju. Da se je mlada založba danju, da se je mlada založba kljub hudi konkurenci in vsepobni založniški krizi ohranjala in v kratkem obdobju starih let izdala 100 — več ali manj kvalititetnih knjig, se ima predvsem zahvaliti velikih skrbi mariborskih političnih forumov za kulturno in prosvetno rast delovnega človeka na severni meji. Le tako je razumljivo, da se je založba kljub vsem težavam ne le ohranjala, marveč se iz leta v leto širila in izpopolnjevala.

Tako je dal čas prav mariborskim političnim in kulturnim delavcem, ki so se pred štirimi leti odločili, da kljub vseh škopi ustanove vlogo založbe. Mislili, da ne bo odvč, če poudarim, da založba Obzorja na tem področju ni le dosegla predvojnne ravni, marveč jo kvantitativno in kvalitativno celo znatno presejala. V tej zvezi bi bilo zelo na mestu, izpregovrdi nekaj besed o tako imenovani kulturni provinciji in o regionalnih kulturnih prizadevanjih naših: toda kakor tudi je raznolično naših osrednjih kulturnih ustanov, organizacij in posameznikov do tega vprašanja, mi ne dopušča čas, da bi se spuščal v to sicer nekatje obrobno, vendar pa — tako menim — dokaj pomembno vprašanje. Brez dvoma pa bo le-to nrej ali slej samo po sebi odgaja, zlasti se ker težijo regionalna kulturna prizadevanja za zmeraj večjo kvantitativnostjo.

Nekaj dolne volje je v tem prizadevanju brez ča, mi pokazala

Jože Košar

utrdilo. Mislim celo, da ni čaleč čas, ko bo lahko založba z lastnimi notranjimi subvencijami marsikateri knjigi njeno komercialno ceno znižala. Upam, da se ne motim v tej optimistični prognozi.

70% izvirmih del

V programu za leto 1955-56 imamo št. publikacij; od teh je 55 (ali skoraj 70%) originalnih del in le 28 (ali okoli 30%) prevodov. Založba je s tem svojlin programom za tekočo in naslednjo sezono še bolj kakor doslej poudarila svojo težnjo po izdajanju izvirmih slovenskih del. Toda vas predvsem zanima, kaj bo izšlo v bližnji bodočnosti. Naj zadoštuje nekaj imen in naslovov: 60-letni slovenske Mednarodne smo »se oddolžili« edini med založbami — z monografijo Jazeta Mahniča o Otonu Zupanciču; knjiga bo prišla te dni na trg v okusni opravi arh. Marka Zupanciča; prav tako je že nastavljen roman Borisa Pahorja Vila ob jezeru, ki ga je oprnil Lojze Spacal, Branku Hofmanu bomo izdali pesniško zbirko Za oblaki so zvezde in upelo dramsko noviteto Življenje zmagajec; v diskarni je nadalje zbirka roman Farda Godine Krivda Jarčkove Kristine, kakor so tudi še za tisk pripravljene Novice Alojza Rebuje, Dominika Smigleca bomo predstavili javnosti s pravilico za odrasle Jaz in

tovariš v samotnem kraju, Mimi Materec na založbi zgodovinski roman Bratisvo. Franc Štrmp bo po uspešnem debutu v naših revijah izdal pri nas zanimivo potopisno povest Evropa—Arika—Evropa, ki ga je naša literatura skoraj docela zanemarila. Tu so še Janez Svajncerja Junak na kotelih, Vladimir Princma Francje svetovne književnosti, Franca Siljanca Sodobna slovenska likovna umetnost, Josipa Ribičeva mladinska deli: Izza zapahov, Miško in Grg muce vasule, Družba Vresnika Lisko z gora, Kristine Brekovec mladinska igra Najlejša roža, različni nbeniki za dijake in priročniki za učitelje, Gustava Silha Vzgojna sredstva v družini, Oskarja Hudalesa priročnik za domoznanski pouk Veselo potovanje in zbirka Bilo je nekoe z zgodovinskimi povestimi istega avtorja. Pa še to in ono, iz prevodne literature naj navedem samo nekaj imen: Katul, Omar Khayyam, Jack London, G. H. Wells, Sienkiewicz, John Knittel, E. Danielsson, Luise Rinsler i. dr. Zaključena bo tudi z izdajo sodobne francoeske, angleske, nemške in ruske proze zbirka Naša doba v knjigi. Toliko v bežnem preletu o našem knjižnem programu.

Revija »Nova Obzorja«

Revija »Nova Obzorja«, ki izhaja že osmo leto, skuša na eni strani obnoviti pozitivno tradicijo predvojnne revije Obzorja, z druge strani pa zbrati okoli sebe pisoece ljudi iz severovzhodne Slovenije. Tako imajo Nova Obzorja pred ko slej regionalen značaj, čeprav pritegujejo k sodelovanju tudi ostale književnike, ki dajejo reviji — kar je razumljivo — tudi svoj močni pečat. Tako je lansko leto v reviji sodelovalo 77 književnikov, esejistov in publicistov, od katerih je bila slaba polovica z ožjega stajarskega področja.

Uredništvo ima pri svojem delu dokaj širok kriterij; pri izbiri sodelavcev se ne omejuje na določene skupine, pa najsi se le-te medsebojno povezujejo po nekih umetnostno-estetskih vidikih ali po generacijski pripadnosti. Vsako delo, ki je kakovostno in naplano v duhu naše družbene stvarnosti — ne glede na to, ali je pisec pripadnik te ali one literarne štrle, zastopnik starejše, srednje ali mlajše generacije — uredništvo rado sprejme in priobli. Sicer s tem ni notranje enotna, zato pa je njena vsebina pestra in do neke mere odraz vseh naših literarnih prizadevanj.

JOŽE KOŠAR

stoji v obliki vaze pred spomenikom kot njegov sestavni del.

Za delovne ljudi v naših hribih in gorah, na samotnih kmetijah v Savinjskih Alpah ali na Pohorju, so cokle nepogrešljivo, zelo primerno in priljubljeno obuvajo. O priljubljenosti velekoristnih cokel zatrjuje pohorski drvar:

»Mi žena je umrla, v nebesa je šla, je cokle pozabila, po nje je prišla.«

Rojstina vas pokojnega ljudskega pesnika in potujočega pevca Jurija Vodovnika je svoj čas slovela po tem, da so v njej izdelovali najboljše in najcenejše cokle. Skomarje, najvišje ležeča vas na vsem Pohorju, 945 m visoko, je bila zaradi tega poznana kot »Cokelburg«. Njen sin Jurij pa jo je takole opeval v pesmi, ki kaže pesnika v vsej njegovi šegavosti in pikrosti.

»Blagor tebi, Skomarska fara! tam je še navada stara: tista vas je Coklburg, tud' nikdar ne pride Turk. Tud' Francoza se ni bati, Jel' bi cokle vanj metati. In če tja bi prišel Rus,

Josip Kraš - Zagreb

Tovarna čokolade, bonbonov in keksov

Zoško Petan

Z GORČICO

Heisse Würstel

Pravijo, da človek tudi travo je, če je hudo lačen. Jaz sem jedel klobase — heisse Würstel z gorčico. In verjemite mi, da sem jo teže požiral kot še tako pusto travo.

Bilo je pred tremi ali štirimi leti. Lačen sem se potepal po Münchenu, ki ga je pral jesenski dež. Imel sem v žepu zadnji dve marki in s tem denarjem sem si lahko privoščil večerjo kvečjemu pri Banetu. Čeprav je imel svojo okrepčevalnico v bližini, sem okleval. Bržčas bi se odločil za post, če se ne bi nenadoma vili dež z vsjo silo, kot da bi na nebu počila vodovodna cev. Zavihal sem ovrtnik dežnega plašča in pretekli zadnjih sto metrov do Benetove barake.

»Dober večer.«
»Dober večer. Pasje vreme, kaj?«
»Da. Sem že navajen.«
»Jeseni so v Münchenu zmeraj deževne. Prva leta sem se komaj privadil. Pri nas v Hercegovini so dnevi v septembru in oktobru najlepši. Kaj pa boste jedli?«
»Heisse Würstel z gorčico.«

Bane je z dvema palčicama spretno prijel klobaso in jo obrnil na razbeljeni plošči. Prijetno je zacvrčalo. Palčiči sta se v Banetovih rokah zdeli kot zobotrčba. Imel je mestnate, zveržene prste kakor hrastovo lubje. Vzel je oster, dolg nož s koščeni držalom in narezal štruco belegra kruha na tanke rezine. Nož se je svetlil. Ko je končal, ga je obrisal v kletkast prt, ki je visel na zarjavelem žebiju. Banetovo ravnanje z nožem se mi je zdelo kot starodaven, mističen obred.

DOMISLICE

Cas, v katerem se ženska preda, odloča o njeni usodi. Prekasno je prav tako napak kakor prezgodaj.

Naj ne oblikuje samo usoda tebe, temveč si jo skušaj tudi sam oblikovati.

Ljudje prej hlinijo srečo kot nesrečo. Ne razbijaj si glave o stvarih, ki o njih odloča srce.

Iz sebe gremo laže kot v sebe.

Smrt prej opravi z nami kot mi z njo.

Sami sebi verjamemo tudi to, kar bi nikomur drugemu ne verjeli.

Noben petelin ne poskuša leči jajce, toda marsikatera kokoš poskuša kikirikati.

Za razumevanje ni treba vedno razuma.

Dopust je v marsičem podoben ljubezni; težko pričakovana, težko preživet in težko nazaj zaželen.

Poltena ljubezen je kot helikopter; zelo naglo vzleti in pristane, toda, za dolge proge bo bolje kaj solidnejšega.

PLAČUJEMO ZDRAVO
SUHO SMREKOVNO
LUBJE

PO
NAJVIŠJI
CENI

Spravite in posušite skrbno vse
lubje, tudi ono od drobnega lesa!

VI DENAR-
INDUSTRIJA SUROVINO!

»Se enkrat jo bom obrnil, takoj bo pečena.«
Nasmejati se je, da sta se pokazali dve vrsti kot kamenje ostrih zob. Od levega ušesa pa do desnega lica, čez gornjo ustnico, mu je kazila obraz globoka, vijoličasta brazgotina. Ce se je smejal, je brazgotina postala še globlja.

»Kaže, da bomo nočjo plavali. Z gorčico ste rekli, kajne?«
Položil je zapečeno klobaso na papirnati bel karton, z leseno žlico pa segel v kozarec z gorčico. Žlica je bila umazana, držala se je je strnjena skorja gorčice. Vijoličasta brazgotina, umazana žlica, zverženi prsti — vse to mi je postalo neznansko odvratno. Moral sem pogledati stran. V stekleni omariči je imel škatle s cigaretami, zavitke čokolade in bonbone, na zidu pa so visele filmske lepoticke, ki jih je bil izrezal iz ilustriranih revij. Med Marilyn Monroe in Jane Russell pa je napol prikrit mrko gledal Ante Pavelić.

Opazil je svoj pogled. »Poglavnik.« mi je pojasnil.
»Vem.« Ugrijnil sem v klobaso. Imela je zoprn sladkoben okus.
»Poznala sva se. Bil je pri nas v taborišču Janka Puzte, jaz sem bil tam več kot dve leti.«
Govoril je z glasom iz vratu, med hrvaščino je vpletal nemške besede.
»V Sarajevu nam je govoril, preden smo začeli z ofenzivo. Boban je bil moj poveljnik. Ste slišali zanj?«
»Sem.«
»Imeli smo mrtvaške lobanje na čepcah, za pasom bodala. Bobanovci. Čudoviti dnevi, čiščenje bosenskih vasi. Glina, Kozara, Bugojina, slavni spomini.«
Čeprav je globoka brazgotina kazila njegov obraz, je

Šale

Američanka stoji pred porušeni stebri grškega templja in pravi svojemu soferju: »Fotografirajte me, toda tako, da ne pride avto na sliko, ker bo sicer moj mož mislil, da sem sama šofirala in podrla stebre.«

V kameni dobi je poglavar takole poročal svojim svetovalcem: »Vesel sem, da morem našemu plemenu prinesiti dobro vest, namreč to, da smo že nekaj dni v posesti novega tajnega orožja. To orožje se imenuje lok in puščica in je po svojem učinku tako strašno, da celo okuženost ne bo prišlo do nove vojne.«

Fant in deklica sta bila silno zaljubljena. Ko je bil fant službeno prestavljen v oddaljeno mesto, ji je vsak dan pisal. Tri leta je vedno isti poštar prinašal pisma. Čez tri leta sta bila srečno poročena — deklica in poštar.

Odvetnik toži, da ga ljudje v družbi vedno sprašujejo za pravne nasvete.
»Tudi mene,« pravi zdravnik, »toda kadar mi prično popisovati svoje simptome, takrat prijazno rečem: »Prosim, slecite se!«

IQBAL AHMAD

Uživalec opija

Nekega dne, ko sem sedel v mestni knjižnici in bral, sem ga videl vstopiti. Neodločno se je postavil v kot in si grizel nohte. Sel sem k njemu in njegov obraz se je razjasnil, ko me je zagledal.

»Ah, kašen grečen slučaj!« je rekel. »Veš kaj, nekaj moraš storiti zame.«

»Storiti?« sem vprašal. »Kaj le?«
»Sanki je šepetal kot zarotnik. »Razrešil sem uganko celotne zgodovine in civilizacije. Vse, kar potrebujem, je kratek zgodovinski pregled vsake dežele na svetu in ugotovitev njene nacionalne živali.«

Začuden sem ga pogledal.
»Ja, to mi moraš napraviti!« je rekel. »Nič se ne mudi! Kadar pač utegneš. Bi šla popit škodljivo čaja, tukaj je tako strašno pusto? Bolj moreče kot na pokopališču. Pesniki so mrtvi in daleč, in njihove duše so vezane v usnje in zaprašene. Sami naj bi uničili svoja dela, preden so umrli... Počakaj! Imate tu Hafisa?«

»Ja.«
»Kje?«
»Oh, ne vem, tamle nekje.« Nedoločeno sem zamahnil z roko.

»Danes ponoči bom vdrl in ga poiskal. Veliki bog! Pijanec iz Shirasa, ki je tako rad popival v prelep živ naravi, mora tukajle hlastati za zrakov!«

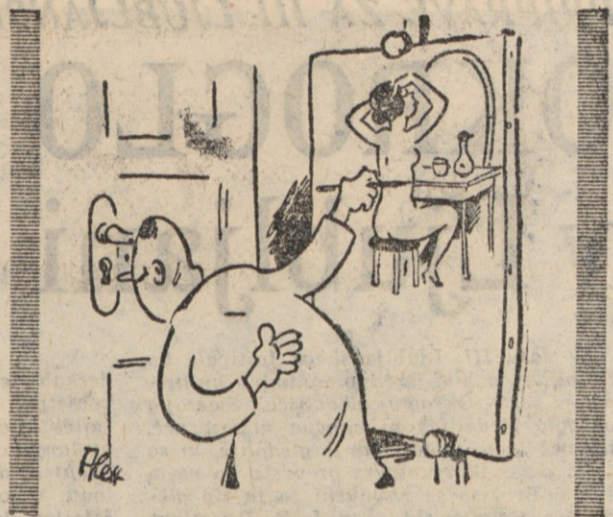
Pri čaju mi je pripovedoval o svojem odkritju. »Vsakemu narodu je usojeno, da hoče postati podoben svoj nacionalni živali. Vzemimo samo Indijo! Nacionalna žival — krava. Še že kdaj videl kaj bolj filozofskega in nemožnega? Ne. Očitno ne. Stremljenje naše petisočletne civilizacije ni nič drugega kot — postati krava.«

bil videti prijazen in dobrodušen. Njegova baraka je bila v Schwabingu na glasu kot najboljša okrepčevalnica. Balkanske specialitete: čevapčiči, ražnjiči. In Bane je bil pri svojih gostih priljubljen. »Tako ustrežljiv in pozoren je, a njegove specialitete... čudovite,« so ga hvallili. O njegovih specialitetah iz vojne niso vedeli ničesar. Znal je z enim samim zamahom prerezati goitaneč in s prsti potegniti oko iz očesne votline, da je bingljalo na dolgi žil. Oči je imel rad, zbiral jih je za poglavnik. Modre, zelene, rjave in sive. Pa četudi bi vedeli, vojna je vojna. Kaj pa oči? Oči? Neumnosti, saj to sploh ni res. Bane je vse svoje življenje peklen čevapčiče in ražnjiče.

»Boban je baje poginil. Ubili so ga na avstrjski meji. Skoda! Bil je čudovit poveljnik. Ali vam je klobasa všeč?«

Najin pogovor je zmotil gospod v sivem površniku, ki je naročil porčijo čevapčičev.

Pojedel sem klobaso in plačal. Eno marko in trideset. Dež je prenehel. Bane je z ostrim, dolgim nožem rezal novo štruco. Režine so bile tanke kakor hostije. Videlo se je, da zna ravnavati z nožem. Kar se človek v mladosti nauči, tega zlepa ne pozabi, sem pomislil, ko sem se vračal proti mestu.

Brez besed

GUY DE MAUPASSANT V VAGONU

Skrbne gospe Sarcagnes, Vaulacelles in Bridole so mlademu abbéju zaupale težko nalogo: poslate so ga po svoje sinove, da bi jih iz mesta, kjer so se šolali, privedel domov na počitnice. Poslušajmo, kaj se je abbéju med potjo pripetilo.

Abbé je odpotoval v petek, v nedeljo zjutraj pa je bil že spet na postaji, kjer je s tremi dečki čakal na vlak. Sprehajal se je po peronu, dečki pa za njim. Ko je iskal prazen oddelek, ali vsaj takega, kjer bi sedeli sami dostojni ljudje, je pod oknom nenadoma zagledal starega gospoda in belolasa gospo. Pogovarjala sta se z mlado ženo v kupeju. To bo nekaj za nas, je pomislil abbé — gospod je nosil značko oficirja Častne legije. To so ljudje comme il faut! Spravil je dečke v kupe in se sam vstopil. Ravno takrat je stara gospa rekla: »Predvsem pa dobro pazi nase, otrok moj!«

Mlajša je odgovorila: »Oh, mama, nič ne skrbi.«
»Tako, ko boš začutila bolečine, pokliči zdravnika!«
»Bom, bom, mama.«

Pojub, nato je uslužbenec zapri vrata in vlak se je začel pomikati. Ostali so sami. Abbé je bil srečen in si je čestital k svoji spretnosti. Začel se je pogovarjati s

svojimi dečki. Roger de Sarcagnes je bil največji, tak kot vsi bleedi fantje, ki so prehitro zrasi. Včasih se je zdelo, da se bo kar prelomil. Govoril je počasi in naivno. Gontran de Vaulacelles je bil majhen in čokati, poreden, potuhnen in zviti. Zmeraj se je norčeval iz vseh. Govoril je kot govore odrasli. Njegovi dvoumni odgovori so vznemirjali starše. Najmlajši, Roland de Bridole ni kazal nobene sposobnosti za nobeno stvar. Dober otrok, verna podoba svojega očeta. Abbé jim je zaupal, da bo njihov vzgojitelj med počitnicami. Z občutkom jim je govoril o dolžnostih, o poslušnostih in o svoji metodi, s katero jih bo vzgajal.

Abbé je bil dobra, preprosta duša, natrpna problemov. Rad je mnogo govoril. Nenadoma je tok njegovih misli prekinil globok vzdih, ki se je izvil mladi sosed. Abbé je pogledal. Sedela je v svojem kotu, bleda in nepremično strmelna predse. Abbé se je znova posvetil svojim učencem.

Vlak je vozil s polno paro preko nižin, skozi gozdove in čez mostove. Njegovo sunkovito tresenje je premetavalo potnike.

Gontran je spraševal abbéja, s čim se bo doma lahko zabaval. Bo lahko lovil ribe? Ali bo imel svojega konja kakor lansko leto? Tedaj je žena zakrčala.

Zaskrbljeni abbé jo je vprašal: »Vam je slabo, gospa?«
Odgovorila je: »Ne, ne, gospod abbé. Nič mi ni, samo majhna slabost. Res nič drugega. Zadnji čas sem bolelna in vlak me utruja.«

Njen obraz je postal čisto blede. Abbe je vztrajal: »Lahko kaj storim za vas, gospa?«

»Oh, prav nič, gospod abbé. Hvala lepa!«
Abbé je povzel razgovor s svojimi učenci; hotel jih je pripraviti za pouk, ki jih je čakal. Minevale so ure. Vlak se je zdaj za zdaj ustavil in spet nadaljeval pot. Zdelo se je, da mlada žena spi. Zvila se je v kotu in so ni premaknila. Čeprav so se vozili še skoro pol dneva, se ničesar ni zaužila. Abbé si je mislil: hudo mora trpeti. Le še dve uri vožnje sta jih ločili od Clermonta. Tedaj je potnica nenadoma začela stokati. Skoraj padla je s klopi, se naslanjala na roke in blodnih oči kričala.

Abbé je vzkliknil: »Gospa, kaj vam je vendar?«
Jecljaje je odgovorila: »Mislim, mislim, da bom rodila.« In že je začela strašno kričati. Kriki so ji parali grlo. Izražali so bojazen njene duše in muke njenega telesa.

Zbegani abbé je stal pred njo in ni vedel, kaj naj stori, kaj naj reče, česa naj se loti. Ves skršen je mrmljal: »Joj, če bi vedel...« V obraz je bil rdeč, le belina oči je izstopila. Njegovi učenci so osuplo strmeli v ženo, ki je ležala na klopi in »vpla«. Nenadoma se je zvila, so zgrabila za glavo, život pa ji je stresel čuden drget. Abbé je pomislil, da nemara umira; umira pred njegovimi očmi in po njegovi krivdi, brez pomoči in nege. Odločno je dejal: »Pomagaj vam bom, gospa, sicer ne znam, toda pomagal vam bom.«

Obrnil se je proti fantom in zavpil: »Vi pa se z glavami obrnite proti oknu. In če se kdo obrne, mi bo prepisal tisoč vstiev Vergil!« Potem je zapri okno, potisnil tja tri glave, jih pokril z modrimi zavesami in ponovil: »Če se le premaknete, ne boste vse počitnice šli nikamor. Nikar ne mislite, da kdajkoli kaj pozabim!«

Vrnil se je k mladi ženi. Zavihal si je rokave. Žena je še vedno stokala in včasih tudi zavpila. Razburjeni, škrlatnordeči abbé jo je vzpodbujal, jo hrabil in nenehno pogledoval fante. Obrčali so glave in z bežnimi pogledi spremljali čudno početje, ki ga je opravljal njihov bodoči vzgojitelj.

»Gospod Gontran, dvajsetkrat mi boste prepisali glagol ubogati!«

»In vi, Roger, en mesec ne boste dobivali slaščic!«
Nenadoma je žena prenehala stokati. Takoj nato so čudni glasovi, podobni lajanju in mljavnkanju vzpodbudili dijake, da so se v hipu obrnili. Prepričani so bili, da slišijo pravkar rojenega psička.

Abbé je držal na rokah malega, čisto nagega otroka. Gledal jih je z zbeganimi očmi, zdel se je zadovoljen in uničen hkrati, pripravljen na smeh in na jok. Za blaznega bi ga lahko imeli, toliko čustev je izražal njegov obraz. Ko da oznanja veliko novico, je rekel: »Deček je.«

Vlak je zavozil na postajo. Ob oknu se je pojavil obraz gospe de Bridole. Abbé je izgubil glavo. Predstavil ji je nežno, pravkar rojeno človeško bitje z besedami: »To je gospejino... imela je majhno nezgodo med vožnjo.«

Videti je bil, kot bi brzdal po kanalu. Z mokrimi lasmi od potu, ovrtnik mu je padel na rame, z umazano obleko. Neprestano je ponavljal: »Čisto nič nislo videli, zagotavljam vam. Vsi trije so gledali skozi okno. Verjemite, res niso ničesar videli!«

Stopil je iz vagona s štirimi dečki namesto s tremi, ki jih je šel iskat. Matere so se prestrašene spogledovale.

Zvečer so vse tri družine večerjale skupaj; da bi proslavile prihod dijakov. Govorili niso skoraj nič. Nenadoma je najmlajši Roland vprašal: »Povej mi, mama, kje je našel abbé tistega majhnega dečka?«
Mati mu ni odgovorila naravnost: »Daj mi mir in mi prizanesi s svojimi vprašanji.«

Nekaj minut je molčal, nato je znova vprašal: »Nikogar ni bilo razen gospe, ki jo je hotel trebut. Torej je abbé čarovnik, kot oni Robert, ki je spravil vrč rib pod preprogo.«

»Bodi no tiho! Dobri bog ga je prinesel.«
»Pa kam ga je dal, ta dobi bog? Jaz nisem nič videl. Povej mi, ali je prišel skozi vrata?«

Gospa de Bridole se je vznemirila in rekla: »Zdaj je pa dosti! Molči že! Prišel je v zelnatih glavi kot vsi majhni otroci, saj sam veš!«

Pa če ni bilo nobenega zelja v vagonu!
Tedaj se je oglasil Gontran. S prekanjenim nasmehom je rekel: »Pač zelje je bilo, toda videl ga je samo gospod abbé.«

»In Amerika? Ti nimajo menda nobene.«

»To je zelo preprosto. Njihova nacionalna žival je stroj in ljudje, ki so bili tam, so mi pravili, da ameriška civilizacija z neusmiljeno vzdržljivostjo spreminja ljudi v avtomate. Gibi strojev so prešli v gibe ljudi. Poglej, kako se premika bat in kako se vrtijo kolesa. Saj to je presenetljivo, to je tragično, toda usodi ne moremo ubežati.«

»In lev?«

»Ah, ja, lev je internacionalna žival. Vsaka civilizacija hoče postati naposled lev. To pojasnjuje vojne, pa tudi dejstvo, da so mu Angleži dali državljansko pravico — ti kajoni znajo zagrabiti; vse kar jim ugaja, si nekako prilastijo.«

Ves čas je nervozno segal po čaju in kadil, kot bi hotel najti ravnotežje. Množina čaja in tobaka, ki jo je v onih dneh popravil, me je presenetila. Ko je utihnil, sem rekel: »Očarujoča ideja. Sanki, toda bojim se, da ne bo prestala preizkušnje logike.«

»Kaj mi mar logika?« je vzkliknil. »Logika je največja laž zgodovine. Pah! Namesto nedolžnega brbljača Sokrata naj bi ubili rajši Aristotela, ki je zavedel svet s svojim silogizmom. Noben človek ni prišel do velike misli po lestvi logike. Vse dvonožne živali so ljudje. Abdul je dvonožna žival, torej je človek. Čelo vaški brivec ve, da je Abdul človek. Logika bi rada dokazala stvari, ki leže na dlani.«

In zapustil me je — nenadoma, kot je bila njegova navada.

Več mesecev je minilo, preden sem Sankija spet videl; zagledal sem ga nekega večera v parterju kino dvorane. V vsaki roki je držal lončeno posodico in srknil zdaj iz te, zdaj iz one požirek čaja. Zdel se mi je bednejši in bolj zanemarjen kot kdajkoli. Po koncu filma sem stopil k njemu.

»Ti tukaj?« sem rekel z dobro igranim presecačenjem v glasu.

»Ja, ta film mi ugaja. Videl sem ga že tridesetdestkrat. Te preseneča?«

»Ja, sem priznal,« preseneča me.«
»Sem si mislil. Toda, ali si se kdaj domislil, da zna biti večer za osamljenega in občutljivega človeka strahoten čas? Do svojega tridesetega leta se lahko ima za norca s publikimi zabavami, toda potem je tega konec. Miscel na moje večere me kar stresa; kot zmaj prežljud

VETER NAD BELO CESTO

ROMAN DEJSTEV

DOSEDANJA VSEBINA

Scud je ničvrednež. Postopa in goljufa uboge žrtve, ne da bi se lotil kakega poštenega dela. Zadnjič se je pri tem postu ustrašil da bi ga prijeli in je zbežal na kolodvor kjer se je znašel med možmi, ki so odhajali v Dawson Creek gradit važno vojaško cesto. Ne da bi vedel kam, se je odpeljal z njimi.

Tu je bil življenje pretrdo za Scuda. Lenoba kakršna je bil, je sklenil, da se bo vrnil domov. Pot je bila dolga in potreboval je denar. Tega je ukradel tovarišu, vendar so ga na begu ujeli, ga pretepli in ga poslali z zemljemerci v najbolj pušča področja. Kolono je zajel strahovit snežni metej in Scud je pričel omahovati. Izgubil je sled in zaslišal presunljivo tuljenje volkov. Že se je videl razmesarjenega. Toda to niso bili volkovi, temveč možje, ki so ga stlednjič zavlekli v taborišče. Vsi so vedeli, da Scud tu ne bo zdržal. Poslali so ga nazaj v Dawson Creek, kjer je postal nakladalec. Spet so ga poslali na pot. Sani je zajel strahovit vihar in Scuda je vrglo z njih. Zataval je v sneg...

Nad njim je veter še zmerom rjovel svoje neprestane groznje. Morda je bil že spet dan, čeprav se je neskončna zimska noč pač komajda že končala. Dokler je trajal vihar, je bila razlika med svetlobo in temo le majhna. Tedaj ni bilo razloga, da bi se spet izpostavil morilskemu vetru. Skozi luknjo ni nič več prodiral sneg in glasovi viharja so zveneli močno in močno oddaljeno. Verjetno je odprtno že zdavnaj zamel sneg.

Misel na to, da je živ pokopan, ga je plašila in kar nekako dušila. Bolje poginuti na planem, kot zginiti pod zemljo! Scud je čutil, da mora dobiti na vsak način novega zraka v pljuča. Zgrabil je palico, da bi predri tenke snežno streho.

To je bilo nesrametno, pa se je le stežka zadržal. Seveda je lahko dihal. In samo blazen navdih ga je mogel spraviti na misel, da bi si drznil nazaj v vihar. Medvedje se za vso zimo odtegnje zunanemu svetu, pa vendar nekako diha. Scud je začutil, kako mu je narasel pogum.

Skušal se je še dalje gibati, čeprav je mogel to le v majhni meri. Napel je mišice in sklenil roke — skratka, storil je vse, da bi se nekako upri zavratni ostrini mraza. Velikokrat se je presenetil, ko je nepremično ležal v nekakem polsnu. Nato je podvojil svoje napore in se začel bojevati znova.

Med tem uničujočim rvanjem so se mu misli povrnile k mahu. Poželenje, da bi nekaj pogoltnil, je bilo kar premočno. Spraskal je s pobočja majhne kose in zvečil zmraz, dokler ni postala gosta kaša. Kakršnakoli je že bila vrsta tega mahu, nekako je bil gotovo v sorodu s tistimi travami, s katerimi se hranijo živali. Ko je tako premišljal, je postal predzrejši. Zvečel je in goltal in žvečil. Ne glede na to, ali ga bo stvar okrepila ali ne, mu je dala vsaj zadovoljivi občutek sitnosti. Ta pa je povzročil tako hrepenenje po spanju, da se je zdel vsak odpor zaman.

Ko se je spet zavedel, se je počutil, kot bi ga tlačila mora. Nemogoče je bilo razlikovati, kdaj preneha spanec in se začenja resničnost. Sanje so prinašale muke, ki so se nadaljevale v somraku bdenja. Daveči krči so ga stresali in trptili kot na natezalnici, da jih je komaj še mogel prenašati. Toda napadi so minili in ostala je samo še slabost. Zdjaj mu je postalo popolnoma jasno, da z mahom ni kaj početi.

Scud je čutil, kako čisto mehanično se zmerom malo premika mišice. Nemara je bil strah pred tem, da bi zmrazil, že tako velik, da se je gibal celo v snu.

Sredi polsna se je naglo kakor blisk nečesa zavedel. Nekaj se je zgodilo! Obutek, ki ga je obšel, je bil podoban nenavadnemu vitcu, ki ga napravi na človeka ura, ko nepričakovano neha tiktakati. Tiktakanje steer ni zamaval, toda nastopivša tišina se zdi človeku glasnejša kot prejšnji sum. Tako je bilo tudi zdaj. Nenadna tišina! In ta tišina je mogla pomeniti samo eno: vihar je bil prenehall!

To je bil trenutek, za katerega se je bil Scud bojeval. Če le ni nastopil prepoznal! Neverjetno dolgo je ugibal, preden se je domislil, kaj je pravzaprav nameraval storiti, brž ko bo vihar prenehall. Premislil se je a težavo, kot starec a trhljivi udi.

S palico je suval in vrtal v snežno streho, dokler ni slednjič pricurjalo v votlino malo svetlobe. To je bil verjetno kraj, od koder se je spustil navzdol. Forinil je glavo in rame navzgor in dosegel slednjič slepečo svetlobo jarknega sonca, ki se je vsenaokoli odbijalo od snega. Nekaj časa ni videl ničesar, samo zmrazil je v bočičnih. Počasni pa je zunanji svet zadobil oblike in obraz. Celo morje snežnih valov se je raztezalo vse do obzorja, razen na kraju, kjer so v nebesno sinjino moleli vrhovi gora.

Scud je uperil pogled v stvar, ki so lezale v dosegu, v zevačo odprtno in grič, ki jo je čutil. Pri tem se je vsa njegova pozornost osredinila na nekaj belega, kar je čemelo tik pred njim. Bil je videti kot nenavadno majhen kunec, ki se prižema v snežno kadijuno. Gotovo je tudi žival iskala zavetja za gričem. In nenadno je Scuda obšlo kakor blisk, da mora ujeti tega kunca, če je namreč sploh res kunec.

name. Sam ne vem katero ostudno spako svoje duše vidi med šesto in deseto uro zvečer. Ne razumem — tekam kot preganjana žival in ji ne morem ubežati. Če pa se mi posreči najti kakšno zavetje, kot tale film, se ga odklenam tako močno, tako dolgo, dokler to zavetje ni več nobeno zavetje.

Sla sva v čajnico in sedla k vogalni mizi. »Škoda,« je rekel obotavljaje, »da nihče ne posveča pozornosti temu stanju, da zanj še nihče ni našel zdravlila. Zdi se mi, da je samo eno — pijača. Piti pa ne maram. Preveč žge, poleg tega pa mi povzroča močne živčne krče. Brez dvoma je kakšno sredstvo, nekaj pomirjujočega, nekaj, kar je podobno mehki megli, ki bi napolnila brezdrno v duši... od šestih do desetih.«

Tega večera sva se dolgo pogovarjala. Sanki je bil čudno osamljen in se je neprenehoma pritoževal.

»Rad bi imel bivoljo kožo in možgane. Več razume človek, bolj občuti svojo praznoto. Čutim, kako celice mojih možganov izgorevajo in včasih me bolijo oči od svetlobe. In moji najlepši prividi drug za drugim izgorevajo pred mojim otrplim pogledom v prah, prav zaradi tega pogleda. Kako zavidam norce s polzaprtimi očmi! In potem to prekletstvo večne samotje, ja, tako sem osamljen in čisto izoliran. V svoji utrujenosti sem se poskušal priključiti ljudem. Vzel sem se proti mreži človeštva in se poskušal ujeti v njene zanke kot bežič pes, toda vsakokrat sem padel na tla. Hudiča nosim v sebi. Zdi se mi, da nekaj iščem, vendar ne vem, kaj je tisto. Menda zveni noro... toda uničilo je moje življenje in ta nemir me ubija.« Njegove oči so bile neizrečeno žalostne in bil je milje globoko pogreznjen vase. Postavim, da ni vedel, da sem sedel poleg njega.

»Vem, da ne sodim nikamor in k nikomur,« je nadaljeval. »Celo želja po ovratnici in verigi izginja in ta blagi pogon se spet nadaljuje. Sinoči sem napravil ne-

Dvignil je palico, da bi usekal. Toda če zgreši, bo žival na vrat na nos zbežala. Če pa se vrže preko nje, mu ne more ušči. Previdno ogibajoč se vsakega šuma, je zapil palico v sneg. Zdjaj je stal skoraj tik nad živalco; bliskoma se je vrgel nanjo. Čutil je, da se pod njim nekaj premika. Potpal je podse in zgrabil žival z divjo silo. V nobenem primeru bi ne razknil tega prijema, bil je to prijem, ki je odločal o življenju in smrti. Pri tem se je nenadoma zakotalil nazaj v jamo, a kunca je potegnil s seboj!

Žival je bila suha, toda v njej je še čutil toploto življenja. Z golimi rokami je trgal mehki kožuh. Bilo ga je zelo lahko odreti. Zagrizel se je v surovo meso in izpil toplo kri. Se malo ni pomislil na dostojnost ali običaje, čutil je samo divje poželenje po hrani. Ko je popil vsjo kri — v suhem telesu je ni bilo kaj preveč — je z zobmi trgal velike kose s stegen. Ostala so samo še rebra in hrbtenica.

Počeniil je v svoji votlini, da bi napravil načrt za bodoča dejanja. Kunčja pojedina je za trenutek izbrisala vse ostalo. Zdjaj pa je napolnil čas, ko se je bilo treba povezati s posadko vlačilca, če je bil sploh v bližini. Seveda bi moral biti zelo blizu, zakaj Scud ni imel več dovolj moči, da bi poiskal pomoč. Obšla ga je strahotna trudnost. Použita hrana in hromeči mraz sta sklepila zaroto, ki je bila premočna, da bi se ji mogel dolgo upirati. Nekaj je moral ukreniti, da se reši, in sicer takoj — sicer bo vse skupaj brez pomena.

Njegove zmezdene misli so pretrgali glasovi. Pa ne oddaljeni glasovi njegove domišljije, temveč glasni, trdi sumi tik ob robu snežne jame. In govorili so nad njim: »Seveda, tole je. Plašč in kapa sta njegova.«

»Nič ne govori, najprej se prespi!«

Še preden so opravili z njim, je Scud že globoko spal. Tokrat se sploh ni zavedal, da se »kravica« zbliže. Čez nekaj časa — ni vedel, ali kmalu ali pozno — je skozi meglo svoje omamljenosti zaslišal šibak glas. Potem so postali glasovi močnejši in so obneli:

»Fort Nelson! Fort Nelson! Izstopite! Izstopite! Fort Ne-e-el-son!«

Scud se je mukoma vzravnal. Počasni sta jela čas in kraj dobivati obliko in smisel. Zaklon na saneh se ni več premikal. Možak, ki je pravkar kričal, je pogledal skozi vrata.

»Bo slo?«

»Pa jasno! Scud se je negotovo dvignil. »Vse v redu.«

Napravil je nekaj omahujočih korakov, dokler niso postale njegove noge bolj zanesljive.

»Pojdiva h kantini.« Začel je hoditi. »Boš zmogel?«

»Naravnost čudovito.« Da ne bo kdo mislil, da je slab, pa čeprav ga napor ubije!

»To je Fort Nelson,« je razložil mož. »Staro tržišče. Nekoli pa bo mesto. Ja, ljubi moj. Pravo pravcato mesto. Nova cesta odpira nove možnosti.« Govoril je dalje, ves zamaknjen v svoj sen in v bodočnost Severa.

»Ko se bo malo zdaniilo, se bom razgledal,« je vljudno obljubil Scud in si felel, da bi v resnici čutil vsaj malo zanimanja za svojo okolico.

»Zal se boste že prej odpeljali. Vaš zamah' starta o polnoči.«

»No, potemakem bom imel dovolj časa, da si vse ogledam,« je še enkrat obljubil Scud.

Možak se je začuden zastrel vanj. »Kaj pa je s teboj? Ugani vendar, koliko je ura?«

»No, čez kako uro se bo zdaniilo,« je presodil Scud.

»Gromska strela,« se je zasmajal oni. »Misliš, da bo jutro?«

»Seveda,« je rekel Scud in gledal v temotni somrak.

Mož se je od rezanja tolkel po kolenih. »Prebito, ta je pa dobra! Preklete dolgo si spall Ves dan si izgubil, ali pa pridobil, kakor že misliš. Pravkar se namreč mračni. Ko sta dosegla dolgo, nizko poslopje, zbito iz novih desk, je mož na široko odprl vrata:

»Tukaj sva!«

Pri mizi v kotu je zagledal Scud posadko svojega vlačilca. Poklicali so ga k mizi. Okoli njega je zakipel cel zbor vprašanj, kako mu gre. Kako prijetno biti obdan od ljudi, ki se za človeka zanimajo! Helmer je zaklical:

»He, Jake, pripelji zdravnika! Tamle, pri tisti mizi sedi.«

»Pojasnil je: »Naj pogleda, če je vse v redu!«

Mladi zdravnik je pregledal Scuda zelo na hitro. »Zdrav je. Samo nikar naj se ne prenaje. Dan ali dva naj je samo juho, kavo in le malo izdatnega.«

Ko je Scud sedel med ostale, so jeli možje, ki so ga našli, pripovedovati:

»Sedel je v jami za gričem, prav udobno; še ven ni maral.«

»In zajca si je ujel, kar tako, meni nič tebi nič? Pa ga je obrtal kot kakšen kanibal.«

»Najbolje od vsega pa je to, da je zapil palico v sneg. Tako smo že od daleč lahko odkrili pravi kraj.«

Tako so ga brez prenehanja hvallili, kako čudovito je prestal strahoviti vihar. Vsi so ga gledali z vidnim spoštovanjem. Bil je nov in čudovito zadovoljujoč občutek, da se je to, kar je storil, zdelo vsem nekaj posebnega. Sam je vedel še predobro, da dolguje svojo rešitev samo srečnemu naključju. Palice ni bil namenoma zasa-

»Mislim, da ga je konec,« je rekel drugi glas dvomeče. »Obraz je samo še krvava gmota. Kaka žival ga je ogledala.«

»Ravno nasprotno,« je razložil prvi glas. »Poglej no, kunčja koža. Rekel bi, da je bil on sam tisti, ki je glodal.«

»No, bomo videli. Heja, ti! Heja, fanti! Si pri sebi?«

Scud je čutil, kako sta se v jami poleg njega namestili dve nogi. Povzdignil je glas:

»Kajpak. Malo si odpočitvam.« Tako zadovoljstvo ga je obšlo, kot bodo morali odslej o vsem odločati drugi, da mu je bilo celo govorki odveč.

»Izviecva ga ven. Jake, daj, poprimi malo!«

Scud je čutil, kako so ga močne roke zvezle na površje. Spet je mežikal, ker ga je slepilo sneženo polje. S priprtimi očmi je zaznal kos lesa, ki je tičal v snegu. »Mojo palico!« je prosil.

»Pobiš bi rad svojo palčico, Jake. Prinesi jo no. Sijajna misel, da jo je takole zasadil v sneg. Po tem smo ga našli.«

»Pripovedoval boš, ko boš spet na nogah,« je rekel Jake. »Pojdivo!«

Premikali so se po snegu, Scud v sredi med obema. Samo z njuno pomočjo se je mogel zavleči do bližnje »mačke«. Zavila sta ga v odeje, drugo vrh druge, kakor mumijo. Skozi ta ovoj ni mogel videti ničesar, pač pa je čutil, da rožlja vlačilec preko močvirja.

Potem so ga našli in ga porinili skozi vrata, brčkone v zaklon na saneh. Slisal je zmezdne glasove, potem pa so potegnili odeje z njega. Ljudje so strmel vanj.

»To ti je sika! Grom in kri!«

»Nič groma, zato pa veliko krvi. Helmer, daj mi no vrč s toplo vodo.«

Začel so mu spritati obraz.

»Poglejte no, saj sploh ni ranjen!« Bili so začudeni, da njegov obraz ni raztrgan na cunjje.

»Samo kunca je pokončal,« je razložil Jake. »Krvave ostanke smo še našli v njegovi luknji.«

Dali so mu nekaj vročega piti in ga spet zavili v odeje. Helmer je rekel:

varen korak naprej. Če se borim z višjimi silami, zgubijo možgani svojo trdnost in svoje obrise — podobni so razbiljenim prikaznim — kakor se premikajo v mislih živali — kot oblaki v mraku in potem — tuljenje noči. To je konec. V višjih miselnih sferah vojta sploh ne deluje več — oblacni prikazni prihajajo in odhajajo, kot se jim zljubi, in jaz sem brez moči kot mesečnik, ki se bori s svojimi sanjami. Včeraj ponoči pa se ni končalo z zmedo. Posrečilo se mi je skoraj usodepolni korak. Videl sem boga! Stopil sem čez rob prostora in gledal sem večnost iz oči v oči. Prestrašilo me je. Veš, da je bog kraljevska kobra? Nisem ga videl, toda slisal

»Nič ne govori, najprej se prespi!«

Še preden so opravili z njim, je Scud že globoko spal. Tokrat se sploh ni zavedal, da se »kravica« zbliže. Čez nekaj časa — ni vedel, ali kmalu ali pozno — je skozi meglo svoje omamljenosti zaslišal šibak glas. Potem so postali glasovi močnejši in so obneli:

»Fort Nelson! Fort Nelson! Izstopite! Izstopite! Fort Ne-e-el-son!«

Scud se je mukoma vzravnal. Počasni sta jela čas in kraj dobivati obliko in smisel. Zaklon na saneh se ni več premikal. Možak, ki je pravkar kričal, je pogledal skozi vrata.

»Bo slo?«

»Pa jasno! Scud se je negotovo dvignil. »Vse v redu.«

Napravil je nekaj omahujočih korakov, dokler niso postale njegove noge bolj zanesljive.

»Pojdiva h kantini.« Začel je hoditi. »Boš zmogel?«

»Naravnost čudovito.« Da ne bo kdo mislil, da je slab, pa čeprav ga napor ubije!

»To je Fort Nelson,« je razložil mož. »Staro tržišče. Nekoli pa bo mesto. Ja, ljubi moj. Pravo pravcato mesto. Nova cesta odpira nove možnosti.« Govoril je dalje, ves zamaknjen v svoj sen in v bodočnost Severa.

»Ko se bo malo zdaniilo, se bom razgledal,« je vljudno obljubil Scud in si felel, da bi v resnici čutil vsaj malo zanimanja za svojo okolico.

»Zal se boste že prej odpeljali. Vaš zamah' starta o polnoči.«

»No, potemakem bom imel dovolj časa, da si vse ogledam,« je še enkrat obljubil Scud.

Možak se je začuden zastrel vanj. »Kaj pa je s teboj? Ugani vendar, koliko je ura?«

»No, čez kako uro se bo zdaniilo,« je presodil Scud.

»Gromska strela,« se je zasmajal oni. »Misliš, da bo jutro?«

»Seveda,« je rekel Scud in gledal v temotni somrak.

Mož se je od rezanja tolkel po kolenih. »Prebito, ta je pa dobra! Preklete dolgo si spall Ves dan si izgubil, ali pa pridobil, kakor že misliš. Pravkar se namreč mračni. Ko sta dosegla dolgo, nizko poslopje, zbito iz novih desk, je mož na široko odprl vrata:

»Tukaj sva!«

Pri mizi v kotu je zagledal Scud posadko svojega vlačilca. Poklicali so ga k mizi. Okoli njega je zakipel cel zbor vprašanj, kako mu gre. Kako prijetno biti obdan od ljudi, ki se za človeka zanimajo! Helmer je zaklical:

»He, Jake, pripelji zdravnika! Tamle, pri tisti mizi sedi.«

»Pojasnil je: »Naj pogleda, če je vse v redu!«

Mladi zdravnik je pregledal Scuda zelo na hitro. »Zdrav je. Samo nikar naj se ne prenaje. Dan ali dva naj je samo juho, kavo in le malo izdatnega.«

Ko je Scud sedel med ostale, so jeli možje, ki so ga našli, pripovedovati:

»Sedel je v jami za gričem, prav udobno; še ven ni maral.«

»In zajca si je ujel, kar tako, meni nič tebi nič? Pa ga je obrtal kot kakšen kanibal.«

»Najbolje od vsega pa je to, da je zapil palico v sneg. Tako smo že od daleč lahko odkrili pravi kraj.«

Tako so ga brez prenehanja hvallili, kako čudovito je prestal strahoviti vihar. Vsi so ga gledali z vidnim spoštovanjem. Bil je nov in čudovito zadovoljujoč občutek, da se je to, kar je storil, zdelo vsem nekaj posebnega. Sam je vedel še predobro, da dolguje svojo rešitev samo srečnemu naključju. Palice ni bil namenoma zasa-

»Nič ne govori, najprej se prespi!«

Še preden so opravili z njim, je Scud že globoko spal. Tokrat se sploh ni zavedal, da se »kravica« zbliže. Čez nekaj časa — ni vedel, ali kmalu ali pozno — je skozi meglo svoje omamljenosti zaslišal šibak glas. Potem so postali glasovi močnejši in so obneli:

»Fort Nelson! Fort Nelson! Izstopite! Izstopite! Fort Ne-e-el-son!«

Scud se je mukoma vzravnal. Počasni sta jela čas in kraj dobivati obliko in smisel. Zaklon na saneh se ni več premikal. Možak, ki je pravkar kričal, je pogledal skozi vrata.

»Bo slo?«

»Pa jasno! Scud se je negotovo dvignil. »Vse v redu.«

Napravil je nekaj omahujočih korakov, dokler niso postale njegove noge bolj zanesljive.

»Pojdiva h kantini.« Začel je hoditi. »Boš zmogel?«

»Naravnost čudovito.« Da ne bo kdo mislil, da je slab, pa čeprav ga napor ubije!

»To je Fort Nelson,« je razložil mož. »Staro tržišče. Nekoli pa bo mesto. Ja, ljubi moj. Pravo pravcato mesto. Nova cesta odpira nove možnosti.« Govoril je dalje, ves zamaknjen v svoj sen in v bodočnost Severa.

»Ko se bo malo zdaniilo, se bom razgledal,« je vljudno obljubil Scud in si felel, da bi v resnici čutil vsaj malo zanimanja za svojo okolico.

»Zal se boste že prej odpeljali. Vaš zamah' starta o polnoči.«

»No, potemakem bom imel dovolj časa, da si vse ogledam,« je še enkrat obljubil Scud.

Možak se je začuden zastrel vanj. »Kaj pa je s teboj? Ugani vendar, koliko je ura?«

»No, čez kako uro se bo zdaniilo,« je presodil Scud.

»Gromska strela,« se je zasmajal oni. »Misliš, da bo jutro?«

»Seveda,« je rekel Scud in gledal v temotni somrak.

Mož se je od rezanja tolkel po kolenih. »Prebito, ta je pa dobra! Preklete dolgo si spall Ves dan si izgubil, ali pa pridobil, kakor že misliš. Pravkar se namreč mračni. Ko sta dosegla dolgo, nizko poslopje, zbito iz novih desk, je mož na široko odprl vrata:

»Tukaj sva!«

Pri mizi v kotu je zagledal Scud posadko svojega vlačilca. Poklicali so ga k mizi. Okoli njega je zakipel cel zbor vprašanj, kako mu gre. Kako prijetno biti obdan od ljudi, ki se za človeka zanimajo! Helmer je zaklical:

»He, Jake, pripelji zdravnika! Tamle, pri tisti mizi sedi.«

»Pojasnil je: »Naj pogleda, če je vse v redu!«

Mladi zdravnik je pregledal Scuda zelo na hitro. »Zdrav je. Samo nikar naj se ne prenaje. Dan ali dva naj je samo juho, kavo in le malo izdatnega.«

Ko je Scud sedel med ostale, so jeli možje, ki so ga našli, pripovedovati:

»Sedel je v jami za gričem, prav udobno; še ven ni maral.«

»In zajca si je ujel, kar tako, meni nič tebi nič? Pa ga je obrtal kot kakšen kanibal.«

»Najbolje od vsega pa je to, da je zapil palico v sneg. Tako smo že od daleč lahko odkrili pravi kraj.«

Tako so ga brez prenehanja hvallili, kako čudovito je prestal strahoviti vihar. Vsi so ga gledali z vidnim spoštovanjem. Bil je nov in čudovito zadovoljujoč občutek, da se je to, kar je storil, zdelo vsem nekaj posebnega. Sam je vedel še predobro, da dolguje svojo rešitev samo srečnemu naključju. Palice ni bil namenoma zasa-

»Nič ne govori, najprej se prespi!«

Še preden so opravili z njim, je Scud že globoko spal. Tokrat se sploh ni zavedal, da se »kravica« zbliže. Čez nekaj časa — ni vedel, ali kmalu ali pozno — je skozi meglo svoje omamljenosti zaslišal šibak glas. Potem so postali glasovi močnejši in so obneli:

»Fort Nelson! Fort Nelson! Izstopite! Izstopite! Fort Ne-e-el-son!«

Scud se je mukoma vzravnal. Počasni sta jela čas in kraj dobivati obliko in smisel. Zaklon na saneh se ni več premikal. Možak, ki je pravkar kričal, je pogledal skozi vrata.

»Bo slo?«

»Pa jasno! Scud se je negotovo dvignil. »Vse v redu.«

Napravil je nekaj omahujočih korakov, dokler niso postale njegove noge bolj zanesljive.

»Pojdiva h kantini.« Začel je hoditi. »Boš zmogel?«

»Naravnost čudovito.« Da ne bo kdo mislil, da je slab, pa čeprav ga napor ubije!

»To je Fort Nelson,« je razložil mož. »Staro tržišče. Nekoli pa bo mesto. Ja, ljubi moj. Pravo pravcato mesto. Nova cesta odpira nove možnosti.« Govoril je dalje, ves zamaknjen v svoj sen in v bodočnost Severa.

»Ko se bo malo zdaniilo, se bom razgledal,« je vljudno obljubil Scud in si felel, da bi v resnici čutil vsaj malo zanimanja za svojo okolico.

»Zal se boste že prej odpeljali. Vaš zamah' starta o polnoči.«

»No, potemakem bom imel dovolj časa, da si vse ogledam,« je še enkrat obljubil Scud.

Možak se je začuden zastrel vanj. »Kaj pa je s teboj? Ugani vendar, koliko je ura?«

»No, čez kako uro se bo zdaniilo,« je presodil Scud.

»Gromska strela,« se je zasmajal oni. »Misliš, da bo jutro?«

»Seveda,« je rekel Scud in gledal v temotni somrak.

Mož se je od rezanja tolkel po kolenih. »Prebito, ta je pa dobra! Preklete dolgo si spall Ves dan si izgubil, ali pa pridobil, kakor že misliš. Pravkar se namreč mračni. Ko sta dosegla dolgo, nizko poslopje, zbito iz novih desk, je mož na široko odprl vrata:

»Tukaj sva!«

Pri mizi v kotu je zagledal Scud posadko svojega vlačilca. Poklicali so ga k mizi. Okoli njega je zakipel cel zbor vprašanj, kako mu gre. Kako prijetno biti obdan od ljudi, ki se za človeka zanimajo! Helmer je zaklical:

»He, Jake, pripelji zdravnika! Tamle, pri tisti mizi sedi.«

»Pojasnil je: »Naj pogleda, če je vse v redu!«

Mladi zdravnik je pregledal Scuda zelo na hitro. »Zdrav je. Samo nikar naj se ne prenaje. Dan ali dva naj je samo juho, kavo in le malo izdatnega.«

Ko je Scud sedel med ostale, so jeli možje, ki so ga našli, pripovedovati:

»Sedel je v jami za gričem, prav udobno; še ven ni maral.«

»In zajca si je ujel, kar tako, meni nič tebi nič? Pa ga je obrtal kot kakšen kanibal.«

»Najbolje od vsega pa je to, da je zapil palico v sneg. Tako smo že od daleč lahko odkrili pravi kraj.«

Tako so ga brez prenehanja hvallili, kako čudovito je prestal strahoviti vihar. Vsi so ga gledali z vidnim spoštovanjem. Bil je nov in čudovito zadovoljujoč občutek, da se je to, kar je storil, zdelo vsem nekaj posebnega. Sam je vedel še predobro, da dolguje svojo rešitev samo srečnemu naključju. Palice ni bil namenoma zasa-

»Nič ne govori, najprej se prespi!«

Še preden so opravili z njim, je Scud že globoko spal. Tokrat se sploh ni zavedal, da se »kravica« zbliže. Čez nekaj časa — ni vedel, ali kmalu ali pozno — je skozi meglo svoje omamljenosti zaslišal šibak glas. Potem so postali glasovi močnejši in so obneli:

»Fort Nelson! Fort Nelson! Izstopite! Izstopite! Fort Ne-e-el-son!«

Scud se je mukoma vzravnal. Počasni sta jela čas in kraj dobivati obliko in smisel. Zaklon na saneh se ni več premikal. Možak, ki je pravkar kričal, je pogledal skozi vrata.

»Bo slo?«

»Pa jasno! Scud se je negotovo dvignil. »Vse v redu.«

Napravil je nekaj omahujočih korakov, dokler niso postale njegove noge bolj zanesljive.

»Pojdiva h kantini.« Začel je hoditi. »Boš zmogel?«

»Naravnost čudovito.« Da ne bo kdo mislil, da je slab, pa čeprav ga napor ubije!

»To je Fort Nelson,« je razložil mož. »Staro tržišče. Nekoli pa bo mesto. Ja, ljubi moj. Pravo pravcato mesto. Nova cesta odpira nove možnosti.« Govoril je dalje, ves zamaknjen v svoj sen in v bodočnost Severa.

»Ko se bo malo zdaniilo, se bom razgledal,« je vljudno obljubil Scud in si felel, da bi v resnici čutil vsaj malo zanimanja za svojo okolico.

»Zal se boste že prej odpeljali. Vaš zamah' starta o polnoči.«

»No, potemakem bom imel dovolj časa, da si vse ogledam,« je še enkrat obljubil Scud.

Možak se je začuden zastrel vanj. »Kaj pa je s teboj? Ugani vendar, koliko je ura?«

»No, čez kako uro se bo zdaniilo,« je presodil Scud.

»Gromska strela,« se je zasmajal oni. »Misliš, da bo jutro?«

»Seveda,« je rekel Scud in gledal v temotni somrak.

Mož se je od rezanja tolkel po kolenih. »Prebito, ta je pa dobra! Preklete dolgo si spall Ves dan si izgubil, ali pa pridobil, kakor že misliš. Pravkar se namreč mračni. Ko sta dosegla dolgo, nizko poslopje, zbito iz novih desk, je mož na široko odprl vrata:

»Tukaj sva!«

Pri mizi v kotu je zagledal Scud posadko svojega vlačilca. Poklicali so ga k mizi. Okoli njega je zakipel cel zbor vprašanj, kako mu gre. Kako prijetno biti obdan od ljudi, ki se za človeka zanimajo! Helmer je zaklical:

»He, Jake, pripelji zdravnika! Tamle, pri tisti mizi sedi.«

»Pojasnil je: »Naj pogleda, če je vse v redu!«

Mladi zdravnik je pregledal Scuda zelo na hitro. »Zdrav je. Samo nikar naj se ne prenaje. Dan ali dva naj je samo juho, kavo in le malo izdatnega.«

Ko je Scud sedel med ostale, so jeli možje, ki so ga našli, pripovedovati:

»Sedel je v jami za gričem, prav udobno; še ven ni maral.«

»In zajca si je ujel, kar tako, meni nič tebi nič? Pa ga je obrtal kot kakšen kanibal.«

»Najbolje od vsega pa je to, da je zapil palico v sneg. Tako smo že od daleč lahko odkrili pravi kraj.«

Tako so ga brez prenehanja hvallili, kako čudovito je prestal strahoviti vihar. Vsi so ga gledali z vidnim spoštovanjem. Bil je nov in čudovito zadovoljujoč občutek, da se je to, kar je storil, zdelo vsem nekaj posebnega. Sam je vedel še predobro, da dolguje svojo rešitev samo srečnemu naključju. Palice ni bil namenoma zasa-

»Nič ne govori, najprej se prespi!«

Še preden so opravili z njim, je Scud že globoko spal. Tokrat se sploh ni zavedal, da se »kravica« zbliže. Čez nekaj časa — ni vedel, ali kmalu ali pozno — je skozi meglo svoje omamljenosti zaslišal šibak glas. Potem so postali glasovi močnejši in so obneli:

»Fort Nelson! Fort Nelson! Izstopite! Izstopite! Fort Ne-e-el-son!«

Scud se je mukoma vzravnal. Počasni sta jela čas in kraj dobivati obliko in smisel. Zaklon na saneh se ni več premikal. Možak, ki je pravkar kričal, je pogledal skozi vrata.

»Bo slo?«

»Pa jasno! Scud se je negotovo dvignil. »Vse v redu.«

Napravil je nekaj omahujočih korakov, dokler niso postale njegove noge bolj zanesljive.

»Pojdiva h kantini.« Začel je hoditi. »Boš zmogel?«

»Naravnost čudovito.« Da ne bo kdo mislil, da je slab, pa čeprav ga napor ubije!

»To je Fort Nelson,« je razložil mož. »Staro tržišče. Nekoli pa bo mesto. Ja, ljubi moj. Pravo pravcato mesto. Nova cesta odpira nove možnosti.« Govoril je dalje, ves zamaknjen v svoj sen in v bodočnost Severa.

»Ko se bo malo zdaniilo, se bom razgledal,« je vljudno obljubil Scud in si felel, da bi v resnici čutil vsaj malo zanimanja za svojo okolico.

»Zal se boste že prej odpeljali. Vaš zamah' starta o polnoči.«

»No, potemakem bom imel dovolj časa, da si vse ogledam,« je še enkrat obljubil Scud.

Možak se je začuden zastrel vanj. »Kaj pa je s teboj? Ugani vendar, koliko je ura?«

»No, čez kako uro se bo zdaniilo,« je presodil Scud.

»Gromska strela,« se je zasmajal oni. »Misliš, da bo jutro?«

»Seveda,« je rekel Scud in gledal v temotni somrak.

Mož se je od rezanja tolkel po kolenih. »Prebito, ta je pa dobra! Preklete dolgo si spall Ves dan si izgubil, ali pa pridobil, kakor že misliš. Pravkar se namreč mračni. Ko sta dosegla dolgo, nizko poslopje, zbito iz novih desk, je mož na široko odprl vrata:

»Tukaj sva!«

Pri mizi v kotu je zagledal Scud posadko svojega vlačilca. Poklicali so ga k mizi. Okoli njega je zakipel cel zbor vprašanj, kako mu gre. Kako prijetno biti obdan od ljudi, ki se za človeka zanimajo! Helmer je zaklical:

»He, Jake, pripelji zdravnika! Tamle, pri tisti mizi sedi.«

»Pojasnil je: »Naj pogleda, če je vse v redu!«

Mladi zdravnik je pregledal Scuda zelo na hitro. »Zdrav je. Samo nikar naj se ne prenaje. Dan ali dva naj je samo juho, kavo in le malo izdatnega.«

Ko je Scud sedel med ostale, so jeli možje, ki so ga našli, pripovedovati:

»Sedel je v jami za gričem, prav udobno; še ven ni maral.«

»In zajca si je ujel, kar tako, meni nič tebi nič? Pa ga je obrtal kot kakšen kanibal.«

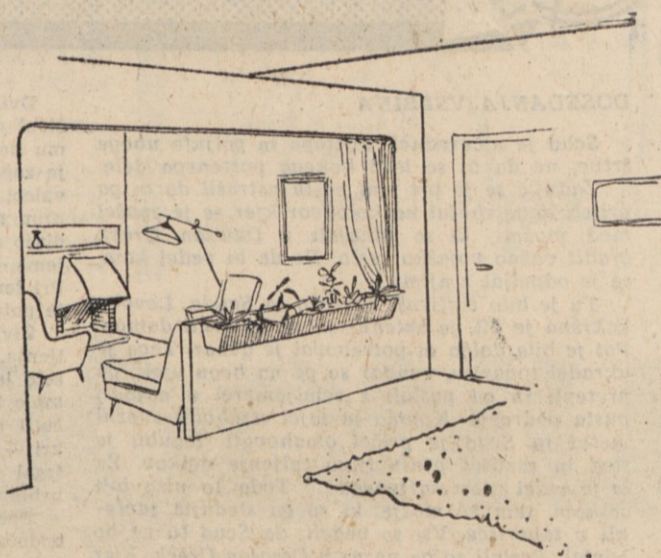
»

Dnevna soba

središče sodobnega stanovanja

Urediti skladno in estetsko celoto v prostoru, ki služi tolikim nalogam kakor dnevna soba, ni lahko. Nedavno smo v podobnem članku opisali, kako je stanovanjski arhitekt uredil dnevno sobo, ki služi le oddihu in sprejemanju. V tem primeru nismo imeli težav. Šlo je le za nekaj kosov pohištva, ki jih je bilo prav lahko razmestiti v prostoru. V večini primerov pa stvar ni tako preprosta. V ome-

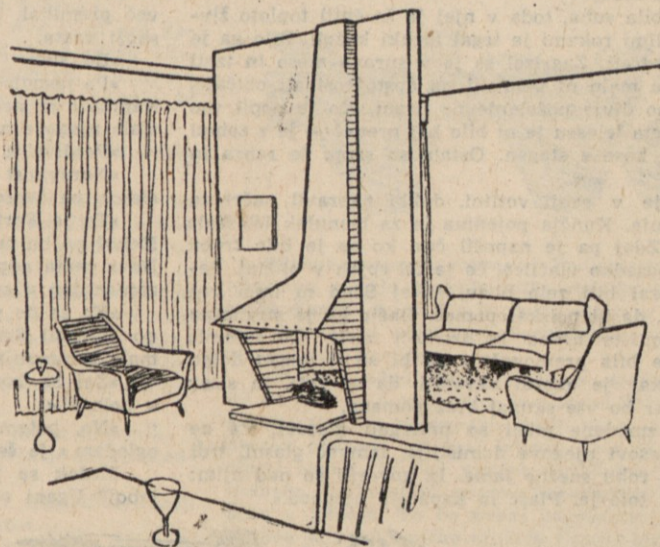
čimo, s tako, ki jo ima v mislih arhitekt, pa ga lahko tudi združimo v celoto. Seveda pri tem ne mislimo na prave pregrade, gre bolj za dekoracijo kakor za pravo vmesno steno. Kar ozrite se na današnje skice, stvar vam bo postala bolj jasna. Prav lahko vidite da gre za dekorativen element, za nekakšne kulise, ki lahko zaokrožajo posamezne zone v prostoru jih družijo v celoto in blaže prevelike kon-

kdo izmed bralcev, ki jih stvar zanima, našel sebi primerne. Tako kot so pregrade med seboj različne, bodo tudi različno globoko segle v »investitorjev« žep. Na večjih tleh skicah so zasnovane zahtevnejše izvedbe vmesnih sten. Napravljane so iz heraklitnih blokov, možna pa je tudi uporaba lesenitnih plošč. Stena z vgrajenim kaminom, ki je odprt na obe strani, je kar nekaj holivudska in jo ne bo mogoče vgraditi v vsako sobo, ker potrebuje zvezo z dimnikom. Iznajdljiv stanovalec si bo tudi v tem primeru znal pomagati, pravi kamin bo imitiral z

električno pečko, pa bo učinek skoraj isti. Priporinjamo, da so vse tri stene zelo ozke in samo toliko povezane s pravimi stenami, kolikor je neobhodno potrebno.

Primeri na manjših skicah so veliko bolj preprosti in prav malo zahtevni. V manjši dnevni sobi bodo morale nujno nadomestiti masivnejše in obsežnejše stene iz heraklita. Se vedno je heraklit ostal gradivo v primeru, ko gre za ožek okvir, ki obrobja dve steni in strop na eni izmed skic. Taka stena izrablja zelo malo prostora. Tudi tkanina je hvaležen material za pregrado. Zavesa ne deli prostora v dve polovici, ampak to delitev le rahlo nakazuje. S tkaninami bomo najlažje kombinirali. Možna je najrazličnejša izbira tkanin, barv in vzorcev, kar pri steneh iz heraklita in lesniti ni mogoče. Heraklitne in lesniti stene morajo

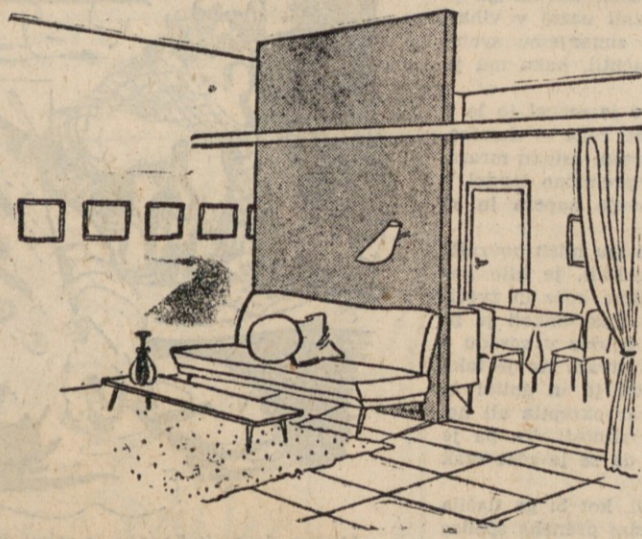
njeni številki ste lahko videli kombinacijo kotička za oddih z jedilnico. Taka kombinacija zahteva sorazmerno več pohištva, s tem pa se vedno bolj približujemo pomanjkljivosti, ki jo predstavlja prenatrpanost.

Vzemimo zelo splošen primer, ko potrebujemo v dnevni sobi prostor za tri različne kotičke, za tri različna področja udejstvovanja: oddih, delo, jed. Poleg male klubske mizice bo potrebna v takem prostoru precej večja jedilna miza in tudi pult za pisanje od ne bo odveč. Potrebni sta najmanj dve vrsti stolov; nizki udobni foteļji in navadni stoli ob jedilni mizi. Se nekaj polic s knjigami in vitrina za porcelan pa imamo v sobi prav lepo galerijo najrazličnejšega pohištva. Tudi če je prostor dovolj velik, bo v njem vladala neskladnost. Čeprav tvorijo posamezna področja zaključene celote, se med seboj prav težko ujamejo. Dve mizi, dve različni vrsti stolov se v enem prostoru navadno ne skladajo. Tudi v takih primerih stanovanjski arhitekt ne bo v zadregi. Posamezna področja — kotičke bo zaokrožil in združil s pregradami.

No, to je pa čudno, boste dejali, s pregradami prostor predelimo, ne pa združimo. Prav gotovo, s pregrado prostor lo-

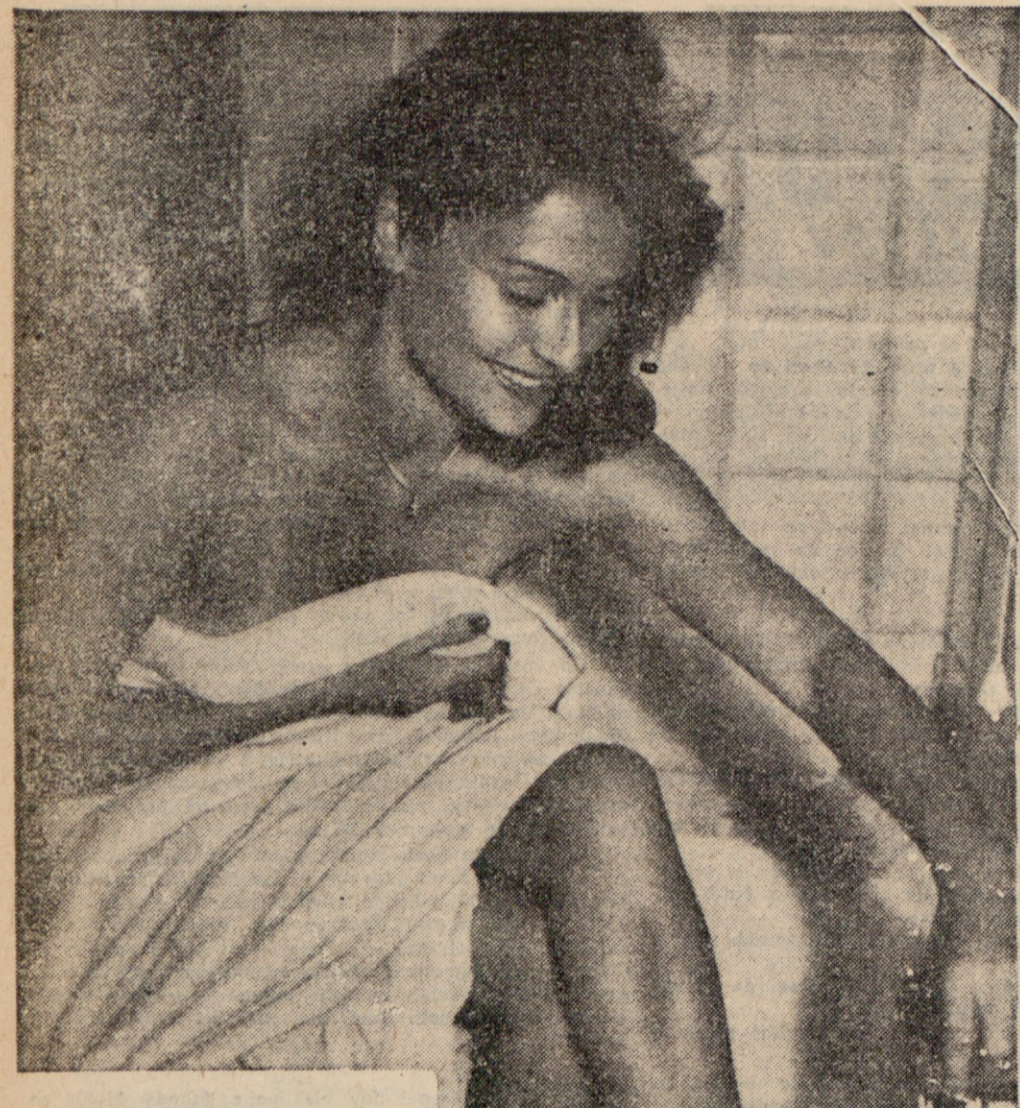
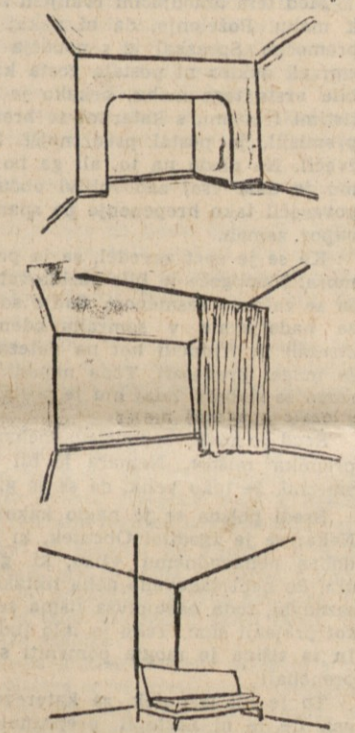
traste. To je edina naloga take pe te stene.

Izbrali smo šest različnih primerov, med katerimi bo marsi-

„Sana“
TOVARNA COKOLADE
IN BONBOŃOV
HOČE PRI MARIBORU
○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

NASI KVALITETNI IZDELKI:
Keksi vseh vrst, pudingi raznih okusov, pečniki praček, vanilini sledkor, mlečna karamela, bonboni vseh vrst in odlične napitnice

O kopanju

Nekoč je za kopanje zadostoval leseni čeber, kos mila in raskava brisača. Na srečo smo otroci 20. stoletja in se kopanja ne branimo več, kakor so se ga branili še pred dobrim stoletjem. Takrat je spadalo k lepemu vedenju, da se ljudje niso umivali, marveč si umazano pokrivali samo s pudrom ali dišavami. V Versaillesu pa tudi v Schönbrunnu ni bilo nobene kopalnice, niti navadnega čebra, da celo stranišča ne.

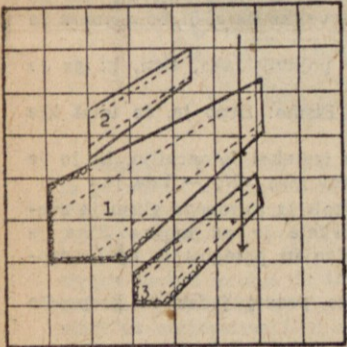
Danes si življenja brez umivanja ne moremo zamisliti. Čistoča je potrebna človeku za njegovo zdravje in za občutek

svežine, ki jo lahko dá samo voda. Vendar pa je treba pri kopanju paziti predvsem na temperaturo, ki mora ustrezati telesni — torej 37 stopinj C ves čas, dokler ostanete v vodi. Če imate kopalnico doma, potem se kopajte rajši zjutraj. Vaše telo

vam bo hvaležno. Kopajte se samo dvajset minut, in to ne s praznim ali preobloženim želodcem. Preden stopite v vodo, pojejte kakšen sadež, najbolje jabolko. Vsak električni aparat v bližini kadi pomeni smrtno nevarnost. Vsakdo ne bo prenesel mrzle prhe. Zato si naj ne vzamite in na srca bolni ljudje pomagajo z mlačnim prhanjem. Telo si krtačite vedno v krogih, s tem povzimate kroženje krvi. Namesto dragih soli in olj, vzemite rajši sivko, cimet, ali jelkine igle, jih zvežite v vrečko in položite v kad. Če se kopate prevečkrat, bo vaša koža suha in usnjata. Zato dajte v vodo kavino žličko boraksa, v kožo pa uterite mandljevo ali olivno olje, da bo ostala gladka in voljna. Po kopeli vsekakor nekaj minut sede počivajte; videli boste, kako dobro se boste počutili.

Sešijem mu kravato

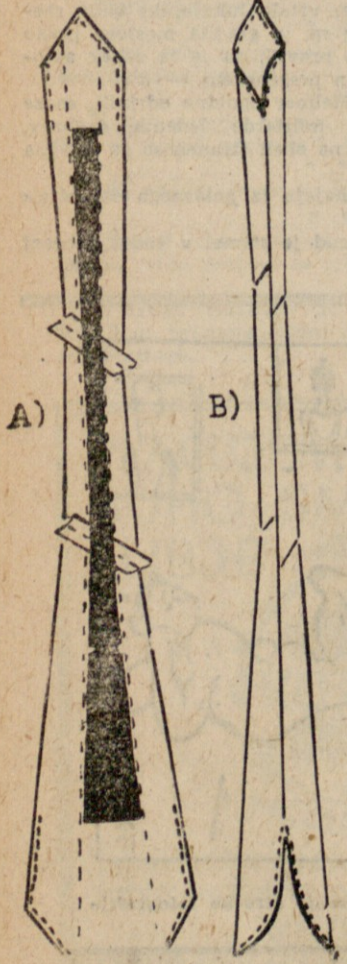
Moška obleka ne pozna mnogo okrasja; lepa in čista srajca, živahna in lepa samovoznica ter morda še okusni gumbi na man-

šetah in robček v prsnem žepu, to je ves okras moškega oblačila. Prav zato, ker je tako malo predmetov, s katerimi lahko izraža moški smisel za barvno harmonijo, obenem pa nekoliko poiviti svoje konservativno in togo oblačilo, mora biti ta okras vedno resnično lep in okusno izbran. Pri tem lahko žena, ki ima dober okus in smisel za živahne barve dosti svetuje. Lepa kravata, ki je često praktičen dar žene, sestre ali dekleta, razveseli lahko vsakega moškega. Tako darilo ni dragoceno, če pa sešijemo kra-

vato same, je bo obdarovanec mnogo bolj vesel, saj so z njo povezani spomini in pa naš trud.

Sešijemo kravato same, saj kraj je imamo začrtan na kvadratih, katerim moramo povečati stranico na 10 cm in v te prerisati dele kroja. Puščica kaže smer podolžnih vlaken blaga, kravato pa moramo krojiti prečno. Pri prirezovanju tega kroga dobimo tri dele, katere sešijemo po zaporednih številkah v en sam del — kravato. Sive na notranji strani lepo razlikamo kakor to vidimo na skici A in v velikosti notranje temne oznake položimo kos platna ali žime, da se bo kravata lepo vezala. Nato obrobimo kravato na koncih s tenkim robom, tam kjer teče

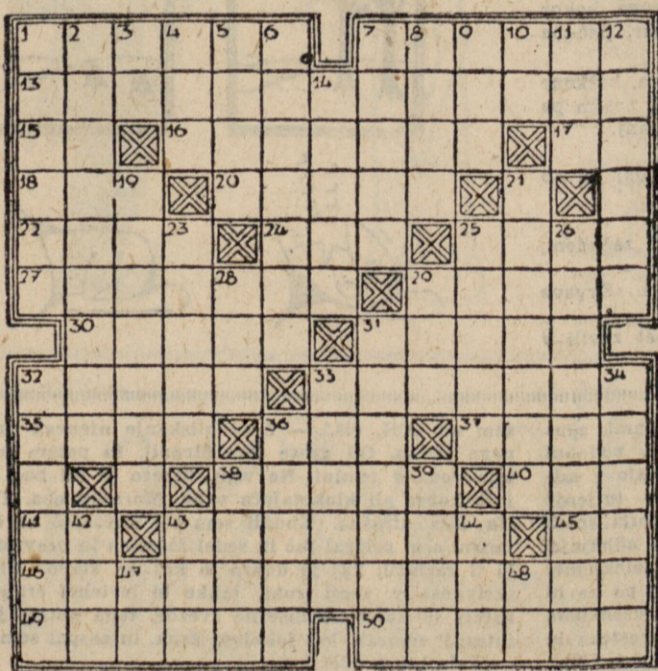
črtkasta oznaka. Če pa imamo toliko tenke svile, da z njo podložimo del št. 1 in del št. 3, bo to seveda bolj polposlalo izdelek in kravate ne bo treba robiti, ker jo bomo že pri šivanju podloge zarobili. Razumljivo je, da moramo tudi podlogo prečno krojiti! Kravato spognemo tam, kjer tečeta po dolžini dve črtkasti črti. Skica B prikazuje nepravo stran kravate s srednjim žrto, ki določuje notranji šiv. Ta šiv moramo izdelati s skritimi ubodi, da bo kravata lepa in pravilno sešita.

Za moško kravato potrebujemo 65 cm fine volne ali svile. Izplača pa se nam trud le tedaj, če jo sešijemo iz dobrih delov blaza ali krp, ki jih imamo že doma, ker s tem znatno prištedimo, sicer pa je bolje, da kupimo izdelano kravato.

Ce se homo naučile šivati kravate, nam bo to koristilo tudi tedaj, ko homo stare kravate ponovile in obrnile. V mnogih primerih homo s popravitvom

UGANKARSKI KOTIČEK

Prva nagradna križanka

Besede pomenijo:
Vodoravno: 1. slovenski skladatelj, reprezentant Slovenske moderne v glasbi, 7. širok maškeraadni plašč, 13. falsifikator, 15. predlog, 16. dodatek, kar damo povrhu, 17. osebni zaimek, 18. agregatno stanje vode, 20. mehki, rahel, 22. slonov čekan, 24. pregovor, 25. plemen, rodovi, 27. navodilo, 29. popačen lok, 30. iz gumija, 31. naše trgovsko podjetje, ki se ukvarja z odkupom gozdnih sadežev, 32. spoj, rahel trik, 33. debel, obsežen, 35. pokrajina v Zgodnji Indiji, 36. vozilo, naklonilo, 37. nevelika, 38. avstrijsko mesto ob Donavi, 40. enota denarja evropske države, 41. kratica, ki je označevala nacistične oborožene oddelke, 43. tuje žensko ime, 45. znak za germanij, 46. dopisujem, 49. junak srednjeveških viteških romansov, 50. dihati (srbsko-hrv.)
Navpično: 1. grški bog sonca in lepote, 2. dvanajsternik, 3. nemški predlog, 4. otok med Anglijo in Irsko, 5. drugo ime za Perzijo, 6. slabe volje, 7. doraščajoči fant, 8. samec domače živali, 9. poljska cvetlica, 10. italijanski spolnik, 11. brez glasu, 12. krepelce, oklešček, 14. najbolj znani slovenski humorist, 19. zaslužek, ki ga v nekaterih poklicih dobivajo delavci v naravi ali pa v izkoriščanje, 21. trdonebnik (v slovnic), 23. drobnim, razkosavam, 25. večam se, višam se, 26. sozastopnik, soodnosilac, 28. nagel premik, 30. kratica za množico izdelke tujega

uzjalnosti, 42. velika riba, 43. glej 18. vod., 44. za pol tona zvišana nota a, 47. znak za radij, 48. sončni bog starih Egipčanov.

Današnja križanka je prva nagradna križanka našega najnovejšega nagradnega razpisa. Nagradni razpis smo objavili v prejšnji številki: žreb bo med tiste reševalce, ki bodo rešili nagradne križanke, razdelil skupno 40 nagrad v vrednosti 30.000 din. Zrebanja se lahko udeležite z eno, dvema ali tremi pravilno rešenimi križankami. Lahko pa jih pošljete tudi po več enakih. K vsaki rešitvi pa mora biti priložen ustrežajoči kupon. Rešitve križank bomo sprejemali po objavi tretje nagradne križanke, sedaj jih ne pošiljajte, ker jih ne moremo upoštevati.

RESITEV UGANK V 18. ŠTEVILKI
Križanka: Vodoravno: 1. balast, 5. scena, 10. umer, 11. revir, -n, 13. voj, 14. mavec, 15. ko, 16. es, 17. konet, 18. vrt, -k, 19. sodar, 20. Leon, 21. tepen, 22. Medno, 23. Javen, 24. jetra, 25. Eden, 26. Bosna, -v, 28. ter, 29. sorta, 30. ra, 31. rj, 32. strdi, 33. Bor, -v, 34. viola, 35. čete, 36. afekt, 37. Njegov.
Skrit napis: Okraski na pečnicah pomenijo številke 1, 2 in 3, in sicer od deske proti levi. Tam tudi začneš brati ustrežajoče črkovne skupine, pri čemer upoštevaj okraske na pečnicah. Beriš izmenoma na levi in desni: Prav lušno je pozna, ko za pečjo sedim in fajfco v rokah držim in pa tobak kadim.

RESITEV UGANK V 19. ŠTEVILKI
Prezkusij svoj vid! Premer obeh krogov na sliki 1 je enak, lik sredi trikotnikov je kvadrat! Vsi pravokotniki so enako dolgi! Enaki sta kosi številka 8 in 1.
Križanka: Vodoravno: 1. bratov, 5. načeti, -r 11 lapidaren, -r, 12.

Če ste vnehlajeni in vas muči kašelj, nije GOSADOV »PRSNI ČAJ«

omenek, 14. šarada, 16. konit, -s, -k, 18. čit, 19. Anam, 20. gol, 22. Lija, 23. ton, 24. monogramen, -p, 26. poročen, -i, 27. popularen, 29. mit, 31. Blok, 32. tek, 33. jače, 34. sek, -p, -n, 36. nalet, 37. enovit, 40. domino, -c, 41. Jasenovac, -v, 42. emisar, 43. karano.

PREIZKUSI SVOJE ZNANJE

Odgovori na spodnja vprašanja, ne da bi si pomagal s knjigami:
641. Kako se imenujejo najvažnejše sestavine živil?
642. Kaj je osnovno načelo vseh načinov konzerviranja jaja?
643. Kaj da pravim salamam njihov specifični okus?
644. Kaj je terpentinsvo olje?
645. S čim se hranijo svilopreke?
646. Kateri filozof klasičnega stotega veka je umrl zaradi prekomernega uživanja krompirja?
647. Kdaj so Evropejci prvi videli cigare?
648. Kako se imenujejo gnezda nekih lastavic, ki veljajo kot slaščice?
649. Kaj je bolj hranljivo: pečeno ali kuhano meso?
650. Katero madžarsko vino najbolj slovijo?

ODGOVORI NA VPRAŠANJA V PREJŠNJI ŠTEVILKI

631. Najvišja gora Evrope Mont Blanc pripada Franciji in Italiji.
632. Ladja, s katero je Jazon kretil na pot v Kolhido, se je imenovala »Argos«.
633. Kubični meter zraka tehta 1,293 kg.
634. »Catch-as-catch-can« je ameriška rokborba, pri kateri so dovoljeni vsi prijemi.
635. Tisti dostojanstveniki, ki so dobili svileno vrvice sultana, so morali napraviti samomor.
636. Naziv za univerzitetnega rektorja je »magnificencas«.
637. Največ Indijancev živi v Oklahomi.
638. Bordojska vina so večinoma rdeča, le nekaj sort je be-h.
639. Beseda solata prihaja od italijanske besede insalato — soljeno.
640. »Hors d'oeuvres« so mrz-la, tek vzpodbujajoča jedila.

ostati bele, svetli barvni toni so že drugovrstna rešitev. Oziroma se še na poslednji primer. Kovinski drog poteka tesno ob tapetirani klopi od tal do stropa. Preprosta rešitev je prav učinkovita.

»FLEX« idealno čisti vse madeže masti, olja, smole, znojia itd. Zahtevaj in pazi na znakom »FLEX«

ZA MLADE RISARJE

Metulj in ptič se skrivata na tej nedovršeni sliki. Potegnite črto od pike do pike kakor kažejo številke, pa ju boste zagledali. Vsaka podoba je sestavljena iz 16 točk.

Rokometaši pred svetovnim prvenstvom

Dnevi svetovnega prvenstva se vedno bolj bližajo. Znano je, da bo letos svetovno prvenstvo v Zgodnji Nemčiji od 29. junija do 19. julija. Na prvenstvu bo sodelovalo 18 državnih reprezentanc; to bo doslej najbolj množično prvenstvo in seveda tudi najbolj kvaliteto.

Prav gotovo vas zanima sestava skupin in prijavljenih reprezentanc:

Prva skupina: Zah. Nemčija, Norveška in Portugalska (favorit Nemčija). Druga skupina: Švedska, Saar in Luksenburg (favorit Švedska). Tretja skupina: Švica, Španija in Finska (favorit Švica). Četrta skupina: Francija, Belgija in Avstrija (favorit Avstrija). Peta skupina: Danska, Madžarska in Češkoslovaška (favorit Jugoslavija).

V skupinah igra vsak z vsakim po eno tekmo, medtem ko bo Jugoslavija odigrala s Holandijo dve tekmi. V končne borbe za osvo-

jeftiral v nadaljnja tekmovanja. V svoji grupi imajo odlično ekipo Madžarske in Češkoslovaške. Toda Danci ne bodo vrgli puške v koruzo. Sicerlihi so, da store to, kar nihče od njih ne pričakuje. Izbrali so 32 kandidatov in trije nemeški trenerji se že dajl časa muče na Danskem. Priprave so zelo dolge in, kakor kaže, zelo resne. Vse teko so na treningih usmerili v čvrsto obrambo, močno podobno švedskemu »zidu« (ubogi gledalec).

AVSTRICI MOČNO UPAJO

Trening kandidatov je v polnem teku in tudi njihova prva preizkušnja je mimo. Znano je, da so se srečali z našo izbrano enajstorko in utrpeli prvi poraz. Prav to srečanje jim je prekrizalo račune, da se bodo le oni srečali v finalu z Nemci, kar je bilo že skoraj splošno mnenje. Pred svetovnim prvenstvom se bodo srečali še s Češkoslovaško morda celo z Mad-

gledalec. Madžari so dobri v vseh športnih panogah in prav tako tudi v rokometu. Osnova priprave je usmerjena v vzdržljivost igralcev. Rokometna zveza Madžarske ima registriranih 20.000 rokometarjev. Od tega števila je izbrala 32 igralcev, ki so že zbrani na skupnem treningu v Budimpešti. Največji povojni uspeh madžarskega moštva je zmaga nad Vzhodno Nemčijo, ki šteje 200.000 aktivnih rokometarjev. Premagal so jih prepihljivo 14:9, in zmaga nam pove dovolj o kvaliteti madžarskega rokometarja. Nedavno so si madžarski strokovnjaki ogledali tudi tekmo med Jugoslavijo in Avstrijo - ter tako spoznali sistem dveh moštev, ki prav gotovo ne bosta igrala na prvenstvu sveta zadržno vtielno.

ČEŠKOSLOVAŠKO MOŠTVO VELIKA UGANKA

V zadnjih dveh letih so Čehi postali pravi »fenomeni« v malem rokometu. V svetu se govorijo, da jim je še edina ovira Švedska, ki je svetovni prvak. Nekaj francoski dnevniki jih postavljajo po težkem porazu, ki so ga utrpeli na drugo mesto na svetu, uradno pa so na tretjem mestu.

V velikem rokometu se še do sedaj niso dovolj uveljavili. Odigrali so le nekaj tekem z evropskimi prvakom, Romunijo in Madžarsko. Vse tekme so izgubili s tesnimi rezultati. O njihovih pripravah je le malo slišati, vendar od njih na svetovnem prvenstvu veliko pričakujemo.

KAJ PA NAŠA REPREZENTANCA IN NAŠI PRVI NASPROTNIKI?

Kaj bi lahko povedal o naših rokometarjih? Zvezni kapetan je že izbral 30 najboljših igralcev. 15 od teh je že bilo v Avstriji, kjer so odigrali tekmo proti avstrijskemu moštvu in ga premagali. Rezultat je bil zelo tesen 8:7 za nas. Zvezni kapetan (ov. Janes Snol) mi je zaupal, da bi lahko našli enostavno pregazili avstrijsko moštvo, vse tekmo so bili naši namreč v premoči, deševno vreme in razmočen teren bi je obvaroval avstrijske reprezentante pred hujšim porazom. To pot bi morali zmagati z najmanj 6 goli razlike. Priprave naših reprezentantov so skromne. Polfinalna tekmovanja so končana, sledi jim še finalno tekmovanje za naslov državnega prvaka, ki je bilo 28. in 29. t. m. v Zagrebu. Od 12. junija dalje odhoda na svetovno prvenstvo se bodo naši reprezentanti pripravljali na skupnem treningu v Mariboru.

Zadnja tekma z avstrijskim moštvom je pokazala, da so naši reprezentanti v zadovoljivi formi in da lahko upajo na najboljši uspeh do sedaj.

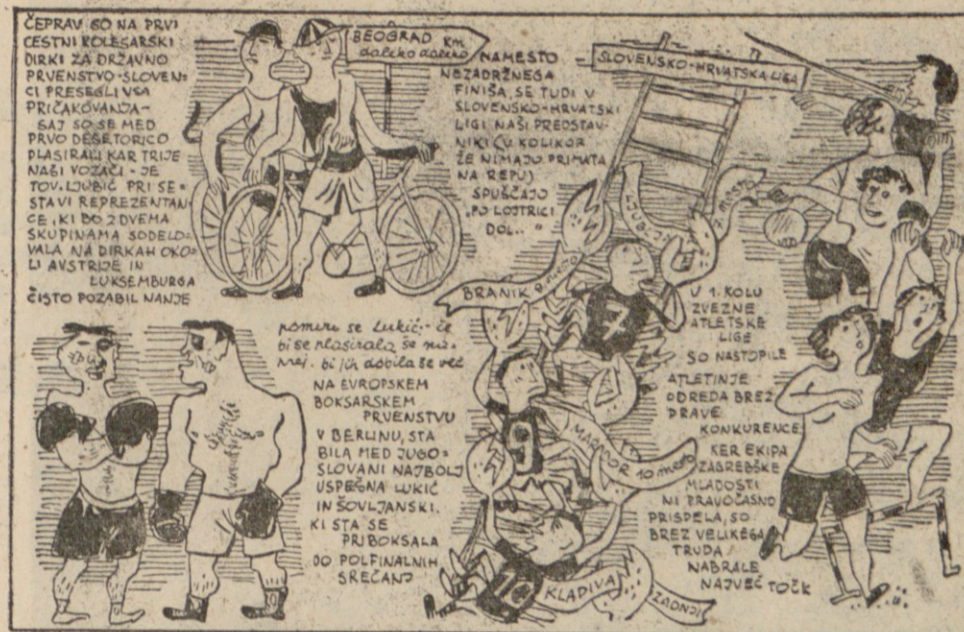
Pa še nekaj o našem nasprotniku: Poznan nam je le toliko, da lahko z gotovostjo verujemo v našo zmago! 30. maja se sreča holandska enajstorka z reprezentanco Belgije, ki je skromna nasprotnik. Na tej tekmi, ki sodi v njihove priprave, na homa lahko bolj jasno prečeni vse moči našega prvga nasprotnika, hkrati pa tudi izgleda za naš uspeh.

ALBINA ZORČ

Šah

Velemojstri št. 36, 37 in 38

V poletju leta 1949 so na polfinalnih turnirjih za prvenstvo države sodelovali trije mladinci. Prišli so naravnost iz gimnazijskih klopi, polni ognja in mladostnega poleta z željo, da si priborijo vstop na finalni turnir za prvenstvo države in se ogledajo v borbi

ŠPORT V KRATKEM

Za ribiški šport se je odločil 42-letni podpredsednik ZDA Richard Nixon. Nedavno se je odpeljal z motorco po reki Potomaku blizu Washingtona in začel ribariti. Ko pa je razpletel zapleteno ribiško vrvico, je izgubil ravnotežje in padel v vodo. Ker je dober plavalec, se je kmalu splazil nazaj v čoln. Tako je srečno opravil svoj ribiški krst — in listi so se lahko dokaj obširno razpisali o Nixonovi ribiški premieri.

Chicaški profesor Lehmann je preiskal deset tisoč športnikov in dognal, da so plavalci na višku svojih moči med 23. in 34. letom. Plavalke pa lahko že s 14. letom prično nabirati lavorike. Nemški specialista ob tem precej črnogleda. Opozarjata, da pri mladih rekorderjih ni mogoče ugotoviti, kakšne še bodo posledice. »Kdo ve, ali se ne bodo pri mladih rekorderjih in rekorderkah šele čez desetletja pokazale okvare, ki jih danes niti v zametku ne moremo spoznati!« pravi Gerscher, ki slovi v Nemčiji za enega najboljših trenerjev.

z mojstri in velemojstri. To so bili Matanovič, Fuderer in Ivkov. Vsi trije so uspeli. Matanovič je v Splitu dosegel tretje mesto, Fuderer je v Hercegovnem delu s Karaklajčev prvo in drugo mesto, Ivkov pa v Vrnjačkah banji tretje do peto. Odslej gre njihova pot vzporedno in nezadržno po strmi lestvici naravnost navzgor med svetovno šahovsko elito.

V jeseni jih že vidimo na petem šahovskem šampionatu v ostri borbi za gornja mesta v tabeli. Zadnjih so se tu velemojstri Gilgorič, Pirc in dr. Trifunović zvrstili na prvih treh mestih, zakaj za njimi je že mladinska trojka, ki skupno z Rabarjem deli četrto do osmo mesto in kaže trdno voljo, da bo na prihodnjih šampionatih naškočila na šahovski vrh. Velemojster Pirc je ob uspehu mladincev na petem šampionatu z zadovoljstvom ugotovil, da smo dobili tri močne mednarodne predstavnike v šahu, ki bodo dosegli več kakor pa osrednja skupina naših mojstrov. Na to res ni bilo treba dolgo čakati.

Ze naslednje leto so se na mednarodnem turnirju na Bledu vsi trije z uspehom uveljavili v borbi z mednarodnimi mojstri. Fuderer je bil po zmagi nad velemojstrom Najdarfom celo kandidat za prvo mesto, a je proti koncu zaradi neljkušnosti zostal, Ivkov in Matanovič pa sta se v drugi polovici turnirja povzpela v gornjo skupino. Blejski turnir je vsem trem zagotovil mednarodno afirmacijo in jim odprla vrata na mednarodne turnirje, kakor je 19 let prej prvi turnir na Bledu mladim šahistom Stoltzu, Flohru in Kaschdanu utrl pot do velemojstrskega naslova.

Leta 1951 je naša mladinska trojka že vdrla na mednarodne turnirje izven meja države. Najbolje se je odpravil na pot Matanovič, ki se je z osvojitvijo drugega mesta na šestem šampionatu v Ljubljani skupno z zmagovalcem Gilgoričem kvalificiral za konški turnir za svetovno šahovsko prvenstvo v Bad Pyrmontu. Medtem ko je Fuderer stopil v svetovno šahovsko areno z delitvijo drugega mesta na mednarodnem turnirju v Dortmundu, je Ivkov s svojega prvga izleta v inozemstvo prinesel domov naslov mladinskega svetovnega prvaka, Matanovič pa si je z delitvijo tretjega in četrtega mesta na konškem turnirju za Gilgoričem in Unzickerjem priboril vstop na medconski turnir. Uspeh v Bad Pyrmontu ga je vvrstil med udeležence Stauntonovega spominskega turnirja v Londonu, kjer je takoj za tremi našimi velemojstri in velemojstrom Stahlbergom delil peto do osmo mesto.

Dva zaporedna turnirja — dva lepa uspeha, ki sta Matanovičju zagotovila visoko mesto v družbi mednarodnih šahovskih mojstrov. Uspehi zadnjih dveh let pa dajejo vsem trem mladim predstavnikom jugoslovanske šaha pravico do velemojstrskega naslova. Fuderer je dokazal svojo vrednost v srečanjih z velemojstri, Ivkov in Matanovič pa sta poleg tega še s turnirskimi uspehi dokazala, da jima brez razprave pripada naslov velemojstra. Na zadnjem kongresu FIDE je bil ta naslov priznan Barzeli in Stoltzu, ki brez dvoma nimata za seboj takih uspehov kot Ivkov in Matanovič. Slednji je leta 1953 na mednarodnem turnirju v Opatiji brez poraza zavzel prvo mesto pred Fudererjem in štirimi velemojstri, lani na velikem turnirju v Beogradu pa drugo mesto za Bronsteinom pred šestimi velemojstri. Zmaga na turnirju v Hamburgu je ponoven dokaz o zanesljivem in bleščočem prodoru naših mladih sil v vrhunske šah.

Ko bo Mednarodna šahovska zveza letos poletni na svojem kongresu podeljevala velemojstrske naslove, bo morala št. 37, in 38. mesto rezervirati za našo mladinsko trojko, ki je od leta 1949 naprej šla roko v roki novim uspehom nasproti.

Kratko, toda novo

Po hučni in veseli torinski nedelji smo se to zadnje nedelje spet vsi videli na domačih nogometnih travnikih. Toda to pot ni bil navdušenec...

Evo, zakaj! V I. zvezni ligi razočaranje. Vokas in njegovi — Beara je bil kar doma — so morali pustiti obe točki sarajevskemu Zeleničarju, Partizan pa eno skopljanskemu Vardarju, samim siromakom, ki malone že zlagajajo kovčke. Pa tudi ona Dinamova zmaga v Novem Sadu ni bila vredna tega imena. Res pa je, da gre tekmovalce naglo proti kraju in so se že vsi ali vsaj skoraj vsi — bolj ali manj spriznani z usodo. Pravimo: Hajduk bo prvak, Vardar in Lokomotiva pa polječa med drobiž za naslednje sezono.

Tudi v II. ligi so kajpak sklenjeni račun — še bolj dokončno kot med najboljšimi. Oba izvoljena (Velež in Budućnost) poznamo že nekaj tednov (posebno sednji), ostalim pa tako ne preostaja drugača kakor zbiranje spominov. Odrsed se je tokrat doma poslovi od svojih dragih — 3000 jih je bilo še — z ljubko zmago 3:0 nad Iruševčan, Metalac pa je razočaral svoje zaradi izgube proti Zenici. Drugača ni vredno omeniti, kajti pri praznovanju oddanih in že ošteviljenih: štev. 3 Metalac, št. 4 Odrsed, št. 5 Zenica itd. Danes teden pristanejo le še na bistvene popravke.

V slogu te nedelje je tudi kronika hrvaško-slovenskega dela pri pehanju za točke. Nas milijence Ljubljana je to pot ustrelil samoga sebi, z ednim golom svojega branilca Čretinika je poklonil Trešnjevski obe točki in se »odpeljal« na še neudobnejše sedmo mesto v tabeli. Ostali Kranjec (ali pravzaprav Stajerjec) živijo še tebe. Branik je dobil — nič v goilih in nič v točkah v Sibeniku, z njim pa je bil čisto enakega deležen tudi celjski Kladivar. Na srečo sta ti dve točki ostali v Mariboru, edini, ki jih res ni bilo mogoče odnesti, ali ni, da bi človek zapisal kaj prikroga?

Doma — v slovenski ligi smo se tudi pretolili do predzadnjega kola. Med desetorico na vzhodni strani in je še enkrat opomogel trboveljski Rudar, pa tudi Sobota in Braistvo iz Hranjine se ga trdno držita, čeprav bosta verjetno oslabela. Sicer pa imajo Trboveljani za vsak primer še tekmo v dobro. Od Ljubljane do Gorice ozir. Pirana sta v mrtvem teku (28:28) za pet točk pred ostajimi Gorica in Krmini; tudi tukaj so Goričani za neodigrano srečanje s Postojno in Kolčem. Ljubljanski Gradifcar je opesal, zato pa je Branik iz Gorice prav zdaj krenil navzgor. Čudežev ne bo nobenih več. V Trbovljah in Gorici bodo kmalu gledali boljše tekme kot drugod.

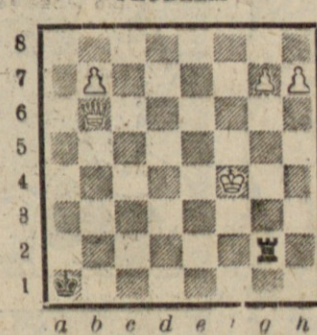
Prostore za nogometiški vsako nedeljo številneje zavzemajo atleti. To pot so startali člani in članice v I. zvezni ligi. Žal v vremenjsko še neudobnem okolju. V Zagrebu in Mariboru moški: Kladivar 25.743, Mladost 23.270, Dinamo 24.379, Ljubljana 23.208, Slavonija 18.646, Svoboda 17.990 in Branik 16.375, v Ljubljani pa ženske (brez Mladosti, ki je zamudila vlad in gledala samo izza ograje): Odrsed 14.664, Kladivar 14.223, Dinamo 12.856, Svoboda (Varaždin) 12.644, Maribor 10.589.

120.000 gledalcev je bilo na največji ameriški avtomobilski dirki v Indianapolisu, nagraj pa razpisanih za 275.000 dolarjev, 131 milij za ciljem je usoda posegla v dogodke z najstrašnejšim incidentom po 25 letih. Eden vozačev se je zaril v zid, v razbitine njegovega vozila pa so treščili še štiri drugi — med katerimi je živ zgorel Bill Yukovič, Srb po poreku. Star je bil 33 let — toliko kot Ascari in mlad kakor mnogi drugi, ki želijo živeti kratak čas, takrat pa veselo in brez dela.

Letošnji Giro d'Italia se je končal po treh tednih v Milanu z zmago Magnija e skupno časom okrog 10 in 10 minut. Idol italijanskih športnih zanesenjakov Fausto Coppi je bil za 13 sekund počasnejši. Smola kaj, toda zanj še zmerom nei!

Naj bi po skupnem startu tudi skupaj pristal na vrhu!

PROBLEM

Bel: Kf4, Db6, b7, g7, h7 (5), Crni: Ka1, Tg2 (3). Mat v treh potezih!

živeti najvišjega naslova se bodo kvalificirali prvaki skupin in še dve ekipe drugoplasiranih, ki bosta imeli najboljši rezultate. Skupaj torej osem moštev. Priprilani smo, da bo tudi naša enajstorka med temi osmimi.

POVSOD SE MRZLICO PRIPRAVLJAO

V Nemčiji so pričeli za vsak slučaj zelo previdno. Ze poznil so svetovni prvaki pričeli s sistematičnimi pripravami. Izbranih je 36 najboljših igralcev, ki se pod strokovnim vodstvom posebne komisije pripravljajo na skupnih treningih. To je sicer za rokometno velenilo dokaj neobičajno. Treningi so pokazali, da je večina igralcev že v popolni formi. Temu se seveda ne smemo čuditi, saj so redna prvenstva že končana.

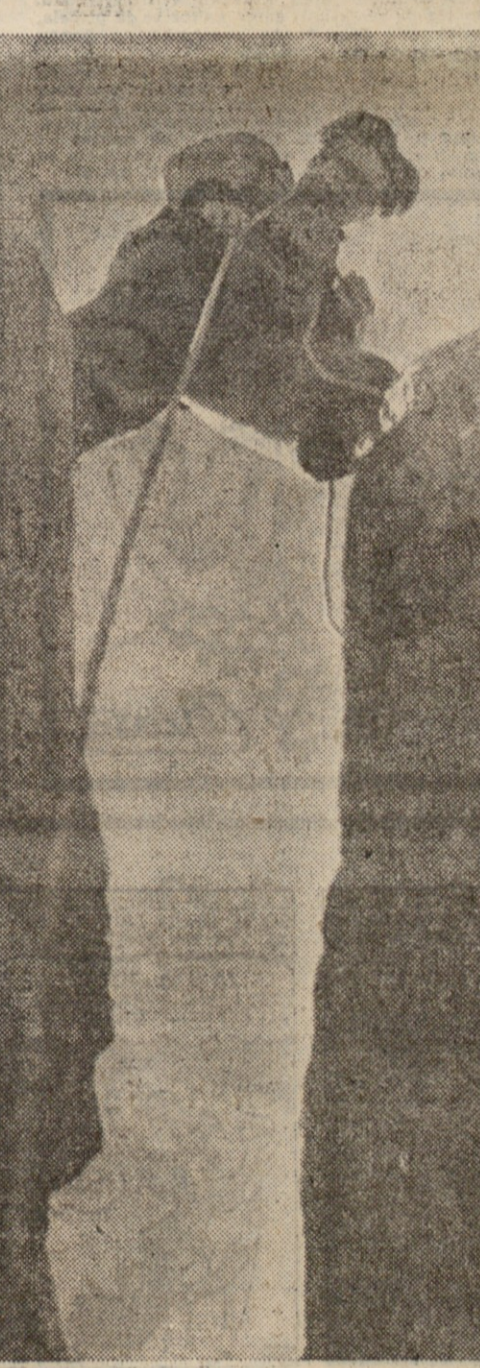
DANCI VLAGAJO VSE MOČI V SVOJO OBRAMBO

Zanimivo je, da se Danci pripravljajo za to prvenstvo nekoliko neobičajno. Na prvem povojnem prvenstvu sveta so bili štrufi, takrat niso sodelovali Nemci, pa tudi število je bilo to prvenstvo zelo okrnjeno. Na zadnjem svetovnem prvenstvu so bili peti. To pot so izgledali bolj žalostni; bržčas se ne bodo kva-

Kaj vse lahko doživimo V GORAH

Dasi je bilo že sredi meseca marca, je ležalo snega še meter debelo. Z juga je močno vrštel topel veter in napovedoval slabo vreme. Padle so prve kaplje. Bilo je ob osmih zvečer in temno kot v rogu. Iz planjske koše »Savica« v Bohinju se je odpravljalo deset planincev s smučmi na Komno. Namenili so, da ostanejo ves teden v hribih, da bi presmučali ali prehodili, kar bi bilo pač bolj pravno, Komno in njeno okolico. Obremenjeni so bili z 20 kilogramov težkimi oprtniki.

Nočna hoja po snegu in v dežju, s slonovo težo na hrbtu ni preveč mikalca. Začel se je prikriti upor. Vodja skupine in podjejniji so trmasto vztrajali pri načrtu in tudi zmagali, kar pa so pozneje obžalovali. Prižgali so luči, zadeli na ramena težke oprtnike in smučti in kolona se je odpravila v strmino. Hodili so v gosjem redu po serpentinah, ki so jih zgradili leta 1914 ruski vojni ujetniki. Teža na hrbtu je neusmiljeno pritisnila k tlom in sneg se je vdiral. Slabotnejši in neutrjeni so kmalu začeli zaostajati. Iz skupine sta kmalu nastali dve. Pozneje, nekako sredi pota sta od prve gručice zaostala zopet dva. Prvi so prišli srečno v treh urah v kočo pod Bogatinom. Zaostala planinca, ki sta bila brez luči, pa sta v temi zašla in tavalja po globokem snegu nad prepadi v bližnji koči, ki je zaradi teme nista opazila. Prekopavanje v globoki sneg in kobacanje iz njega jima je izčrpalo moči in jima je bilo že vseeno, četudi počakata jutro v snegu. Prva skupina je bila že dobro uro v koči in ker ju ni bilo za njimi, je vodjo začelo skrbeti. Šel ju je iskat in z vpitjem doklicel ter spravlil v kočo.

ta na prsa in hrbet ter se mokre hlače oprimejo kolom. Toda tega se sčasoma navadiš in dokler se telo giblje, ni nevarnosti, da bi mokra obleka škodovala zdravju. Če pa samo kraj-

na in na vsakih petdeset korakov sva merala počivati. Sotrpini so bili res pravi planjski tovariši in so naju potrpežljivo čakali. Dež je nenehoma lili, oprtniki je postajal zmeraj težji, sneg se je neusmiljeno vdiral. Noge so se pogrezale do kolen ali še globlje v sneg. Sunkov oprtnika, ki se je pri tem naglil, je dodajal še svoje. Previdno je bilo treba izvlčiti nogo, da se ni vdrla še druga. Končno smo prešli najhujšo strmino in nataknil smuč. Prilezli smo iz gozda, kjer je razsajal vihar s silno močjo in nam ugasnil luč. Trudili smo se in jo prižgali, a veter je bil prožnejši in hitrejši. Hoteli smo v temi naprej, a smo sledove naših »prednikov« takoj zgrešili. Po polurnem trudu nam je zavetila luč. Medtem sem kljub občutku, da sem vkovan v leden klep, dvakrat stojis zapal.

Med prižiganjem luči se je iznenada zasvetilo in daleč naokrog je silno začaralo vso nebo v žarki svetlobi. Prvi hip nismo vedeli razlage. Šele čez nekaj časa je zagodrnjal nad Prilivcem, vladarjem bohinjkega jezera, grom in spoznalimo, da se je v ozračju sprostila elektrika. Silno počasi smo napredovali, veter je neusmiljeno brl, dež se je spremenil v majhna ledena zrnca, ki so kakor trnki zbadala v obraz. Sprasovali smo se, kje je kočica, koliko časa bomo še hodili, a nabeđen ni vedel odgovora. Dospeli smo na vrh Komne, pot se je položila. Blizala se nam je luč, zaslišali smo klice tovarišev, ki so nas prišli iskat. Kmalu smo stali pred kočjo. Bil smo tako utrujeni, da so nam morali odvezati smučti. V koči so nam postregli s čajem. Teknil mi je kot še nikdar v življenju, a že v naslednjem trenutku sem vsega izbruhnil — telo je bilo do smrti utrujeno in ga ni preneslo. Ura je kazala dve po polnoči, hodil smo torej celih šest ur. Nikdar ne bom pozabil te strašne hote v gore!

Kot plačilo za lahkomišelnost in »redrno turo« sem na srečo dobi bil prehlad ledvic in zelo ostive lase, ki so pa po nekaj tednih dobili zopet svojo barvo nazaj. Anton Blažej

Trgovsko podjetje z lesom in lesnimi izdelki za domači trg in izvoz

Les Ljubljana

CENTRALA ZA FLRJ LJUBLJANA-
PARMOVA 37

Telefoni:
direktor 32-465,
komercialna: 30-702,
izvoz: 30-703, 31-046,
računovodstvo: 30-704

Obiščite nas na I. mednarodni razstavi predelave in uporabe lesa in oglejte si naše novosti!

JUBILEJ SPENCERJA TRACYJA

V kratkem bo Spencer Tracy praznoval lep jubilej: 25-letnico svojega filmskega udejstvanja, od tega 20-letnico sodelovanja s filmsko družbo MGM. V isti čas sovpada tudi umetniški uspeh: 60 filmov. Doslej je posnel že 58 filmov, zadnji je bil »Slab dan pri Crni skali« — za igro v tem filmu je dobil letos v Cannesu nagrado.

Spencer Tracy se je rodil 5. aprila 1901 v Milwaukeeju. Mladost je preživel v rojstnem kraju. Njegov oče, Irec po rodu, je bil ravnatelj neke velike trgovske družbe in družina je živela v udobju in harmoniji. V zadnjih mesecih prve svetovne vojne je Spencer služil pri mornarici skupaj s svojim prijateljem iz mladih let Patom O'Brienom. Po koncu vojne sta začela študirati na akademiji za igralsko umetnost in Tracy je kmalu dobil svojo prvo vlogo v Guildovem gledališču. Od tod je prešel h gledališču Leonarda Wooda. Tu je mnogo igral; sam pravi: »Vsak teden sem igral drugačno vlogo in neredkokrat se je zgodilo, da sem se danes moral živeti v osemdesetletnika, jutri pa spet v mladeniča.« Uspeh ga je podžgal in vleklo ga je v Hollywood. Leta 1930 je prvič nastopil na Broadwayu in sicer z glavno vlogo v »Poslednji milijon«. Proti koncu gledališke sezone so ga povabili k filmu. Njegov prvi film je bil »Vzdolž reke«, igral je morilca, kar mu je prineslo vrsto ponudb za gangsterske vloge. Podpisal je pogodbe s sedemnajstim producenti. Nastali so filmi: »Naglo pridobljeni milijoni«, »Sestcilindrska ljubezen«, »20.000 let v Sing-Sing« in drugi. L. 1935 je sklenil pogodbo z družbo MGM in dela odtekel neprenehoma zanjo. Sele tu je lahko pokazal kaj zmore in sele tu so spoznali, kakšno neprecenljivo igralsko silo skriva v sebi. Zdaj se je začela njegova prava filmska kariera. Samo v l. 1937 je igral v šestih filmih. Naslednje leto mu je prineslo

Oscarja igro v filmu »Pogumni kapitan«. To ga je še bolj podžgalo in tako je čez dve leti odnesel novega Oscarja za kreacijo v »Mestu dečkov«. Njegov ugled je rasel od filma do filma. V Ameriki je veljal za naj-

»Morje trave«

boljšega igralca karakternih vlog. Malo pred vojno je ustvaril nepozabne like v filmih: »Stanley in Livingston«, »Edison«, »Mesto truša«, »Severozahodni prehod«, »Spiralna ploščad« in po vojni »Sedmi križ«.

Poskusil se je tudi v filmski komediji: »Svet in njegova žena«, »Edvard«, »Moj sine«, »Zlomljeno kopje« itd.

Bil je idealen partner Kathérini Hepburn, igrala sta v petih filmih: »Žena leta«, »Morje trave«, »Brez ljubezni«, »Adamovo rebro« in »Pat in Mike«.

So igralci, katerih igra je tako dovršena,

Kako snemajo najbolj nevarne prizore

(NEKAJ O »BACK-PROJEKCIJI«)

Gotovo ste že videli junaka, kako leze po robu nebotačnika, se krčevito oprjemele robov in od časa do časa pogleda navzdol v globino, kjer vozijo pravi avtomobili in hodijo pravi pešci.

All pa ste morda videli ogroženo borbo v dvehmetnem brzovlaku? Dva človeka se borita na življenje in smrt in kar je najhuje — vrata vagona so odprta. Pokrajina beži kakor blazna mimo, od dveh, ki se borita, pa je očitno eden močnejši, kajti ta spravi nasprotnika do vrat in ga med polno vožnjo potisne ven.

Morda se spominjate akrobata, ki hodi po vrvi nad besnečimi slapovi, ali pa, kar bo še bolj verjetno, Stewarta Grangerja kot severnega lovca, v kanuju, kako se bori z valovi divjaške reke?

Človeška življenja ob robu smrti ali pa tudi kar ob prehodu v smrt pa so že »vsakdanji« prizori. Seveda ste naivni, če mislite, da bo Stewart Granger pri svojem honorarju (milijon dinarjev tedensko) tvegati svoje dragoceno življenje (posebno še, ker bi preveč predstavnike nekega spola žaloval za njim). Zato so si moralni filmski ljudje izmislili, kako bi snemali najbolj nevarne scene tako, da igralce ne bi bila v večjem strahu kakor taktir, kadar spli doma za pečjo. Seveda, če so iznašli to, kako v filmu človek nenadoma izgine ali pa se prikaže, če so iznašli najrazličnejše duhove in pa ljudi na metlah, ki letajo po zraku, so morali iznajti tudi to, da lahko pada človek z dvehmetnega brzovlaka in se mu še fizičara ne pokvari ali pa da čepi na robu nebotačnika in z vso koncentracijo igra grozo.

To vprašanje so rešili bolj preprosto, kot si mislite. Če pogledate skozi okno sobe, denimo, nekega ameriškega filma, boste skoraj gotovo videli velemesto z nebotačniki. To mesto je po navadi kar velika fotografija, ki je postavljena pred okno. Če pa prevrta s fotografijo v tolikih primerih uspe, zakaj ne bi uspela še prevrta z žive fotografije, se pravi s filmom. Nič lažjega kot to: postavimo dva metra visok rob nebotačnika, na ta rob zleze igralec, ki se od strahu hudo trese, pod njim pa postavimo platno, na katerem prikazujemo s pomočjo projekcije velemesto z živahnim prometom. K temu dodamo še zvok: lupanje avtomobilov, ropotanje vlaka in vtis je popoln.

Postavimo del vagona v atelje, za vagonom pa platno. Igralca se valjata po podu vagona, medtem pa projiciramo na platno, ki se vidi skozi vrata in okna, sliko bežečih pokrajine. Projiciramo seveda z ene strani, ker bi nam na drugi strani vagon delal senco. Ko se odprejo vrata vagona, spusti eden od ateljejskih delavcev malo pare mimo, da je vse skupaj bolj resnično. Če nočete, bomo še malo majali vagon.

K slikama — zgoraj: Režiser »Volčje noči« France Stiglic je edini jugoslovanski režiser, ki je zrežiral že štiri celovečerne filme. Toda to je v Makedoniji tako rekoč brez pomena, če človek nima brk. Stiglic je — kot nam kaže slika — to upošteval in se »spreobrnil«; spodaj: Kader iz drugega makedonskega igranega filma »Volčja noč«. Ustvarjalci so uporabili izredne pejsaže (Markova kula nad Prilepom), ki so jih doslej v glavnem izrabljali le inozemski režiserji.

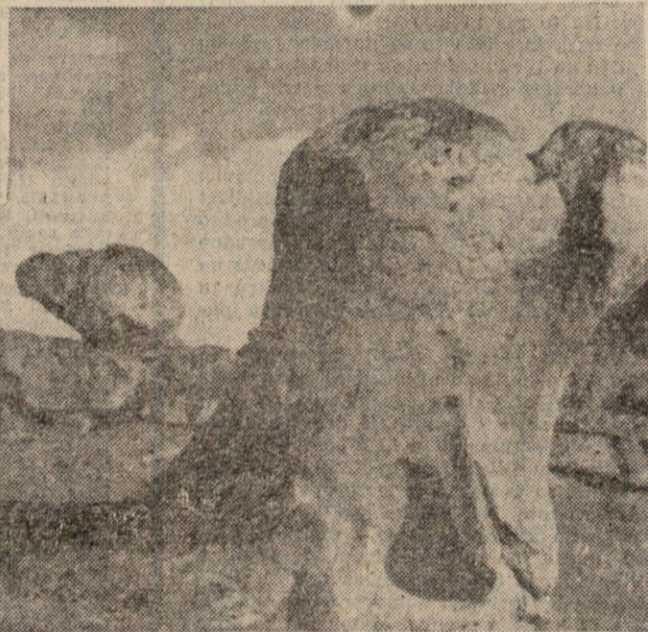
Ljubko in simpatično angleško igralko Glynis Johns bomo v kratkem spet srečali v Disneyevem barvnem filmu »Meč in roža«, ki sodi med najboljše zabavne filme, kar so jih posneli zadnja leta.

„Volčja noč“ skoro pri nas

»Volčja noč«, pri kateri so sodelovali tudi trije Slovenci — France Stiglic kot režiser, Lado Vilar kot vodja snemanja in Aleksander Lozar kot osvetljak — je zgodba o šestorici partizanov, ki so ostali v obrambo odredu, umikajočemu se pred bolgarskimi fašisti. »Volčja noč« pomeni nov žanr v obravnavi

partizanske tematike. Namesto epike stopajo v ospredje odnosi med posameznimi partizani. Drug za drugim padajo ali jih ujamejo in pobesijo Bolgari. Naposled grozi smrt tudi Marku, a ga pred volkovi reši patrola. Zanimiv je motiv, v katerega izjveni delo: ni zmerom nujno, da je nekdo kriv, ampak včasih so take tudi razmere.

Scenarij je napisal znani makedonski književnik Slavko Janevski, snemala pa sta Branko Mihajlovski in Ljube Petkovski, medtem ko je bil scenograf Dime Sunka. Med igralci bomo spet srečali Ilijo Djuvalekovskega (»Ešalon dr. M.«) in Dragutina Felbo. V ostalih važnih vlogah nastopajo še Dragi Kostevski, Trajko Corevski (umrl med snemanjem) in kot edina ženska Jelizaveta Malinsko v vlogi partizanke.

ki jih bomo Filmi gledali

»TRI LJUBEZENSKE ZGODBE« — ameriški barvni »omnibus« film
Proizvodnja: MGM 1952
Scenarij: John Collier, Jan Lustig, George Froschel
Režija: Gottfried Reinhardt, Vincente Minnelli

Moira Shearer

V glavnih vlogah: Pier Angeli, Ethel Barrett, Leslie Caron, Kirk Douglas, Farley Granger, James Mason, Moira Shearer
Distribucija: Morava, Beograd

Moda omnibusov je v Ameriki medtem že popustila, toda ker smo pri nas v zaostanku glede uvoza filmov, bomo šele zdaj videli ta omnibus film, ki so ga posneli še pred tremi leti. Film je sestavljen iz treh ljubzenskih zgodb, v katerih nastopajo iste igralske pari: James Mason — Moira Shearer, Farley Granger — Leslie Caron, Kirk Douglas — Pier Angeli. V prvi zgodbi »Ljubosumni ljubimec« nastopa James Mason, ki napravi iz nezane ple-salke (M. Shearer) primadono, toda umre mu prej, preden se umetniško izpopolni. Zgodba je tako dolgočasna in osladna (posebno v barvnem izrazu), da vrže ta prva tretjina senco na ves film.

Farley Granger in Leslie Caron pa zablistata v nevsakdanji čarobni ljubzenski romanci »Gospodična«. V tej zgodbi nas očara ljubek vpad dečka, ki postane s pomočjo čarovnije za nekaj ur odrasel mož in ljubinka s svojo guvernanta, ki ga je kot otroka zamaš poskušala naučiti francosčine. Ta čudovita zgodba spominja nekoliko na prav tako čudoviti ameriški film »Lili«, ki smo ga te dni videli v Ljubljani.

Nabojna pa je nedvomno zadnja zgodba s Kirkom Douglasom in Pier Angeli »Ekvilibrirji (Junaki trapeza)«. Kirk Douglas, artist, reši iz reke dedkecino Nino. Ko postane Nina njegova partnerka na trapezu — njegova prejšnja partnerka se je pri nekem nastopu smrtno ponesrečila — se rešilca umetniška odgovornost temu nevarnemu poklicu, da ne bi večno trepetala drug za drugega, marveč žvela le za svojo ljubezen. Pri tej zgodbi nas sicer nekoliko moti Paris made in USA, toda gledati Pier Angeli je tolikšno zadovoljstvo in užitek, da kljub vserzu zapustimo dvorano zelo dobro razpoloženi.

Pat i Soso i Je

SEM SI KAR MISLIL! GOTOVO SO Z APARATI UGOTOVILI, KJE SMO GEDAS JIM NE UVIDEMO VEČ!

SE NI VŠE IZGUBLJENO, TRDONJA, ČE IŠČEJO SVOJO CIGARO, JIM JO PAČ POGLJEMO NAPROTI!

ZVITOREPEC JE PRESEKAL VRVI KI JE VEZALA CIGARO ZA OBE RAKETI, JO USMERIL PROTI BLIŽAJOČI SE ESKADRILIJI IN PRITISNIL NA NEKAK GUMBOV...

LE ZA NJO, LJUBEKI, NE BOSTE SE UZELI, SVA NIMA TOVARA, HITREJŠA BO OD VAS!! ŽUUU, REŠENI SMO!

NE VEM, AHA, NABERJ JE TAMLE! KAS NE KI POČNE?

HEŠ, LAKOTNIK, KAS DELAŠ, POD TO ČRNO PLAVITO? O VIDVA STA Z RAVNO PRAV PRIHAJATA!

TELE FOTOGRAFIJE SI OGLEDJTA! PRAV KAR SEM SIH RAVNIL... SE POSOŠITI SIH MORAM!

KRASNO! TO BODO GLEDALI NA ZEMLJI! BREZ TEH SLIK NAM SE VERJELI NE BI NEŠTITAM LAKOTNIK.

TO DA - ČIMPRES MORAMO OD TUD, ZATO SE NASITIM, POTEK PA NA FOTIJI, LAKOTNIK, BOŠ SAM V TRDONIJI RAKETI... VEM! NEKAK TEH SADEŽEJI... SEBOM, DA SIH POKAZEMO ZEMLJANOM.

ZVITOREPEC IN TRDONJA 'STAVJO VODO PRETOČILA V PRVO RAKETO, LAKOTNIK PA JE DRUGO NAPOLNIL S SADRJEM.

DOVOLJ, DOVOLJ, LAKOTNIK, SAŠ NE BOŠ IMEL KJE SEDETI!

LE ZA NJO, LJUBEKI, NE BOSTE SE UZELI, SVA NIMA TOVARA, HITREJŠA BO OD VAS!! ŽUUU, REŠENI SMO!

NE PRETRAVAJ, ZVITOREPEC! LAHKO SI ZMANJVA GORIVA, ALI PA JO USTAVIJO, BOLJE JE, DA SE ČIMPRES POBEREMO OD TUDI!

HA-HI, POGLJES GA, TA SE JE PA ZALOŽIL, NE BO STRADAL DO DOMA!

IN RAKETI STA ZILETELL V TEMO VESOLJA...

SAZ SEM PRIPRAVLJEN! VOZI, ZVITOREPEC!

ZVITOREPEC JE POTEGNIL ZA ROČICO...